

Табориел Тарсиа
Маркес

Дванајсет
странстваши
разказа

ГАБРИЕЛ ГАРСИЯ МАРКЕС
ДВАНАЙСЕТ СТРАНСТВАЩИ
РАЗКАЗА

Превод: Боряна Цонева, Майя Илиева

chitanka.info

ПРЕДГОВОР. ЗАЩО ДВАНАЙСЕТ, ЗАЩО СТРАНСТВАЩИ И ЗАЩО РАЗКАЗИ

Дванайсетте разказа в тази книга написах през последните осемнайсет години. Преди да придобият сегашния си вид, пет от тях бяха журналистически бележки и сценарии за филми, а един беше телевизионен сериал. Друг разказах преди петнайсет години в едно интервю, приятелят ми го записа, после го публикува, а аз преработих отново неговата версия. Това бе изключително творческо изживяване, което заслужава да бъде обяснено дори само за децата, които искат да станат писатели, когато пораснат, за да разберат отсега колко неутолим и изгарящ е писателският порок.

Идеята ми хрумна в началото на седемдесетте години от един пророчески сън, след като бях живял пет години в Барселона. Сънувах, че присъствам на собственото си погребение — прав, сред група приятели, облечени в официални траурни дрехи, но обзети от празнично настроение. Всички изглеждахме щастливи, че сме заедно, и най-вече аз от прекрасната възможност, която смъртта ми предоставяше, да се събера с моите приятели от Латинска Америка — най-старите и най-близките приятели, които не бях виждал отдавна. В края на церемонията, когато започнаха да се разотиват, и аз понечих да си тръгна, но един от тях хладно и недвусмислено ми даде да разбера, че за мен празникът бе приключил. „Само ти не можеш да си идеш“ — рече ми той. Едва тогава разбрах, че да умреш означава никога повече да не бъдеш с приятелите си.

Не знам защо изтълкувах този показателен сън като осъзнаване на собствената ми личност и реших, че това е добро начало да опиша необикновените преживявания на латиноамериканците в Европа. Това откритие ме вдъхнови, защото наскоро бях завършил „Есента на патриарха“ — най-трудното ми и рисковано начинание — и не знаех с какво да се захвана.

В продължение на две години записах темите, които ми хрумваха, без да съм решил какво да правя с тях. Вкъщи нямах

бележник и вечерта, в която взех решението да започна, децата ми дадоха една тетрадка. Носеха я в ученическите си раници по време на честите ни пътувания от страх да не се изгуби. Събрах шейсет и четири теми, така подробно развити, че оставаше само да ги напиша.

В Мексико, след едно мое завръщане от Барселона през 1974 г., разбрах, че тази книга не трябва да бъде роман, както смятах отначало, а да остане сборник от къси разкази, основани на публицистични материали, но освободени от убийствената си условност с хитрините на поезията. Дотогава бях написал три книги с разкази и никоя от тях не беше замислена, нито решена като едно цяло, а всеки разказ бе независим и самостоятелен. Така че шейсет и четирите сюжета обещавах да се превърнат в привлекателно приключение, ако успееш да ги напиша в една обща рамка, с вътрешно единство на тона и стила, което би ги направило неразделни в съзнанието на читателя.

Първите два — „Следата от кръвта ти по снега“ и „Щастливото лято на госпожа Форбес“ — написах през 1976 г. и веднага ги публикувах в литературни приложения в различни страни. Не си дадох почивка нито ден, но по средата на третия разказ, който, естествено, беше този за моето погребение, почувствах, че се уморявам повече, отколкото ако пиша роман. Същото се случи и с четвъртия, до такава степен, че няхах желание да ги завърша. Сега знам защо — усилието да напишеш разказ е толкова голямо, колкото да започнеш роман. Още в началото на романа трябва да се определи всичко — структурата, тонът, стилът, ритъмът, обемът, а понякога дори характерът на някои от героите. Останалото е само удоволствието да пишеш, най-съкровеното и най-самотното удоволствие, което човек може да си представи. И ако писателят не поправа книгата, докато е жив, то е, защото да я завършиш се изисква същата стръв, която е необходима да я започнеш.

Разказът, напротив, има начало и край — той или става, или не. А ако не стане, както чуждият, така и собственият ми опит учат, че в повечето случаи е по-добре да го захванеш отново по друг начин или да го хвърлиш в кошчето. Не си спомням кой го бе обобщил в едно утешително изречение: „Истинският писател се познава по това, което хвърля, а не по това, което публикува.“ Истина е, че не скъсах черновите и бележките си, но сторих нещо по-лошо — осъдих ги на забрава.

Помня, че до 1978 г. тетрадката стоеше на писалището ми в Мексико като корабокрушенец сред буря от хартия. Един ден търсех нещо друго и се сетих, че отдавна не бях я виждал. Не обърнах внимание. Когато се убедих, че наистина не е на бюрото, внезапно ме обзе паника. Вкъщи не остана непретърсено кътче. Разместихме мебелите, разровихме библиотеката, за да сме сигурни, че не е паднала зад книгите, и подложихме прислугата и приятелите си на непростимо жестоки разпити. Нямаше и следа. Единственото възможно (или правдоподобно?) обяснение бе, че в някой от честите ми пристъпи на унищожаване на хартия тетрадката е била запратена в кошчето за боклук.

Собствената ми реакция ме изненада — темите, които бях забравил в продължение на почти четири години, се превърнаха във въпрос на чест. Реших да си ги спомня на всяка цена и с тежкия труд, с който бяха писани, успях да възстановя записките за трийсет от тях. Самото усилие се оказа нещо като филтър, продължих да изключвам безжалостно тези, които ми се сториха неспасяеми, и така останаха осемнайсет. Вече ме вдъхновяваше решимостта да продължа да пиша без прекъсване, но скоро почувствах, че ентусиазмът ми се изпарява. Все пак, обратно на това, което винаги съм съветвал младите писатели, не ги изхвърлих, а отново ги прибрах. За всеки случай.

Когато през 1979 г. захванах „Хроника на една предизвестена смърт“, установих, че в почивките между две книги губех навика да пиша и всеки път ставаше все по-трудно да започвам отново. Затова между октомври 1980 г. и март 1984 г. си поставих задачата да пиша по един материал седмично за вестници в различни страни, за да поддържам форма. Тогава ми хрумна, че конфликтът ми със записките в тетрадката всъщност е въпрос на литературен жанр и че не трябва да бъдат разкази, а кратки вестникарски публикации. Но като публикувах пет от историите от тетрадката, отново промених мнението си — оказаха се по-подходящи за киното. Така се родиха пет филма и един телевизионен сериал.

Това, което въобще не предвидих, беше, че киното и печатът ще променят някои мои схващания за разказите дотам, че докато ги пишех в окончателния им вид, трябваше внимателно да отделям с пинцета собствените си идеи от тези, които ми внушаваха режисьорите при писането на сценариите. Освен това едновременната ми работа с

петима различни творци ми подсказа друг метод за писане на разкази — започвах един, когато имах свободно време, изоставях го, когато се чувствах уморен или когато възникваше нещо непредвидено, и после захващах друг. За малко повече от година шест от осемнайсетте проекта отидоха на боклука. Сред тях беше и историята за моето погребение, понеже така и не успях да предам истинското тържество такова, каквото го видях в съня си. Затова пък останалите разкази като че ли поеха въздух за дълъг живот.

Това са дванайсетте разказа, включени в тази книга. През септември миналата година те бяха готови за печат след двегодишен труд с прекъсвания. Така би приключило непрестанното им сноване до кошчето и обратно, ако в последния момент не ме бе пронизало съмнение. Действието от разказите се развиваше в различни градове в Европа, които описвах по памет и от разстояние. Пожелал да проверя достоверността на спомените си отпреди близо двайсет години и предприех кратко пътуване за опресняване на впечатленията от Барселона, Женева, Рим и Париж.

Тези градове нямаха нищо общо със спомените ми. Всички те, както и цяла съвременна Европа, бяха необикновени в удивителната си промяна — реалните спомени приличаха на фантазии, докато фалшивите изглеждаха толкова убедителни, че бяха заместили действителността. Оказа се невъзможно да различа прехода между разочарованието и носталгията. Решението беше окончателно. Накрая бях открил най-необходимото, за да завърша книгата, онова, което само разстоянието на годините можеше да ми даде — перспектива във времето.

Когато се завърнах от това щастливо пътуване, преработих всички разкази от начало до край в продължение на осем трескави месеца, през които не ми се налагаше да си задавам въпроса къде свършва животът и къде започва фантазията, защото ми помагаше подозрението, че може би нищо от изживяното преди двайсет години в Европа не е истина. Перото ми хвърчеше по листа и понякога чувствах, че пиша заради самото удоволствие от разказа, което вероятно е човешко състояние, най-много наподобяващо левитацията. Освен това преработвах всички разкази едновременно, скачах свободно от един на друг и така постигах истински общ поглед, което ме спаси от отегчителните предисловия и ми помогна да хвана скучните

повторения и убийствените противоречия. Така, вярвам, успях да напиша сборника с разкази, който се доближава най-много до този, който винаги съм мечтал да напиша.

Ето го, готов да бъде поставен на масата, след толкова лутане сред перверзията на неувереността в битката за оцеляване. Всички разкази, с изключение на първите два, бяха завършени едновременно, а в края на всеки е написано кога съм го започнал. В това издание те са подредени така, както бяха в записките.

Винаги съм мислел, че всеки нов вариант на един разказ е подобър от предишния. Как да разбере кой да бъде последният? Това е тайната на занаята, която не се подчинява на законите на интелекта, а на тайнството на инстинктите, както готвачката знае кога супата ѝ е готова. Във всеки случай няма да ги прочета пак, както не съм го правил никога с останалите си книги, от страх да не се разколебая. Който ги прочете, ще знае какво да прави с тях. За щастие, ако тези дванайсет странстващи разказа свършат в кошчето за боклук, биха били спокойни, като че се завръщат вкъщи.

Габриел Гарсия Маркес

Картахена де Индиас, април 1992

НА ДОБЪР ЧАС, ГОСПОДИН ПРЕЗИДЕНТ

Седеше на дървена пейка под жълтите листа в пустия парк, с ръце върху сребърната дръжка на бастуна, наблюдаваше прашните лебеди и мислеше за смъртта. Когато дойде за пръв път в Женева, езерото бе спокойно и прозрачно, доверчиви чайки се приближаваха да кълват от ръцете и леки жени се разхождаха като призраци в шест вечерта с рокли на волани от органдин и копринени чадърчета. Сега, докъдето стигаше погледът, се виждаше само една жена — цветарката на голия кей. Трудно му бе да повярва, че времето може да причини такава разруха не само в живота му, а и в света.

Беше само един непознат повече в този град на знаменити непознати. Носеше тъмносин костюм на бели райета, брокатена жилетка и твърда шапка като пенсиониран висш служител. Имаше горди мускетарски мустаци, синкавобяла буйна коса с романтични къдри, весели очи и ръце на арфист, с халка на лявата, защото бе вдовец. Само повехналата кожа издаваше лошото му здраве. Въпреки своите седемдесет и три години изглеждаше елегантен както винаги. Но тази сутрин се чувстваше далеч от всякаква суета. Годишите на слава и власт бяха отминали безвъзвратно, оставаха само тези до смъртта.

Беше се върнал в Женева след две световни войни да търси окончателен отговор за една болка, която лекарите от Мартиника не можеха да определят. Смяташе да свърши най-много за петнайсет дни, но вече шест седмици се редяха изтощителни прегледи с несигурни резултати и крайт не се виждаше. Търсеха болката в черния дроб, в бъбреците, в панкреаса, в простата, където най-малко беше. До онзи неканен четвъртък, когато в девет сутринта най-невзрачният лекар сред многото, които го бяха преглеждали, го покани в неврологичния кабинет.

Помещението приличаше на монашеска килия, лекарят беше дребен и мрачен, с гипсиран палец на дясната ръка. Загаси лампата и на екрана се появи осветената рентгенова снимка на гръбначен стълб,

но той не го възприе като негов, докато неврологът не посочи съединението между два прешлена под кръста.

— Вашата болка е тук — заяви.

За него не беше толкова просто. Болката бе неясна, изплъзваше се, понякога му се струваше, че е вдясно под ребрата, друг път слизаше ниско в корема, а често изненадващо го пробождаше в слабините. Лекарят го изслуша много внимателно, без да отмества показалката от екрана. „Затова толкова дълго вървахме по грешен път — каза той. — Но сега знаем, че е тук.“ После докосна с пръст слепоочието си и допълни:

— Макар че всъщност, господин президент, всяка болка е тук.

Клиничният му стил беше толкова драматичен, че последното изречение прозвуча като благоволение: президентът трябваше да се подложи на рискована, но неизбежна операция. Той попита за степента на риска и старият лекар започна да се колебае.

— Не можем да кажем със сигурност — отговори.

Доскоро, уточни той, рисковете от фатално развитие били големи, възможни били парализи в различна степен. Но с напредъка на медицината през двете войни тези страхове останали в миналото.

— Идете си спокойно — завърши той. — Уредете нещата си и се обадете. Но помнете, че колкото по-скоро, толкова по-добре.

Сутринта не беше подходяща за преглъщане на лошата вест, още по-малко на открито. Бе излязъл много рано от хотела, без връхна дреха, защото слънцето блестеше зад прозореца, и бе броил крачките от болницата на Шмен дю Бо Солей до убежището на прелюбодейците в Английския парк. Седеше там повече от час, замислен за смъртта, когато есента дойде. Езерото се развълнува като гневен океан, а буйният вятър изплаши чайките и отнесе последните листа. Президентът стана и вместо да си купи от цветарката, откъсна една маргаритка от обществените лехи и си я закачи на ревера. Цветарката го сепна.

— Това не са божии цветя, господине — каза тя разочарована. — На кметството са.

Не ѝ обърна внимание. Отдалечи се с широки леки крачки, хванал бастуна през средата, и от време на време го въртеше с кокетно изящество. На моста Мон Блан трескаво прибираха знамената на Конфедерацията, полудели от бесния вятър, а величественият фонтан,

увенчан с пяна, спря изведнъж. Президентът не позна обичайното си кафене на кея, защото бяха прибрали зеления сенник над прозорците и терасите, потънали в цветя, бяха затворени. В салона лампите светеха посред бял ден, а струнният квартет свиреше прозорливия Моцарт. Президентът взе вестник от запазената за клиенти купчинка на бара, постави шапката и бастуна на закачалката, седна на най-отдалечената маса, сложи си очилата със златни рамки и чак тогава забеляза, че есента е настъпила. Започна да чете от страницата с международните новини, съвсем рядко намираще по нещо за двете Америки и продължи да отгръща отзад напред, докато келнерката му донесе всекидневната бутилка с евианска вода. Преди повече от трийсет години по предписание на лекарите се бе отказал от навика да пие кафе. Но се бе зарекъл: „Ако някога наистина почувствам края си близо, пак ще пия.“ Може би часът бе ударил.

— Донесете ми едно кафе — поръча на свършен френски. И добави, без да отстрани двусмислицата: — По италиански, да вдигне и мъртвец.

Изпи го без захар, на бавни глътки, а после обърна чашката върху чинийката, за да може стеклата се утайка да очертае съдбата му след толкова изминали години. Отдавна забравеният вкус го отвлече за момент от лошите мисли. Като част от същата магия само миг покъсно усети, че някой го наблюдава. Обърна страницата с привичен жест, погледна над очилата и блед небръснат мъж със спортна шапка и с яке от лицева агнешка кожа веднага отмести поглед, за да не срещне неговия.

Познаваше това лице. Бяха се срещали няколко пъти във фойето на болницата, веднъж, докато съзерцаваше лебедите, го бе видял да кара велосипед по Променад дю Лак, но нито веднъж не се бе почувствал разпознат. Допусна, че може да е една от многото изгнанически мании за преследване.

Дочете вестника, без да бърза, понесен от вълните на разкошните чели на Брамс, докато болката стана по-силна от упоението на музиката. Погледна златното часовниче, което висеше на верижка в джоба на жилетката, и изпи двете обедни успокояващи таблетки с последната глътка евианска вода. Преди да махне очилата, се взря в съдбата си на дъното на чашата и усети ледена тръпка: там стоеше несигурността. Плати, остави нищожен бакшиш, взе бастуна и

шапката от закачалката и излезе на улицата, без да обърне внимание на човека, който го наблюдаваше. Отдалечи се с тържествена походка покрай саксиите с разкъсани от вятъра цветя и си въобрази, че внушението е изчезнало. Изведнъж чу стъпки зад гърба си, стигна до ъгъла и се извърна. Мъжът след него спря рязко да не се сблъскат и се втренчи стреснато, на две педи от лицето му.

— Господин президент — промълви.

— Кажете на тези, които ви плащат, да не си правят илюзии — каза президентът, без да губи усмивката си и чара на гласа. — Здравето ми е превъзходно.

— Никой не го знае по-добре от мен — отговори човекът, смутен от цялото достойнство, което се изсипа върху него. — Работя в болницата.

Произношението, ритъмът на говора и дори стеснителността бяха на истински карибец.

— Само не казвайте, че сте лекар — отрязва го президентът.

— Това оставаше, господине — възропта мъжът. Карам линейка.

— Съжалявам — извини се президентът, осъзнавайки грешката си. — Работата ви е тежка.

— Не колкото вашата, господине.

Той го заразглежда, подпрян с две ръце на бастуна, и попита с искрен интерес:

— Откъде сте?

— От Карибието.

— Разбрах вече — каза президентът. — Но от коя страна?

— От която и вие, господине — отвърна човекът и му протегна ръка. — Казвам се Омеро Рей.

Президентът го прекъсна изненадан, без да пуска ръката му.

— По дяволите! — възкликна. — Какво хубаво име!

Омеро се отпусна.

— Има и още — каза той. — Омеро Рей де ла Каса.

Режещ зимен повей ги изненада наскоро улицата. Президентът се смръзна до кости и разбра, че не би могъл да извърви без палто двете преки до бедняшката кръчмица, където обикновено се хранеше.

— Обядвахте ли вече? — попита той Омеро.

— Никога не обядвам. Ям веднъж на ден, вкъщи.

— Направете изключение за днес — помоли президентът с толкова чар, че кожата настръхваше. — Каня ви на обяд.

Хвана го под ръка и го заведе в отсрещния ресторант с име, написано със златни букви върху брезентовия навес: Le Bœuf Couronné^[1]. Вътре беше тясно, задушно и не се виждаше свободно място. Омеро Рей се учуди, че никой не разпознава президента, и прекоси салона да потърси помощ.

— Това действащ президент ли е? — попита собственикът.

— Не — каза Омеро. — Свален.

Собственикът се усмихна с разбиране.

— За такива винаги пазя специална маса.

Заведе ги към дъното на салона, където можеха да си говорят до насита. Президентът благодари.

— Не всеки признава като вас достойнството на изгнанието — каза.

Специалитетът на заведението бяха биволски ребра на жар. Президентът и гостът му се огледаха и видяха по съседните маси огромните парчета печено месо с крехка сланинка по края. „Това е превъзходно месо — промърмори президентът. — Но ми го забраняват.“ Погледна закачливо Омеро и смени тона.

— Всъщност всичко ми е забранено.

— И кафето ви е забранено — отвърна Омеро, — а го пиете.

— Видяхте ли? — възкликна президентът. — Но това, днешното, беше изключение в един необикновен ден.

Изключението този ден не беше само кафето. Поръча си също порция ребра на жар и салата от пресни зеленчуци без други подправки освен струйка зехтин. Гостът му поиска същото, придружено от половин гарафа червено вино.

Докато чакаха месото, Омеро извади от джоба на сакото си портфейл без пари, но издут от документи, и показа на президента една избеляла снимка. Той се видя по риза, по-слаб, с много черна коса и мустаци, сред орляк младежи, застанали един над друг да се виждат по-добре. Веднага позна мястото, различи белезите на онази омразна предизборна кампания, спомни си неприятната дата. „Колко жестоко! — промълви той. — Винаги съм казвал, че човек остарява по-бързо на фотографите, отколкото в живота.“ И върна снимката с жест на театрален финал.

— Спомням си много добре — започна той. — Беше преди хиляда години в Сан Кристобал де лас Касае.

— Това е моето село — вметна Омеро и посочи групата. — А този съм аз.

Президентът го позна.

— Били сте много млад!

— Почти — каза Омеро. — Бях до вас през цялата кампания на юг, ръководех студентските бригади.

Президентът изпревари упрека.

— Аз, разбира се, никога не съм ви обръщал внимание.

— Напротив, държахте се много мило с нас — каза Омеро. — Но бяхме толкова много, че е невъзможно да си спомните всички.

— А после?

— Кой знае по-добре от вас? — каза Омеро. — След военния преврат е цяло чудо, че двамата сме тук, готови да изядем половин вол. Малцина имаха такава съдба.

Донесоха блюдата. Президентът си сложи салфетката на врата като детски лигавник и не пропусна мълчаливото учудване на госта. „Ако не правя така, бих унищожавал по една вратовръзка на всяко ядене“ — обясни той. Преди да започне, опита месото на вкус, кимна одобрително и се върна към темата.

— Не мога да си обясня — каза той — защо не ми се обадохте още в началото, вместо да ме следите като хрътка.

Омеро му разказа, че го познал в момента, когато го видял да влиза в болницата през вратата за много специални случаи. Било лято, носел костюм от бял антилски лен, обувки в бяло и черно, маргаритка на ревера и бил с разкошна коса, разрошена от вятъра. Омеро разузнал, че е сам в Женева, без ничия помощ и знае наизуст града, където завършил право. По негова молба ръководството на болницата взело вътрешно решение да осигури пълното му инкогнито. Същата нощ Омеро и жена му решили да установят връзка с него. Следил го пет седмици да намери удобен случай и дори нямало да го поздрави, ако той сам не му се изпречил.

— Радвам се, че сте го направили — каза президентът, — макар че, честно казано, самотата не ми тежи.

— Не е справедливо.

— Защо? — искрено се учуди президентът. — Най-голямата победа в живота ми е била да ги накарам да ме забравят.

— Спомням си за вас повече, отколкото си представяте — каза Омеро, без да крие вълнението си. — Толкова се радвам да ви видя такъв здрав и млад.

— Но всичко показва, че ще умра много скоро — отвърна президентът без драматизъм.

— Има много голяма вероятност всичко да мине добре — увери го Омеро.

Президентът подскочи от учудване, но запази чувство за хумор.

— А, по дяволите! — възкликна той. — Значи в красивата Швейцария са отменили лекарската тайна?

— В никоя болница в света няма тайни за шофьора на линейката — възрази Омеро.

— Но аз научих всичко едва преди два часа, и то от устата на единствения човек, който трябваше да го знае.

— Във всеки случай не бихте умрели напразно — каза Омеро. — Ще ви сложат на най-подходящото място като велик пример за достойнство.

Президентът изигра комично учудване.

— Благодаря, че ме предупредихте.

Ядеше така, както правеше всичко — бавно и много изтънчено. Гледаше Омеро право в очите, а той имаше чувството, че чете мислите му. След дълъг носталгичен разговор за миналото президентът се усмихна лукаво.

— Бях решил да не се безпокоя за трупа си — каза той, — но сега виждам, че трябва да приложя нещо сигурно като в полицейските разкази, да не го намери никой.

— Няма смисъл — на свой ред се пошегува Омеро. — В болницата всяко чудо е за един час.

Свършиха с кафето, президентът погледна дъното на чашката си и отново се ужаси: същото послание. Изражението му не се промени. Плати сметката в брой, но първо няколко пъти провери сумата, няколко пъти много внимателно преброи парите и остави бакшиш, на който келнерът само изръмжа.

— За мен беше удоволствие — завърши той на сбогуване с Омеро. — Нямам дата за операцията, а и не съм решил още дали да се

съглася. Но ако всичко свърши добре, ще се видим пак.

— А защо не преди това? — каза Омеро. — Жена ми Ласара е готвачка на богаташи. Никой не прави по-добре от нея ориз със скариди и искаме да го опитате у нас някоя близка вечер.

— Морските деликатеси са ми забранени, но ще хапна с голямо удоволствие — съгласи се той. — Кажете кога.

— Свободният ми ден е четвъртък — предложи Омеро.

— Чудесно — отвърна президентът. — В четвъртък, в седем вечерта у вас. Ще ми бъде приятно.

— Ще мина да ви взема — каза Омеро. — Хотел „Дам“, улица Ендюстри 14. Зад гарата. Така ли е?

— Точно така — каза президентът и се надигна, по-очарователен от всякога. — Както виждам, знаете дори номера на обувките ми.

— Разбира се, господине — каза Омеро развеселен. — Четирийсет и първи.

Омеро Рей премълча пред президента, но после продължи да разказва години наред на всеки, който пожелаеше, че първоначалният му замисъл не бе толкова невинен. Както много шофьори на линейки, и той имаше уговорка с погребални бюра и застрахователни агенции за търговия с клиенти в самата болница, особено сред по-бедните чужденци. Печалбите бяха дребни, а трябваше да се делят и с други служители, които предаваха от ухо на ухо секретната информация за тежко болните. Но все пак беше истинско облекчение за един изгнаник без бъдеще, който едва издържаше жена и две деца със смешната си заплата.

Ласара Давис, жена му, бе по-практична. Беше фина мулатка от Сан Хуан, Пуерто Рико, дребна и добре сложена, с кожа като истинал карамел и очи на храбро животно, които много подхождаха на нрава ѝ. Бяха се запознали на благотворителните тържества в болницата, където работеше като санитарка, след като неин съотечественик рентиер, при когото беше детегледачка, я изостави в Женева. Ожениха се с католически ритуал, въпреки че тя беше принцеса от племето йоруба, и заживяха в апартамент с хол и две спални на осмия етаж в една сграда без асансьор, населена с африкански емигранти. Имаха момиченце на девет години, Барбара, и момченце на седем, Ласаро, с леки признаци на забавено развитие.

Ласара Давис беше интелигентна, с проклет характер, но с нежна душа. Смяташе се за истински Телец и вярваше сляпо в астралните си дарби. Въпреки това никога не успя да изпълни мечтата си да печели от хороскопи на богаташи. Тъкмо обратното, от време на време носеше вкъщи пари, понякога значителни суми, като готвеше вечери за богати дами, които се хвалеха и уверяваха гостите си, че възбуждащите антилски гозби са тяхно дело. От друга страна, Омеро беше изключително скромнен и не можеше да постигне повече от малкото, което правеше, но Ласара не си представяше живота без него заради доброто му сърце и калибъра на оръжието. Разбираха се добре, но годините се нижеха все по-тежки, а децата растяха. По времето, когато се появи президентът, вече бяха наченали петгодишните си спестявания. И когато Омеро го откри сред болните, пребиваващи инкогнито, фантазията му се развинти.

Не знаеха какво да му поискат, нито с какво право. В първия момент помислиха да спазарят цялото погребение заедно с балсамирането на тялото и връщането му в родината. Но постепенно започнаха да разбират, че смъртта не е така неизбежна, както в началото. В деня на обяда съмнението вече ги бе обхванало.

В действителност Омеро не беше никакъв ръководител на студентските бригади, нито нещо подобно, и единствения път, когато участва в предизборната кампания, бе моментът от снимката, която по чудо намериха сред многото документи в гардероба. Но ентузиазмът му беше истински. Не бе лъжа също, че се наложи да избяга от страната поради участието в уличната съпротива срещу военния преврат, макар че единствената причина да остане в Женева толкова години бе бедният му дух. Затова една лъжа в повече не можеше да бъде пречка да спечели благоразположението на президента.

Първото учудване дойде, след като двамата разбраха, че знатният изгнаник живее в четвъртокласен хотел в тъжния квартал Грог, сред азиатски емигранти и нощни пеперуди и се храни в ресторантчета за бедняци, когато Женева беше пълна с резиденции, достойни за изпаднали в немилост политици. Омеро го бе наблюдавал да прави ден след ден едно и също. Беше го следил с поглед, понякога дори неразумно отблизо, в нощните му разходки между мрачните зидове и гроздовете жълти камбанки в старата част на града. Беше го наблюдавал да стои с часове с отнесен поглед пред статуята на

Калвино. Беше го следвал крачка по крачка по каменните стълби към хълма на Бур льо Фур, задавен от силния аромат на жасмин, където той наблюдаваше бавния летен залез. Една нощ го видя под първия дъжд, без палто и чадър, да чака на опашка заедно със студентите за концерт на Рубинщайн. „Чудя се как ли не е пипнал някоя пневмония“ — сподели след това с жена си. Предната събота, когато времето започна да се променя, го беше видял да си купува есенно палто с яка от фалшив визон, но не в бляскавите магазини на улица Рон, където пазаруваха непотомствените емири, а на битпазара.

— Тогава няма никакъв смисъл! — възкликна Ласара, когато Омеро ѝ разказа случилото се. — Той е един отвратителен скъперник, способен да се остави общинските власти да го погребат в общ гроб. Никога няма да измъкнем нищо от него.

— А може наистина да е беден след толкова години без работа — оправда го Омеро.

— О, нещастнико, едно е да си Риби с асцендент Риби, а съвсем друго е да си страхливец — каза Ласара. — Всички знаят, че офейка със златото на правителството и че е най-богатият емигрант на Мартиника.

Омеро, десет години по-възрастен от нея, бе израснал под силното впечатление на факта, че докато е учил в Женева, президентът е бил и строителен работник. За разлика от него Ласара беше расла сред скандалите на неприятелската преса, преувеличавани в дома на неприятели, където от дете работеше като бавачка. Затова вечерта, когато Омеро се върна без дъх, превъзбуден, че е обядвал с президента, тя не прие като достатъчен аргумент факта, че го е поканил в скъп ресторант. Ядоса се, че Омеро не му е поискал нищо от нещата, за които си бяха мечтали — от стипендии за децата до по-добра работа в болницата. Сякаш се потвърдиха съмненията ѝ, че е решил да хвърлят трупа му на ястребите, вместо да даде франковете си за достойно погребение и за едно славно последно пътуване до родината. Но чашата преля от новината, запазена от Омеро за края — че беше поканил президента в четвъртък вечерта на ориз със скариди.

— Само това липсва — разкрещя се Ласара, — да умре тук, отровен от скариди в консерва, и да го погребваме със спестяванията на децата.

Но съпружеската ѝ преданост накрая надделя. Поиска на заем от една съседка три прибора от алпака и кристална салатиера, от друга — електрическа кафеварка, от трета — бродирана покривка и китайски сервиз за кафе. Смени старите завеси с нови, които слагаше само в празник, и махна калъфите на мебелите. Един цял ден търка подовете, бърса прах и размества, докато постигна точно обратното на онова, което най-много би трогнало госта — достойната бедност.

В четвъртък вечерта, след като си отдъхна от стълбите на осемте етажа, президентът се появи на вратата в новото си старо палто и с демодираната си мека шапка. Носеше само една роза за Ласара. Мъжествената му хубост и благородническите обноски ѝ направиха впечатление, но извън тях го видя такъв, какъвто очакваше — фалшив и алчен. Стори ѝ се дързък, защото беше готвила на отворени прозорци, за да не се вмирише къщата на скариди, а първото, което той направи, щом влезе, беше да поеме въздух с пълни гърди като във внезапен екстаз и да възкликне със затворени очи и с разперени ръце: „Ах, ухае на нашето море!“ Реши, че е много стиснат, щом ѝ беше донесъл само една роза, навярно открадната от градската градина. Видя ѝ се безцеремонен поради пренебрежението, с което погледна изрезките от вестници, разказващи за президентската му слава, и флагчетата от кампанията, които Омеро беше заковал с такова благоговение на стената в хола. Намери го за коравосърдечен, защото дори не поздрави Барбара и Ласаро, които собственоръчно му бяха приготвили подаръци, а по време на вечерята спомена две неща, които не можел да понася: кучетата и децата. Намрази го. Въпреки това карибското ѝ гостоприемство надделя над предразсъдъците. Беше облякла празнична роба на африканска жрица с присъщите ѝ за ритуала гердани и гривни. През цялата вечер не направи нито един излишен жест, нито пророни дума не на място. Държа се повече от безукорно, свършено.

В действителност оризът със скариди не беше сред гордостите на кухнята ѝ, но вложи огромно желание и резултатът бе изненадващ. Президентът си сипа два пъти, като не пестеше похвалите. Очароваха го резените пържени банани и салатата от авокадо, но не заговори за носталгия. Ласара слушаше безизразно, докато дойде време за десерта. Без да се усети, Омеро се заплете в безсмислени разсъждения за съществуването на Бога.

— Аз вярвам, че съществува — каза президентът, — но въобще не му е до хората. Зает е с много по-големи дела.

— Аз пък вярвам само в небесните светила — каза Ласара и проследи внимателно реакцията на президента. — Кога сте роден?

— На единайсети март.

— Сигурна бях — възкликна победоносно Ласара и попита с доброжелателен тон: — Не са ли многократно двамина Риби на една маса?

Мъжете продължиха да говорят за Бога, а тя отиде в кухнята да приготви кафето. Беше почистила масата от остатъците и с цялата си душа искаше вечерта да завърши добре. Тръгна към хола с кафето, но дочу една изтървана от президента фраза, която я порази:

— Бъдете уверен, скъпи приятелю, че най-лошото за нашата нещастна страна бе да съм неин президент.

Омеро забеляза на вратата Ласара с китайските чашки и кафеарката, взета на заем, и помисли, че ще припадне. Президентът също се обърна към нея. „Не ме гледайте така, госпожо — каза ѝ с благ тон. — Говоря искрено.“ А после подхвърли на Омеро:

— Слава Богу, поне заплащам скъпо лекомислието си.

Ласара сервира кафето, загаси ярката лампа, чиято безжалостна светлина пречеше на разговора, и холът потъна в интимна задушевност. За пръв път се интересува от гостенина, чиято духовитост не можеше да скрие тъгата му. Любопитството на Ласара нарасна, когато той изпи кафето и обърна чашката върху чинийката, за да се стече утайката.

След вечерята президентът им разказа, че избрал да прекара изгнанието си на остров Мартиника заради приятелството с поета Еме Сезер, който публикувал по онова време своя „Cahier d'un retour au pays natal“^[2], помогнал му да заживее нов живот. С остатък от наследството на съпругата му купили дървена къща на хълма на Фор дьо Франс, с решетки на прозорците и огромна тераса с полски цветя, където било удоволствие да заспиваш с песента на щурците и с аромата на меласа и тръстикова ром, довяван от мелницата. Заживял там със съпругата си, четиринайсет години по-възрастна и болна след единственото си раждане, отбранявал се от съдбата си, като четял жадно класиците на латински и бил убеден, че това е последното действие на живота му. Години наред трябвало да устоява на

съблазните на разни авантюри, които му предлагали разгромените му съмишленици.

— Не отворих нито едно писмо — призна той. — Никога, от момента, в който открих, че и най-спешните стават по-малко спешни след седмица и че след два месеца този, който ги е писал, не си спомня вече за тях.

Погледна към Ласара в полумрака, когато запали цигара с трескаво движение на пръстите. Дръпна дълбоко и задържа дима в гърлото си. Ласара, изненадана, посегна към кутията цигари и кибрита, за да запали също, но той ѝ подаде своята. „Пушите с такова удоволствие, че човек не може да устои на изкушението“, каза ѝ той. Но трябваше да изпусне дима, защото го задави пристъп на кашлица.

— Преди много години оставих този порок, но той не ме е оставил напълно — каза. — Понякога успява да ме надвие. Както сега.

Пак се закашля и болката се появи отново. Президентът погледна джобния си часовник и изпи поредните две хапчета. После се вгледа в дъното на чашата: нищо не бе се променило, но този път това не го стресна.

— Някои от съмишлениците ми станаха президенти след мен — каза.

— Сайяго — вметна Омеро.

— Сайяго и други — допълни той. — И те като мен си присвоиха чест, която не заслужавахме, и длъжност, която не знаехме как да изпълняваме. Някои преследват единствено властта, а повечето искат дори по-малко — работа.

Ласара се развълнува.

— А знаете ли какво се говори за вас? — попита тя. Омеро притеснено се намеси:

— Това са лъжи.

— И да, и не — каза президентът с неземно спокойствие. — Когато става въпрос за един президент, най-ужасните безчестия могат да са едновременно истина и лъжа.

Беше живял в Мартиника през всичките дни на изгнанието си без други контакти с външния свят освен оскъдните новини в официалния вестник, издържаше се от уроци по испански и латински в един държавен лицей и от преводите, които Еме Сезер понякога му възлагаше. През август горещината ставаше нетърпима. Той се

излежаваше в хамака до обяд и четеше под свистенето от перките на вентилатора в спалнята. Дори в най-жарките часове жена му се занимаваше с птичките, които отглеждаше на свобода, като се пазеше от слънцето със сламена широкопола шапка, накичена с изкуствени плодове и цветя от органдин. Когато горещината отминеше, ставаше приятно да се изтягат на терасата и да гледат как преминават корабите. Той с поглед, впит в безкрая на морето чак до мъгливия хоризонт, а тя — в сламения люлеещ се стол, с прокъсана шапка и с фалшиви пръстени на всички пръсти. „А този кораб отива към Пуерто Санто“, казваше тя. „А този едва се движи с товара банани от Пуерто Санто“, казваше пак. Не вярваше, че е възможно да мине кораб, който не е от нейната страна. Той се правеше, че не чува, макар че накрая я обзе забравата преди него, защото изгуби паметта си. Стояха така чак до пищния залез, когато трябваше да се спасяват в къщата, подгонени от огромните комари. През един от всички тези августовски месеци, както четеше вестника си на терасата, президентът възкликна изненадан:

— О, по дяволите! Умрял съм в Есторил!

Съпругата му дремеше сънливо и се уплаши от съобщението. Бяха шест реда на пета страница на вестника, който се печаташе зад ъгъла на улицата. Там публикуваха случайните му преводи, а неговият директор го посещаваше от време на време. Пишеше, че е умрял в лисабонския Есторил, курорт и свърталище на европейските декаденти, където никога не бе ходил, и може би единственото място в света, в което не би искал да умре. Съпругата му наистина предаде Богу дух на следващата година, измъчвана от последния спомен, останал ѝ в оня миг — споменът за единствения им син, участвал в свалянето на баща си и разстрелян по-късно от собствените си съмишленици.

Президентът въздъхна. „Такива сме и нищо не може да изкупи вината ни — каза той. — Цял континент, заченат от изметта на света без капка любов — деца на отвличания, на насилия, на безчестия, на измами, деца на неприятел от неприятел.“ Изправи се, докато африканските очи на Ласара го следваха безжалостно, и се опита да я укроти със сладкодумието на стар учител.

— Думата „метис“ означава смесване на сълзите с кръвта, която тече. Какво може да се очаква от такова неприятно кръстосване?

Ласара го закова на място с ледено мълчание. Все пак успя да се съвземе донякъде малко преди полунощ и го изпрати с формална целувка по бузата. Президентът не прие Омеро да го изпраща до хотела, но не можа да попречи да му вземе такси. Като се върна вкъщи, Омеро завари жена си бясна.

— Това е най-справедливо сваленият президент на света — каза тя. — Той е истинско копеле.

Въпреки усилията на Омеро да я успокои прекараха ужасна безсънна нощ. Ласара призна, че е един от най-привлекателните мъже, които е срещала в живота си — с невероятна изкусителна сила и мъжественост на расов бик. „Както го гледаш, стар и похабен, сигурно е още тигър в леглото“, каза тя. В същото време смяташе, че той бе разпилял този божи дар в преструвки. Не можеше да понесе позата, че бил най-лошият президент на страната си, нито забележките му на аскет, след като бе убедена, че е собственик на половината от захарните заводи в Мартиника. Нито лицемерното му пренебрежение към властта, когато беше съвсем ясно, че би дал всичко да се върне поне за минута на власт и да накара враговете си да пълзят в краката му.

— И всичко това само и само да ни види унизени пред него — завърши тя.

— Какво би могъл да спечели? — попита Омеро.

— Нищо — отвърна тя. — Само че кокетството е порок, който с нищо не се насища.

Беше толкова бясна, че Омеро не можа да я изтърпи в леглото и прекара остатъка от нощта, увит в одеяло на дивана в хола. Ласара стана много рано, съвсем гола, както обикновено спеше и стоеше вкъщи, като продължаваше да се навива сама. В един момент изтри от паметта си всякакви следи от нежеланата вечеря. Сутринта върна взетите на заем вещи, смени новите завеси със старите и върна мебелите по местата им, докато къщата отново стана бедна и почтена, каквато беше предишната вечер. Накрая свали от стените изрезките от пресата, снимките и флагчетата, напомнящи отвратителната кампания, и изхвърли всичко с последен крясък.

— По дяволите!

Седмица след вечерята Омеро видя президента, който го чакаше на входа на болницата с молба да го придружи до хотела. Изкачиха стръмните стълби до мансардата с една-единствена капандура към пепелявосивото небе и с опънато въже за пране, простряно да съхне. Освен това имаше двойно легло, заело половината от пространството, стол, леген, преносимо биде и бедняшки гардероб с мътно огледало. Президентът забеляза изражението на Омеро.

— Това е дупката, в която живях като студент — каза му той, сякаш се извиняваше. — Направих резервация от Фор дьо Франс.

Извади торбичка от кадифе и изсипа на леглото последните си средства — няколко златни гривни с различни украшения от скъпоценни камъни, тройна перлена огърлица, други две от злато и скъпоценни камъни, три златни верижки с медальони на светци, чифт златни обици със смарагди, друг с диаманти, трети с рубини, два медальона със снимки и един с къдрица, единайсет пръстена с различна украса от скъпоценни камъни и диадема с брилянти, принадлежала може би на някоя кралица. После извади от друга кутийка три чифта копчета за ръкавели от сребро и два от злато, всеки в комплект с игла за вратовръзка, и един джобен часовник с покритие от бяло злато. Накрая измъкна от кутия за обувки шестте си ордена: два златни, един сребърен и останалите — чиста тенекия.

— Само това ми остана — въздъхна той.

Нямаше друг изход, освен да продаде всичко, за да покрие разходите по лечението, и помоли Омеро да му направи много дискретно тази услуга. Омеро сметна, че не може да приеме нищо такова, преди да има налице фактурите.

Президентът му обясни, че това са бижутата на съпругата му, наследство от някаква баба от колониалната епоха, която пък наследила пакет акции от златни мини в Колумбия. Часовникът, ръкавелите и иглите за вратовръзка бяха негови. Ордениите, разбира се, не бяха принадлежали дотогава на никого.

— Не мисля, че някой може да има фактури за такива неща — каза.

Омеро беше непреклонен.

— В такъв случай — замисли се президентът — нямам друг изход, освен да се разкрия.

Започна да събира бижутата с пресметнато спокойствие. „Моля да ме извините, скъпи ми Омеро, но няма по-страшна бедност от тази на един беден президент — оплака се. — Дори да си жив е недостойно.“ Тогава сърцето на Омеро не издържа и той се предаде.

Същата вечер Ласара се прибра късно вкъщи. Още на вратата изгледа ужасена скъпоценностите, блестящи под флуоресцентната светлина в трапезарията, все едно, че в леглото си намери скорпион.

— Не се занасяй, старче — уплашено каза тя. — Какво правят тези неща тук?

Обяснението на Омеро я разтревожи още повече. Седна да разгледа украшенията едно по едно със старанието на бижутер. По едно време въздъхна:

„Сигурно е цяло състояние.“ Накрая се загледа в Омеро, без да намира изход от объркването си.

— По дяволите. Как да разбере дали този човек казва истината?

— А защо не? — попита той. — Току-що видях, че сам си переш дрехите и ги суши в стаята, окачени на тел. Също като нас.

— Защото е стиснат — каза Ласара.

— Или защото е беден — заключи Омеро.

Ласара отново заразглежда бижутата, този път по-разсеяно, защото и тя се чувстваше победена. На следващата сутрин облече най-хубавите си дрехи, окичи се с украшенията, които ѝ се видяха най-скъпи, сложи по един пръстен на всеки пръст, дори на палеца, надяна на двете си ръце колкото гривни успя и тръгна да ги продава. „Я да видим кой ще поиска фактури на Ласара Давис“, кискаше се тя наперено на излизане. Избра най-подходящия бижутерски магазин — по-скоро с лоша слава, отколкото с престиж, където знаеше, че се продава и купува без много въпроси, и влезе изтръпнала, но решителна.

Един търговец, облечен строго, кльощав и блед, направи театрален жест, като ѝ целуна ръката, и предложи услугите си. Вътре беше по-светло от ден заради огледалата и силното осветление, а целият магазин бе като диамантен. Ласара продължи навътре, без дори да погледне мъжа от страх да не се издаде.

Търговецът я покани да седне до едно от трите бюра в стил Луи XV, превърнати във витрини, и постла безукорно бяла носна кърпа. После седна срещу Ласара и зачака.

— С какво мога да ви бъда полезен?

Тя свали пръстените, гривните, огърлиците, обиците, всичко, с което се беше накичила, и започна да ги нарежда като шахматни фигури. „Единственото, което искам — каза, — е да разбере истинската им стойност.“

Златарят постави монокъла на лявото си око и започна безмълвно да разглежда накитите. След доста време попита, без да отмества погледа си:

— Откъде сте?

Ласара не беше предвидила такъв въпрос.

— Ах, драги ми господине — въздъхна тя. — От много далече.

— Така си и мислех — отвърна той.

Отново замълча, докато Ласара го пронизваше безмилостно с ужасните си златисти очи. Бижутерът обърна специално внимание на диамантената диадема и я сложи встрани от останалите бижута. Ласара въздъхна.

— Вие сте абсолютна Дева — каза тя.

Бижутерът не прекъсна заниманието си.

— Откъде знаете?

— По всичко личи — обясни Ласара.

Той не отговори нищо, докато не свърши, и се обърна към нея лаконично както в началото:

— Откъде е всичко това?

— Наследство от баба ми — излъга Ласара с напрегнат глас. — Умря миналата година в Парамарибо на деветдесет и седем години.

Тогава бижутерът я погледна в очите. „Много съжалявам — каза той. — Единствената стойност на тези неща е в теглото на златото.“
Взе диадемата с два пръста и тя заблестя на ослепителната светлина.

— Освен това — добави — много е старинна, може би египетска, и би била безценна, ако състоянието на брилянтите не беше толкова окаяно. Във всеки случай има известна историческа стойност.

В замяна на това камъните на останалите бижута, аметистите, смарагдите, рубините, опалите, всички без изключение, бяха фалшиви. „Без съмнение оригиналите са били добри — рече бижутерът, докато събираше скъпоценностите да ѝ ги върне. — Но като са преминавали от поколение на поколение, истинските камъни са изпадали и са били

подменяни със стъкълца.“ Ласара почувства, че светът се сгромолясва. Пое дълбоко въздух и овладя паниката си. Продавачът я успокои:

— Това се случва често, госпожо.

— Да, знам — въздъхна Ласара облекчено. — Затова искам да се отърва от тях.

Тогава усети, че владее положението, и отново възвърна духа си. Без повече увъртане извади от чантата си ръкавелите, джобния часовник, иглите за вратовръзка, златните и сребърните ордени, останалите евтини боклуци на президента и сложи всичко на масата.

— И това ли? — попита бижутерът.

— Всичко — потвърди Ласара.

Швейцарските франкове, с които ѝ платиха, бяха толкова нови, че се уплаши да не си изцапа пръстите от прясното мастило. Взе ги, без да брои, а бижутерът я изпрати до вратата със същата церемониалност, с която я беше посрещнал. На входа я задържа за момент, докато придържаше вратата, за да ѝ направи място.

— И още нещо, госпожо — уточни, — аз съм Водолей.

На свечеряване Омеро и Ласара занесоха парите в хотела. Пак пресметнаха всичко и излезе, че не е достатъчно. Президентът започна да нарежда върху леглото брачната си халка, часовника с верижката, копчетата за ръкавели и иглата за вратовръзка, които носеше.

Ласара му върна пръстена.

— Това не — отсече тя. — Такъв спомен не може да се продава.

Президентът се съгласи и отново сложи пръстена. Ласара му върна и джобния часовник. „И това не“, каза тя. Президентът не приемаше, но тя го постави на място.

— На кого ще хрумне да продава часовници в Швейцария?

— Вече продадохме един — отвърна президентът.

— Не защото е часовник, а заради златото.

— И този е от злато — не отстъпваше президентът.

— Вярно е — съгласи се Ласара. — Но може и да не ви оперират, ала не може да не знаете колко е часът.

Не прие и златните рамки за очила, макар че той имаше и други, кокалени. Претегли скъпоценностите в ръка и сложи край на съмненията.

— А и това е достатъчно — приключи.

Преди да излезе, свали мокрите дрехи от въжето, без дори да го попита, и ги взе да ги изсуши и да ги изглади вкъщи. Отидоха си с мотопеда, който Омеро караше, а Ласара седеше зад него, прегърнала го през кръста. Уличните светлини вече проблясваха в тихата нощ. Вятърът бе обрулил последните листа и дърветата приличаха на оскубани вкаменелости. По Родано се спускаше с голяма скорост камион с ремарке, а радиото му гърмеше и се разливаше музика по улицата. Жорж Брасенс пееше:

Mon amour tiens bien la barre, le temps va passer par là, et le temps est un barbare dans le genre d'Attila, par là où son cheval passe l'amour ne repousse pas.^[3]

Омеро и Ласара пътуваха мълчаливо, опиянени от песента и от невероятния аромат на зюмбюлите. След малко тя сякаш се пробуди от дълъг сън.

— По дяволите — каза.

— Какво?

— Бедният старец — провикна се Ласара. — Какъв кучешки живот!

Следващият петък, 7 октомври, оперираха президента в продължение на пет часа, но резултатът бе толкова неясен, колкото в началото. В действителност единствената утеха беше, че е жив.

Десет дни по-късно го преместиха в обща стая с други болни и разрешиха посещения. Беше се променил — объркан и печален, с оредяла коса, която при най-лекия допир оставаше по възглавницата. Предишното му превъзходство личеше само по фините му ръце. Първите опити да се придвижва с помощта на два ортопедични бастуна бяха обезкуражителни. Ласара оставаше да спи до леглото му, за да спести разходите за болногледачка. Един от болните в стаята крещя непрекъснато през първата нощ, обзет от паника пред смъртта. Тези безкрайни бдения заличиха и последните съмнения на Ласара.

Изписаха го четири месеца след пристигането му в Женева. Омеро методично осчетоводяваше оскъдните му средства, плати сметките в болницата и го откара с линейката си заедно с други служители, които помогнаха да го качат до осмия етаж. Настаниха го в спалнята на децата, останали всъщност завинаги непознати за него, и

той постепенно се върна към действителността. Вкопчи се във възстановителните упражнения с упорството на военен и не след дълго вече ходеше само с бастун. Въпреки че носеше елегантните си дрехи отпреди, съвсем не беше същият нито по външен вид, нито по характер и поведение. Уплашен от зимата, която според прогнозите трябваше да е много сурова, а всъщност се оказа най-страшната за века, реши да се върне с кораб от Марсилия на 13 декември въпреки желанието на лекарите да го наблюдават още известно време. Накрая парите се оказаха недостатъчни за толкова разходи и Ласара реши тайно от мъжа си да вземе от спестяванията на децата, но излезе, че са по-малко, отколкото очакваше. Тогава Омеро призна, че тайно от нея е взел, за да допълни сметката от болницата.

— Добре — примири се Ласара. — Все едно, че е бил нашият най-голям син.

На 11 декември го качиха на влака за Марсилия в силна снежна буря, а когато се върнаха вкъщи, намериха прощално писмо върху нощното шкафче на децата. Там беше оставил за Барбара венчалния си пръстен, заедно с този на покойната си съпруга, който никога не понечи да продаде, и часовника с верижката за Ласаро. Беше неделя и съседите от Карибието, разкрили тайната, бяха дошли на гара Корнавен с арфов състав от Веракрус. Президентът, притаил дъх, с наметнато палто и с дългия пъстър шал на Ласара, остана на стъпалото на последния вагон, като махаше с шапка под камшика на вятъра. Влакът вече набираше скорост и Омеро си даде сметка, че бастунът беше останал у него. Затича се към края на перона и го хвърли с всичка сила, за да може президентът да го хване във въздуха, но бастунът падна между колелата и стана на парчета. Всички изтръпнаха от ужас. Последното, което Ласара видя, бе треперещата ръка, напразно протегната за бастуна, когато кондукторът на вагона успя да сграбчи посипания със сняг старец за шала и да го спаси от бездната. Ласара уплашено се втурна към мъжа си, засмяна през сълзи.

— Господи — извика тя, — този човек няма да умре току-така.

Пристигнал здрав и читав, както пишеше в дългата му благодарствена телеграма. Повече от година не се чу нищо за него. После се получи писмо от цели шест страници, в което вече беше съвсем друг човек. Болката се била върнала, силна и постоянна както някога, но той решил да не ѝ обръща внимание и да живее живота

такъв, какъвто е. Поетът Еме Сезер му подарил друг бастун с инкрустации от седеф, но той отказал да го използва. От шест месеца редовно ядял месо, както и всякакви морски деликатеси, и можел да изпие до двайсет чаши кафе на ден. Но вече не поглеждал към дъното им, защото всичко излизало наопаки. На шейсет и петия си рожден ден изпил няколко чашки отбран мартиникански ром, от който се почувствал чудесно, и отново започнал да пуши. Разбира се, не бил по-добре, но и в никакъв случай по-зле. Ала истинската причина за писмото бе да им съобщи, че би се върнал в своята страна да застане начело на обновително движение за справедлива кауза и достойна родина, макар само за жалката слава да не умре като старец в леглото. В този смисъл, завършваше писмото, пътуването до Женева било съдбоносно.

Юни 1979

[1] Коронованият вол (фр.). — Б.пр. ↑

[2] „Дневник на едно завръщане в родината“ (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Любов моя, дръж добре кормилото, времето ще мине оттам, то е варварин като Атила, откъдето мине с коня си, там вече не никне любов (фр.). — Б.пр. ↑

СВЕТИЦАТА

Двайсет и две години по-късно срещнах отново Маргарито Дуарте. Появи се внезапно в една от потайните улички на Трестевере. Отначало трудно го познах, защото говореше лош испански и приличаше на древен римлянин, с бяла, оредяла коса и без следа от унилия вид и траурните дрехи на учен от Андите, с които за пръв път бе дошъл в Рим. Докато разговаряхме, започнах да го изтръгвам малко по малко от коварството на годините, за да го видя накрая такъв, какъвто го помнех — предпазлив, изненадващ и упорит като каменоделец. Още преди втората чаша кафе в едно от барчетата, където ходехме преди, се осмелих да му задам въпроса, който ме глождеше:

— Какво стана със светицата?

— Там е — отвърна ми той. — Чака.

Само ние с тенора Рафаел Рибера Силва можехме да разберем страшната човешка воля, скрита в отговора му. Познавахме неговата драма толкова добре, че дълго време мислех Маргарито Дуарте за герой, който търси своя автор. Ние, белетристите, го чакаме цял живот и ако аз никога не позволих да ме намери, то бе, защото не си представях края на историята му.

Дойде в Рим през онази сияйна пролет, когато папа Пий XII получи пристъп на хълцане, който нито лечение, нито магия можеше да спре. Напускаше за първи път планинското село Толима в колумбийските Анди и това личеше дори по съня му. Появи се една сутрин в нашето консулство с куфар от лакиран бор, който по форма и размери приличаше на калъф за виолончело, и изложи пред консула невероятната причина за пътуването си. Тогава консулт помоли по телефона тенора Рафаел Рибера Силва, негов сънародник, да му запази стая в пансиона, където живееха двамата. Така се запознах с него.

Маргарито Дуарте учил малко, но се образовал, като поглъщал с литературна страст всеки текст, изпречил се пред погледа му. На осемнайсет години, вече писар в общината, се оженил за красиво

момиче, което умряло малко след раждането на първата им дъщеря. Тя, дори по-красива от майка си, също починала от някаква треска едва на седем години. Ала истинската история на Маргарито Дуарте започнала шест месеца преди пристигането му в Рим. Трябвало да се премести гробището на неговото село заради строежа на язовир. Като всички жители на областта, Маргарито изровил костите на своите мъртви, за да ги пренесе. Жена му била на прах. Но в съседство момиченцето лежало непокътнато след цели единайсет години. Когато отворили капака на ковчега, дори се разнесло уханието на свежите рози, с които я били погребали. И най-странното от всичко — тялото ѝ било безтегловно.

Стотици любопитни изпълнили селото, привлечени от слуховете за чудото. Никакво съмнение. Целостта на тялото била неоспорим признак за святост и дори епископът се съгласил, че за това явление трябва да се произнесе Ватиканът. Всички събрали пари и изпратили Маргарито Дуарте в Рим — да се бори за каузата, вече не само негова, нито на селцето му, а на цялата нация.

Докато ни разказваше историята си в пансиона на тихия квартал Париоли, Маргарито Дуарте махна катинара и повдигна капака на изящния сандък. Като че ли двамата с тенора Рибера Силва станахме част от чудото. Въобще не приличаше на сбръчканите мумии от музеите по света. Видяхме момиченце, облечено като булка, спало дълго под земята. Кожата беше нежна и хладна, а прозрачните отворени очи непоносимо ни внушаваха, че ни гледат отвъд смъртта. Атлазът и изкуствените портокалови цветчета на короната, неиздържали напора на времето, изглеждаха по-зле от кожата, но розите в ръцете бяха живи. Тежестта на дървения калъф не се промени, когато извадихме тялото.

Маргарито Дуарте се залови за работа в деня след пристигането си. В началото с дипломатическа помощ, по-скоро любезна, отколкото полезна, а после с всякакви ходове, които му хрумваха, за да заобиколи безкрайните пречки на Ватикана. Говореше малко за проблемите си, но всички разбираха, че те са многобройни и маловажни. Влизаше във връзка с различни религиозни конгрегации и светски фондации, където го изслушваха с внимание, но без изненада, и му обещаваха спешни действия, които не предприемаха. Истината е, че периодът не бе много подходящ. Всичко, свързано със Светия престол, беше отложено

поради хълцането на папата, по-упорито дори от най-добрите медикаменти и възшебните лекове, които изпращаха от всички краища на света.

Едва през юли Пий XII се оправи и замина на почивка в Кастелгандолфо. Маргарито занесе светицата на първата седмична аудиенция с надеждата да му я покаже. Папата се появи във вътрешния двор, на един толкова нисък балкон, че Маргарито видя добре поддържаните му нокти и долови уханието на лавандула. Но после не мина между туристите, дошли от цял свят да го видят — както Маргарито очакваше, — а произнесе една и съща реч на шест езика и завърши с обща благословия.

След това дълго протакане Маргарито реши да вземе нещата в свои ръце и занесе в Държавния секретариат писмо, дълго почти шейсет страници, на което не получи отговор. Той го бе предвидил, защото чиновникът го прие с досада, едва-едва погледна мъртвото момиче, а служителите наоколо отминаваха с безразличие. Един от тях му разказа, че предната година получили над осемстотин писма, изискващи осветяването на непокътнати трупове в различни части на света. Маргарито помоли поне да се потвърди безтегловността на тялото. Чиновникът я потвърди, но отказа да я приеме.

— Сигурно става въпрос за колективна хипноза — заяви той.

През малкото свободни часове и горещите летни недели Маргарито се потапяше в четене на всякакви книги, които смяташе, че са полезни за каузата му. По своя инициатива в края на всеки месец записваше със съвършения почерк на главен писар в една ученическа тетрадка всички направени разходи, за да се отчете после пред съселаните си, събрали помощите. Още преди края на годината опозна така добре лабиринтите на Рим, сякаш бе роден там, говореше примитивен италиански, подобен на андинския му лаконичен испански, и знаеше всичко за процеса на канонизиране. Но трябваше да мине още много време, преди да свали траурния костюм, жилетката и шапката на висш съдебен служител, които в Рим по онова време бяха характерни за разни тайни общества с престъпна дейност. Излизаше от зори с калъфа със светицата и понякога се връщаше късно през нощта, изтощен и тъжен, но винаги озарен от светлина, която му вдъхваше нови сили за следващия ден.

— Светците живеят в свое собствено време — казваше.

Бях за първи път в Рим, учех в Експерименталния център за кино и дълбоко преживявах страданията му. Живеехме на няколко крачки от Вила Боргезе, а пансионът беше всъщност модерен апартамент, чиято собственица заемаше две стаи и даваше под наем останалите четири на чуждестранни студенти. Наричахме я Хубавата Мария. Беше прекрасна, темпераментна, в разцвета на своята есен и спазваше свещената норма, че всеки е пълен господар в собствената си стая. В действителност тежестта на всекидневието носеше нейната по-голяма сестра, леля Антониета, истински ангел без крила. Работеше по цял ден, мъкнеше навсякъде кофата с парцала и лъскаше до невъзможност мраморните подове. Тя ни научи да ядем пойните птички, които ловеше съпругът ѝ Бартолино, верен на лошия навик от войната. Той по-късно щеше да заведе Маргарито да живее в неговата къща, защото средствата нямаше да му стигнат за цените на Хубавата Мария.

Нищо по-подходящо за Маргарито от онзи пансион без закони. Постоянно ни поднасяше нови неща, дори призори, когато ни будеше страховитият рев на лъва от зоологическата градина на Вила Боргезе. Тенорът Риберо Силва си бе спечелил привилегията римляните да търпят ранните му упражнения. Ставаше в шест, взимаше лечебната си ледена вана, сресваше брадата и мустаците си а ла Мефистофел и облечен в халат на шотландско каре, с шалче от китайска коприна и парфюмиран, се отдаваше цял на репетициите. Винаги отваряше широко прозореца, дори под зимните звезди, и започваше да се разпява с фрази от известни любовни арии. Накрая се отпускаше и запяваше с пълно гърло. Всички очакваха момента, когато взимаше горно „до“, а лъвът от Вила Боргезе му отговаряше с рев, който разтърсваше земята.

— Ти си цял свети Марко, figlio mio^[1]! — възкликваше леля Антониета с искрено учудване. — Само той е можел да говори с лъвовете.

Една сутрин лъвът не му отвърна. Тенорът запя любовния дует от „Отело“: „*Gia nella notte densa s'estingue ogni chamor.*“^[2] Изведнъж от дъното на двора долетя отговорът на красиво сопрано. Тенорът продължи и двата гласа изпяха целия откъс за удоволствие на съседите, които отвориха прозорци, за да пречистят домовете си с вълните на всесилната любов. Тенорът беше пред припадък, когато узна, че неговата невидима Дездемона е великата Мария Канилия.

Мисля, че тази случка всъщност помогна на Маргарит Дуарте да се приобщи към живота в къщата. Оттогава започна да сяда с нас на общата маса, а не както отначало в кухнята, където леля Антониета почти всеки ден му правеше удоволствието да му поднася майсторски сготвените пойни птички. След ядене Хубавата Мария ни четеше вестници, за да свикваме с италианската фонетика, и ни забавляваше с коментари на новините и с шеги. Един ден ни разказа по повод светицата, че в Палермо имало огромен музей с недокоснати трупове на мъже, жени и деца и дори няколко епископи, изровени от гробището на монасите капуцини. Това развълнува Маргарито и той не се успокои, докато не отидохме там. Достатъчно бе да хвърли поглед из мрачните галерии с безжизнени мумии, за да въздъхне с облекчение:

— Не са като нея. Веднага се вижда, че са мъртви.

Следобед Рим потъваше в августовската жега. Слънцето застиваше неподвижно в средата на небето и в тишината се чуваше само ромонът на водата — естественият глас на Рим. Към седем вечерта прозорците се отваряха изведнъж, за да поемат свежия въздух, който се раздвижваше, и щастлива тълпа се изсипваше на улиците с единствената цел да поживее сред трясъка на мотоциклетите, виковете на продавачите на дини и любовните песни между цветята по терасите.

Тенорът и аз не спяхме следобед. Той яхваше мотоциклета си, аз седах отзад и носехме сладолед и шоколад на летните проститутки, които пърхаха под стогодишните олеандри на Вила Боргезе и търсеха изтощени от слънцето туристи. Бяха красиви, бедни и обичливи, като повечето италианки по онова време, носеха син тюл, розов поплин, зелен лен и се пазеха от слънцето с чадърчета, проядени от дъждовете през неотдавнашната война. Беше цяло удоволствие да си с тях, защото пренебрегваха законите на занаята и си позволяваха лукса да изгубят някой богат клиент, за да дойдат с нас на кафе и сладки приказки в барчето на ъгъла, да се разхождаме с фойтон из алеите в парка или да одумваме детронирани крале и техните трагични любовници, които язدهа привечер на galoppatoio^[3]. Често им служехме за преводачи пред някой заблуден гринго.

Заведохме Маргарито Дуарте във Вила Боргезе не заради момичетата, а за да види лъва, пуснат свободен на пустинно островче, заобиколено от дълбок ров. Щом ни видя на другия бряг, той започна да реве тревожно и учуди пазача. Посетителите на парка се струпаха

изненадани. Тенорът опита да се представи със своето сутрешно горно „до“. Лъвът не му обърна никакво внимание. Изглеждаше, че реве срещу всички нас, но пазачът скоро установи — ревът му бе само за Маргарито. Наистина, накъдето тръгнаше, натам отиваше и лъвът, а когато се скриеше, ревът секваше. Пазачът, доктор по класическа литература от университета в Сиена, реши, че Маргарито е бил същия ден при други лъвове, които са му предали миризмата си. Освен това погрешно обяснение не му хрумна нищо друго.

— Във всеки случай — каза той — това не е враждебен, а състрадателен рев.

На тенора Риберо Силва направи впечатление не тази странна случка, а вълнението на Маргарито, когато се спряха в парка да поговорят с момичетата. Той го обясни на масата и едни лукаво, а други със съчувствие се съгласихме, че трябва да помогнем на Маргарито да превъзмогне самотата си. Хубавата Мария се трогна от нашата отзивчивост и като библейска майка склучи на гърдите си ръце, отрупани с евтини пръстени.

— Бих се прежалила — каза, — но никога не съм могла да го правя с мъже, които носят жилетки.

Тенорът мина през Вила Боргезе в два следобед и взе с мотоциклета си пеперудката, според него най-подходяща да осигури един час приятно прекарване на Маргарито Дуарте. Накара я да се съблече в стаята му, изкъпа я с ароматичен сапун, избърса я, парфюмира я със своя одеколон и напудри цялото ѝ тяло с камфоровия талк, който използваше след бръснене. Накрая ѝ плати за времето, което беше изгубила, за следващия един час и подробно ѝ обясни какво се иска от нея.

Като следобеден сън голата красавица прекоси на пръсти полутъмната къща и почука тихо на вратата в дъното. Маргарито Дуарте се показа бос и без риза.

— Buona sera giovanotto — представи се тя с глас и маниери на ученичка. — Mi manda il tenore.^[4]

Маргарито понесе удара с достойнство. Отвори по-широко, тя влезе и легна, а той побърза да си сложи ризата и обувките, за да я посрещне с необходимото уважение. После седна на един стол до нея и поведе разговор. Учуденото момиче го подкани да побърза, защото разполагат само с един час. Той не я разбра.

Момичето каза по-късно, че би останало колкото Маргарито поиска, без да вземе нито стотинка, защото на света нямало по-изискан мъж от него. Не знаеше какво да прави, огледа стаята и видя дървения калъф на камината. Попита дали е саксофон. Маргарито не отговори, а откряна щорите, за да влезе светлина, занесе калъфа на леглото и вдигна капака. Момичето се опита да проговори, но челюстта му увисна. Или както сподели след това: „Mi si gelò il culo.“^[5] Избяга ужасена, но обърка посоките и в коридора се сблъска с леля Антониета, която бе тръгнала да сменя крушката на лампата ми. Двете така се стреснаха, че момичето не посмя да излезе от стаята на тенора до късно през нощта.

Леля Антониета не разбра какво точно става. Нахълта при мен толкова уплашена, че не успя да завие крушката с треперещите си ръце. Попитах я какво се е случило. „В тази къща има привидения — отговори тя. — Дори посред бял ден.“ Разказа ми много сериозно, че през войната един немски офицер заклал любовницата си в стаята на тенора. Често, докато шетала, леля Антониета виждала убитата красавица да я следва по коридорите.

— Току-що я видях гола в коридора — довери ми. — Същата е.

Градът свикна с есента. Разцъфналите тераси бяха затворени при първия вятър, а двамата с тенора се върнахме в старата кръчма в Трастевере, където обикновено вечеряхме с учениците по пеење на граф Карло Калкани и с мои състуденти от Школата по киноизкуство. Най-общителен беше Лакис — интелигентен и симпатичен грък, досаден единствено със скучните си разсъждения за социалната несправедливост. За щастие тенорите и сопраните успяваха почти винаги да го разгромят с оперни арии, които пееха с пълен глас, без да дразнят никого дори след полунощ. Напротив, понякога закъснели минувачи се присъединяваха към хора, а съседите отваряха прозорците да ръкопляскат.

Една нощ, докато пеехме, Маргарито се промъкна тихо, за да не ни прекъсне. Носеше дървения калъф. Не бе успял да го остави в пансиона, след като бе показвал светицата на енорийския свещеник на Сан Хуан де Летран, известен с влиянието си пред Светата конгрегация за ритуалите. Забелязах с крайчеца на окото, че го сложи под една отдалечена маса и седна, когато вече привършвахме да пеем. Както винаги към полунощ заведението започна да се изпразва и

съединихме няколко маси. Тези, които пееха, спореха за кино, и техните приятели се сляха в една компания. И сред тях — Маргарито Дуарте, познат като мълчаливия и тъжен колумбиец, за когото никой нищо не знаеше. Тогава Лакис го попита дали свири на виолончело. Притесних се. Въпросът беше нетактичен, а отговорът — деликатен. Тенорът, смутен като мен, също не намери изход. Само Маргарито прие нещата естествено.

— Не е виолончело — каза. — Това е светицата.

Сложи калъфа на масата. Отключи катинара и вдигна капака. Вълна от изумление вцепени ресторанта. Всички посетители, келнерите и дори работниците от кухнята с окървавените престилки се събраха, удивени от чудото. Някои се прекръстиха. Една от готвачките падна на колене и с трескави ръце започна мълчаливо да се моли.

Когато първоначалното вълнение отмина, се заплетохме в шумен спор за липсата на святост в наше време. Разбира се, Лакис беше най-категоричен. Накрая стана ясна само неговата идея да се направи критичен филм за светицата.

— Сигурен съм — настоя той, — че старият Чезаре няма да изпусне тази тема.

Говореше за Чезаре Дзаватини, нашия преподавател по сюжет и сценарий, един от големите в историята на киното и единственият, който поддържаше лични отношения с нас в школата. Стремеше се да ни учи не само на занаят, а да развива и възгледите ни. Беше машина за измисляне на сценарии. Бълваше ги непрестанно, дори против волята си. И то с такава скорост, че винаги имаше нужда от някого, който да ги лови в полет, докато той мисли на висок глас. Но щом ги завършеше, желанието му се изпаряваше. „Жалко, че трябва да го снимам“ — казваше. Смяташе, че на екрана губят много от първоначалната магия. Записваше идеите си на картончета, подредени по теми, и ги закачаше с карфици по стените. Бяха заели вече цяла стая в къщата му.

Следващата събота отидохме да го видим заедно с Маргарито Дуарте. Бе толкова лаком за живот, че го заварихме пред дома му на улица Анхела Меричи, изгарящ от нетърпение да чуе идеята, за която му бяхме казали по телефона. За разлика от друг път не ни поздрави любезно, а завлече Маргарито до специално подготвена маса и сам

отвори калъфа. Случи се нещо неочаквано. Вместо да полудее, както предполагаме, получи нещо като мозъчна парализа.

— Ammazza!^[6] — прошепна ужасен.

Гледа мълчаливо светицата две-три минути, затвори калъфа и без да каже дума, заведе Маргарито до вратата като дете, което се учи да ходи. Потупа го по гърба и го отпрати. „Благодаря, синко, много благодаря — му каза. — Дано Бог е с теб в борбата ти.“ Затвори вратата, обърна се към нас и ни съобщи присъдата си:

— Не става за кино. Никой няма да повярва.

Странният урок не ни напусна в трамвая на връщане. Щом той го казва, нямаше какво да му мислим повече — историята не струваше. Хубавата Мария ни изненада със съобщението, че Дзаватини ще ни чака същата вечер, но без Маргарито.

Заварихме го в един от звездните му мигове. Лакис бе поканил няколко състуденти, но той дори не ги забеляза.

— Готово! — изкрещя. — Филмът ще е бомба, ако Маргарито направи чудо и възкреси момичето.

— Във филма или в живота? — попитах.

Той потисна досадата си.

„Не бъди глупав — ми отвърна. Но тутакси в очите му блесна нова идея. — Освен ако е способен да я възкреси в реалния живот“ — каза и добави:

— Ще трябва да опита.

Беше моментно изкушение, преди да поеме отново нишката. Започна да се разхожда като щастлив луд, размахваше широко ръце, викаше и разказваше филма. Слушахме го заслепени. Образите избухваха пред очите ни като ята светещи птици и се разликах из цялата къща.

— Вече са умрели около двайсет папи, които не са го приели — продължаваше той. — Една нощ Маргарито влиза вкъщи стар и уморен. Отваря кутията, милва лицето на мъртвата и проронва с цялата нежност на света: „Заради любовта на твоя баща, дъще моя, стани и тръгни!“

Изгледа ни и завърши с триумфален жест:

— И момичето става!

Очакваше нещо от нас. Но ние бяхме така зашеметени, че няхаме думи. Освен гърка Лакис, който вдигна ръка като ученик.

— Моят проблем е, че не вярвам — изтърси той и за наше учудване се обърна направо към Дзаватини: — Извинете ме, маестро, но не вярвам.

Тогава пък Дзаватини се сепна.

— А защо не?

— Откъде да знам? — каза Лакис тъжно. — Просто не е възможно.

— Ammazza! — изкрещя маестро то така гръмко, че огласи квартала. — Това най ме вбесява у сталинистите — че не вярват на очите си.

Както сам ми разказа, през следващите петнайсет години Маргарито все носил светицата в Кастелгандолфо с надеждата да я покаже. Веднъж успял да си проправи път с ритници и лакти между двеста поклонници от Латинска Америка и разказал историята си на благоразположения Йоан XXIII. Пак не могъл да му покаже момичето. Наложило се да я остави на входа с багажа на другите поради опасност от атентат. Папата го изслушал сред тълпата изключително внимателно и го потупал успокоително по бузата.

— Bravo, figlio mio!^[7] — казал му. — Бог ще възнагради постоянството ти.

Почувствал, че мечтата му е на път да се осъществи по време на краткото царуване на усмихнатия Албино Лучани. Негов роднина, заинтересуван от историята на Маргарито, му обещал помощ. Никой не му обърнал внимание. Два дни по-късно, докато обядвали, някой позвънил на вратата на пансиона със спешно и кратко съобщение за Маргарито: да не напуска Рим, защото до четвъртък ще го потърсят от Ватикана за лична аудиенция.

Така и не разбрали дали е шега. Маргарито вярвал, че не е, и бил нащрек. Не излизал от къщата. Ако трябвало да иде до тоалетната, казал високо: „Отивам в тоалетната.“ Хубавата Мария, все така изящна в зората на старостта, прихвала със смеха на свободна жена.

— Знаем вече, Маргарито, ако случайно ти се обади папата.

Следващата седмица, два дни преди обещаното телефонно обаждане, Маргарито рухнал пред заглавието на уводната статия във вестника, пъхнат под вратата: „Morto il Papa.“^[8] За момент се задържал на ръба на илюзията, че погрешно са донесли стар вестник, защото не било за вярване, че всеки месец умира по един папа. Но било истина

— усмихнатият Албино Лучани, избран преди трийсет и три дни, бил намерен в леглото си мъртъв.

Попаднах пак в Рим двайсет и две години след като се запознах с Маргарито Дуарте и вероятно нямаше да си спомня за него, ако не беше случайната ни среща. Бях прекалено потиснат от опустошенията на времето, за да мисля за някого. Непрекъснато ръмеше глупав дъждец. Приличаше на хладен бульон. Някогашната диамантена светлина бе станала мътна и местата, които преди бяха мои и будеха носталгия, сега бяха чужди и различни. Къщата, където се намираще пансионът, беше все същата, но никой не знаеше нищо за Хубавата Мария. Не отговаряха и шестте телефонни номера, които тенорът Риберио Силва ми бе пращал през годините. На един обяд с нови хора от киното възкресих спомена за моя маестро. Изведнъж настъпи неловка тишина, докато един от тях се осмели да каже:

— Zavattini? Mai sentito.^[9]

Точно така, никой не бе чувал да се говори за него. Дърветата на Вила Боргезе стояха разрошени под дъжда, gallopatoio на тъжните принцеси бе унищожен от плевели без цветове, а предишните красавици бяха заменени от двуполови атлети, облечени като мадридски девойки. Единственият оцелял от унищожената природа беше старият лъв, крастав и схванат, на островчето си сред мътната вода. Никой не пееше, нито умираше от любов в пластмасовите заведения на Пласа де Еспания. Рим на нашата носталгия беше вече друг древен Рим сред древния Рим на Цезарите. Изведнъж един глас, който сякаш идваше от отвъдното, ме закова на една уличка на Трастевере:

— Здравсти, поете.

Беше той, стар и уморен. Бяха умрели петима папи, във вечния Рим се забелязваха първите симптоми на старческа немощ, а той все се надяваше. „Чаках толкова дълго, че сигурно не остава много — ми каза на сбогуване, след почти четири часа тъга. — Може би е въпрос на месеци.“ Тръгна си, като влачеше крака по средата на улицата, с военните си ботуши и избелялата шапчица на стар римлянин, без да обръща внимание на дъждовните локви, в които светлината започваше да се разлага. Тогава в мен изчезна и последната капчица съмнение, ако въобще я е имало някога, че светецът е той. И без да знае, с

непокътнатото тяло на дъщеря си, жив от двайсет и две години, водеше справедлива борба за своето канонизиране.

Август 1981

- [1] Сине мой (ит.). — Б.пр. ↑
- [2] В настъпилата мрачна нощ утихва всеки шум (ит.). — Б.пр. ↑
- [3] Хиподрум (ит.). — Б.пр. ↑
- [4] Добър вечер, младежо, изпраца ме тенорът (ит.). — Б.пр. ↑
- [5] Размекна ми се задникът (ит.). — Б.пр. ↑
- [6] По дяволите! (ит.) — Б.пр. ↑
- [7] Браво, синко! (ит.) — Б.пр. ↑
- [8] Папата почина. (ит.) — Б.пр. ↑
- [9] Дзаватини? Не съм чувал (ит.). — Б.пр. ↑

САМОЛЕТЪТ НА СПЯЩАТА КРАСАВИЦА

Беше красива, гъвкава, с нежна кожа с цвят на хляб и очи като зелени бадеми, с права черна коса до средата на гърба и с ореол от древно излъчване, така че можеше да бъде и от Индонезия, и от Андите. Облеклото ѝ издаваше изтънчен вкус — палто от кожа на рис, блуза от естествена коприна на нежни цветя, панталон от груб лен и обувки без ток с цвят на касис. „Това е най-красивата жена, която съм виждал в живота си“ — помислих, щом я видях да минава с походка на лъвица, докато се редях на летище Шарл дьо Гол в Париж, за да се кача на самолета за Ню Йорк. Беше като нереално видение, което живя само миг и се стопи сред тълпата в салона.

Беше девет сутринта. От предната нощ валеше сняг, затрудняваше движението по улиците на града и дори по автострадата, товарни камиони бяха спрели край пътя, а сред преспите се виждаха леки коли, бълващи газове. В салона на летището обаче животът продължаваше с пролетен ритъм.

На опашката пред мен една възрастна холандка се забави почти час, докато спореше за теглото на своите единайсет куфара. Бях започнал да се отегчавам, когато зърнах моментното видение, което спря дъха ми, и въобще не разбрах как завърши оня спор, докато служителката не ме върна към действителността със забележката, че съм разсеян. Вместо извинение я попитах дали вярва в любовта от пръв поглед. „Разбира се — каза тя. — Друга любов няма.“ Продължи да гледа екрана на компютъра и ме попита какво място предпочитам — за пушачи или непушачи.

— Все ми едно — отвърнах нервно, — само да не е до ония единайсет куфара.

Тя ми благодари със служебна усмивка, без да отмества поглед от светещия екран.

— Изберете едно число — предложи тя, — три, четири или седем.

— Четири.

Усмивката ѝ стана победоносна.

— Работя тук вече петнайсет години — каза — и вие сте първият, който не избира седем.

Отбелиза на бордната карта номера на мястото, подаде ми я с другите документи и за пръв път ме погледна с очи с цвят на грозде, които ме утешиха за малко, докато видех отново красавицата. Едва тогава ме предупреди, че летището вече е затворено и всички полети са отложени.

— Докога?

— Един Господ знае — засмя се тя. — По радиото съобщиха, че това ще бъде най-големият снеговалеж за годината.

Бяха сбъркали — оказа се най-големият на века. Въпреки това в залата за първа класа пролетта се чувстваше, във вазите имаше живи рози и дори механичната музика звучеше величествено и успокояващо, както я бяха замислили създателите ѝ. Изведнъж ми хрумна, че това място е подходящо убежище за красавицата, и я потърсих из другите зали, ужасен от собствената си дързост. Повечето присъстващи бяха от плът и кръв, четяха вестници на английски, а жените им мислеха за други мъже, докато гледаха през панорамните стъкла безжизнените самолети в снега, купищата лед и широките полета на Роаси, опустошени от лъвовете. Следобед вече нямаше свободно място и горещината стана така непоносима, че избягах на чист въздух.

Посрещна ме смайваща гледка. Тълпата бе преляла от чакалните, трупаше се в задушните коридори и стълбищата, бяха се проснали дори по пода с домашните си животни, с децата и с ръчния си багаж. Връзките с града също бяха прекъснати и дворецът от прозрачна пластмаса приличаше на космически кораб, пленен от бурята. Мисълта, че и красавицата е някъде сред кротката тълпа, не ме оставяше на мира и ми даваше сили да чакам.

По време на обяда вече се чувствахме като корабокрушенци. Опашките пред седемте ресторанта, кафенетата и претъпканите барове бяха безкрайни. След по-малко от три часа се наложи да затворят всички заведения, защото нямаше нищо за ядене и за пиене. Децата, сякаш събраха в себе си всички деца на света на едно място, започнаха да плачат едновременно и тълпата замириса на стадо. Настъпи моментът на инстинктите. Сред хаоса успях да изям само последните две порции сладолед в детската сладкарница. Изядох ги бавно на

щанда, докато келнерите слагаха освободените столове върху масите. Гледах се в огледалото в дъното, с последната картонена чашка, с последната картонена лъжичка, и мислех за красавицата.

Самолетът за Ню Йорк, предвиден за одинайсет сутринта, излетя в осем вечерта. Когато и аз най-после успях да се кача, пътниците от първа класа вече бяха седнали и една стюардеса ме заведе до мястото ми. Замръзнах. На съседната седалка до прозореца красавицата се настаняваше с вещината на опитен пътник. „Ако някога напиша това, никой не би ми повярвал“ — помислих си. С половин уста измърморих някакъв поздрав, на който тя не обърна внимание.

Разполагаше се, като че ли щеше да прекара тук години наред. Подреждаше всяка вещ и около нея заприлича на идеална къща, където всичко ти е подръка. Докато се занимаваше с това, стюардът ни донесе шампанско за добре дошли. Взех една чаша, за да ѝ я поднеса, но навреме се отказах. Тя поиска само вода и помоли стюарда на лош френски, а после на още по-лош английски му каза изобщо да не я буди по време на полета. Гласът ѝ, нисък и мек, излъчваше ориенталска тъга.

Когато ѝ донесоха водата, разтвори върху коленете си тоалетна чанта със сребърен обков по ъглите като на бабините сандъци и извади две позлатени хапчета от една кутийка, в която имаше и други, но в различни цветове. Правеше всичко методично и пестеливо, като предопределено от самото ѝ раждане. После пусна перденцето на прозореца, свали облегалката, зави се до кръста с одеялото, без да си събува обувките, сложи си маска за спане, легна на една страна, с гръб към мен, и спа без прекъсване, без въздишка и без да промени позата си всичките осем часа и дванайсет минути на полета до Ню Йорк.

Беше напрегнато пътуване. Винаги съм мислил, че в природата няма нищо по-красиво от красива жена, така че бе невъзможно да избягам дори за миг от магията на приказното същество, което спеше до мен. Стюардът изчезна веднага след излитането и бе заменен от стюардеса, която понечи да събуди красавицата, за да ѝ даде плик с тоалетни принадлежности и слушалки за музиката. Повторих предупреждението, което тя бе направила на стюарда, но стюардесата настоя да чуе от нея самата, че не желае да вечеря. Наложих се стюардът да го потвърди, но и така стюардесата ме укори, че красавицата не си е окачила на врата картончето.

Вечерях самотен, като мълчаливо изричах всичко, което бих й казал, ако беше будна. Сънят й беше толкова дълбок, та в един момент се обезпокоих, че таблетките, които беше взела, не са за сън, а за смърт. Преди всяка глътка вдигах чашата и си казвах:

„За твое здраве, красавице.“

След вечерята загасиха светлините, прожектираха някакъв филм, който никой не гледаше, и ние двамата останахме сами в полумрака на света. Най-голямата буря на века беше отминала и нощта над Атлантика бе необятна и чиста, а самолетът — неподвижен сред звездите. Тогава започнах да я съзерцавам и единственият признак на живот, който успях да доловя, бяха сенките на сънищата, които минаваха по челото й като облаци по вода. На шията си носеше тъничка верижка, почти невидима върху златистата й кожа, имаше идеални уши без дупчици за обици, ноктите й бяха здрави и розови, а на лявата й ръка имаше халка. Тъй като изглеждаше не повече от двайсетгодишна, се утеших с мисълта, че не е сватбена халка, а пръстен от някакъв минал годеж. „Като знам, че спиш, сигурна, спокойна, съвсем беззащитна, съвсем чиста, толкова близо до безсилните ми ръце“ — помислих си, като си повтарях майсторския сонет на Херардо Диего в пяната на шампанското. Спуснах облегалката на височината на нейната и се оказахме легнали по-близо един до друг, отколкото в брачно ложе. Дишането й беше като гласа, а кожата й излъчваше нещо леко, което можеше да бъде единствено лъх от красотата й. Струваше ми се невероятно — миналата пролет бях прочел един прекрасен роман от Ясунари Кавабата за богатите старци от Киото, които плащали огромни суми, за да прекарат нощта, наблюдавайки най-красивите момичета на града голи и упоени, докато те агонизирали от любов в същото легло. Не можело да ги будят, нито да ги докосват. А не правели и опит, защото удоволствието било да ги гледат как спят. Онази нощ, докато бдях над съня на красавицата, не само разбрах старческото пречистване, а го изживях в цялата му дълбочина.

„Невероятно — казах си с изострено от шампанското самолюбие. — Аз, японски старец, на тази височина.“

Струва ми се, че спях с часове, преборен от шампанското и от немите отблясъци на филма, и се събудих с натезжала глава. Отидох в тоалетната. Два реда зад мен лежеше старицата с единайсетте куфара,

заела цялата седалка. Приличаше на труп, забравен на бойното поле. Очилата ѝ за четене с цветен ланец бяха паднали по средата на пътеката. За момент се насладих на дребнавото удоволствие да не ги вдигна.

Освободих се от излишното шампанско и изведнъж се стреснах от вида си в огледалото. Бях недостоеен и грозен, с ужасяващи опустошения от любов. Внезапно самолетът потъна, изправи се както можа и продължи да лети в галоп. Светна сигналът за заемане на местата. Изтичах с надеждата, че самият Бог буди красавицата и тя ще потърси убежище в обятията ми, бягайки от ужаса. В бързината за малко не настъпих очилата на холандката, което би ме зарадвало. Но се върнах и ги вдигнах в скута ѝ, благодарен, че не беше избрала преди мен място номер четири!

Красавицата продължаваше да спи.

Когато самолетът се стабилизира, трябваше да устоя на изкушението да си измисля причина да я събудя, защото в последния час от полета исках само да я видя наистина будна, дори бясна, за да си върна свободата и може би младостта. Не посмях. „По дяволите! — си казах с презрение. — Защо не съм се родил Телец?“

Събуди се сама веднага щом светна сигналът за приземяване, и бе толкова красива и свежа, като че ли бе спала в розова градина. Едва тогава си дадох сметка, че съседите по място в самолетите не си казват добро утро, щом се събудят, като старите семейства. Тя също. Свали маската, отвори искрящи очи, вдигна облегалката, отхвърли настрана одеялото, разтърси гривата си, която се среса сама от собствената си тежест, взе отново на колене тоалетната чантичка, набързо си поправи грима и не ме погледна, докато не се отвори вратата на самолета. Тогава облече коженото си палто, мина почти през мен с разсеяно извинение на чист американски испански, отиде си без сбогом, без благодарност за всичко, което направих за нашата щастлива нощ, и изчезна със слънцето в амазонската джунгла на Ню Йорк.

Юни 1982

ПЛАЩАТ МИ ДА СЪНУВАМ

В девет сутринта, докато закусвахме на окъпаната от слънцето тераса на „Хавана Ривиера“, ужасяваща морска вълна вдигна във въздуха автомобили от крайбрежния булевард, от паркинга до тротоара и един от тях се вряза в стената на хотела. Беше като динамитна експлозия, вся паника из двайсетте етажа на сградата и направи на пух и прах прозорците на фойето. Многобройните туристи в залата се разхвърчаха заедно с мебелите, а някои бяха ранени от стъклената градушка. Ураганът трябва да е бил колосален, защото вълната прескочи стената на кея, широкия двупосочен булевард, а имаше достатъчно сила и да раздроби голямото стъкло.

Неуморимите кубински доброволци с помощта на пожарникарите събраха останките от пораженията за по-малко от шест часа, затвориха вратата към морето, пригодиха друга и всичко отново бе в ред. На сутринта никой не се погрижи за забития в стената автомобил, защото мислеха, че е от паркираните до тротоара. Когато кранът го извади оттам, откриха трупа на жена, стегната с предпазен колан за седалката на шофьора. Цялата бе натрошена от ужасния удар. Лицето ѝ беше размазано, ботите — разкъсани, а дрехите — на парцали. Носеше златен пръстен във формата на змия с изумрудени очи. Полицията установи, че е домакинката на новия португалски посланик. Беше пристигнала в Хавана заедно със семейството му преди петнайсет дни и предната сутрин беше излязла на пазар с нова кола. Когато прочетох съобщението във вестника, името не ми говореше нищо, но ме заинтересува пръстенът във форма на змия с изумрудени очи. Не разбрах само на кой пръст го е носела.

Беше много важна подробност, защото се уплаших да не би да е една незабравима жена, чието истинско име всъщност не знаех, но която носеше същия пръстен на десния си показалец доста дръзко, още повече за тогава. Бях се запознал с нея във Виена преди трийсет и четири години на наденички с варени картофи и наливна бира в една кръчма на латиноамерикански студенти. Същата сутрин бях

пристигнал от Рим и още си спомням силното впечатление, което ми направи с величествената си бюст на сопрано, с яката от проскубана лисича опашка и с въпросния египетски пръстен във формата на змия. Реших, че е единствената австрийка в дългата дървена постройка заради посредствения испански, който говореше с долнопробен акцент, без да си поема дъх. Но не познах, беше родена в Колумбия и в периода между двете войни, почти дете, бе дошла в Австрия да учи музика и пеене. По онова време приближаваше трийсетте, но изглеждаше по-възрастна, защото не можеше да се похвали с предишна хубост, а беше започнала и преждевременно да остарява. В замяна на това беше прекрасно същество. Както и едно от най-опасните.

Виена още беше древна имперска столица, чието географско положение между двата непримирими свята, наследени от Втората световна война, я бе превърнало в рай за черния пазар и за световния шпионаж. Не бих могъл да си представя по-подходящо място за моята сънародничка, която продължаваше да се храни в студентската кръчма на ъгъла само от вярност към произхода си, защото имаше достатъчно средства да я купи в брой заедно с всички посетители. Никога не узнах истинското ѝ име, беше известна с немското прозвище-скоропоговорка, измислено от латиноамериканските студенти във Виена — Фрау Фрида. Едва ми я бяха представили, и аз си позволих дързостта да попитам как беше успяла да се срасне до такава степен с този свят, толкова далечен и различен от брулените от вятъра скали в Киндио, а тя ми отвърна на един дъх:

— Плащат ми да сънувам.

В действителност това бе единственото ѝ занимание. Била третото от единайсете деца на преуспяващ бакалин в стария град Калдас и като се научила да говори, създаде хубавата традиция да си разказват сънищата сутрин преди закуска, защото в този час още имали пророческа сила. Когато станала на седем години, сънувала, че порой отвлича един от братята ѝ. От религиозни предразсъдъци майката забранила на детето да прави това, което най-много обичало — да се къпе във вира. Но Фрау Фрида имала своя собствена система на пророкуване.

— Това не означава — каза, — че ще се удави, а че не трябва да яде сладкиши.

Самото тълкуване изглеждало жестоко, защото ставало въпрос за петгодишно дете, което не можело да живее без неделните си лакомства. Майката, убедена в пророческите способности на дъщеря си, твърдо спазвала предупреждението. В мига, когато се разсеяла, детето се задавило с тайно налапан бонбон и не могли да го спасят.

Фрау Фрида не вярвала, че нейната способност може да се превърне в професия, докато животът не я стиснал яко за гушата през жестоките виенски зими. Тогава потърсила работа в първата къща, която харесала, и когато я попитали какво може да прави, тя просто казала истината: „Сънувам.“ След кратък разговор с домакинята я взели със символична заплата за най-дребните разходи, но ѝ дали хубава стая и три пъти храна на ден. Особено важна била закуската, когато семейството сядало около масата да узнае какво ще се случи на всеки от тях — бащата, обигран рентиер, майката, весела жена и голяма любителка на романтичната камерна музика, и двете деца, на единайсет и на девет години. Всички били религиозни, склонни към суеверие и с удоволствие приели Фрау Фрида с единственото задължение да предсказва ден след ден съдбата на семейството чрез сънищата си.

Правила верни предсказания в продължение на много време, особено през годините на войната, когато действителността била позловеща от кошмар. Само тя можела да каже на закуска какво трябвало да върши всеки през деня и как, докато нейните прогнози я превърнали в най-уважавания човек в къщата. Влиянието ѝ върху семейството било безгранично, дори най-дребните неща се правели с нейното одобрение. По времето, когато бях във Виена, стопанинът на дома бе умрял и щедро ѝ бе прехвърлил част от рентите си с единственото условие да продължи да сънува за семейството до края на живота им.

Прекарах във Виена повече от месец в студентски несгоди, докато очаквах едни пари, които не дойдоха. Внезапните безкористни посещения на Фрау Фрида в кръчмата бяха истински празник за нашето тъжно ежедневие. Една вечер сред еуфорията от бирата ми пошепна много убедително, че решението ми не търпи отлагане.

— Дойдох само да ти кажа, че снощи те сънувах — каза тя. — Трябва веднага да заминеш и да не се мяркаш във Виена следващите пет години.

Убеждението ѝ беше толкова силно, че още същата вечер ме качи на последния влак за Рим. Аз от своя страна бях така стреснат, че оттогава се смятам за оживял от премеждие, което така и не разбрах какво е. Още не съм се връщал във Виена.

Преди нещастieto в Хавана срещнах Фрау Фрида в Барселона, но беше неочаквано и случайно, дори ми се стори мистериозно. Беше в деня, когато Пабло Неруда стъпи на испанска земя за пръв път след Гражданската война, по време на едно бавно пътуване по море към Валпараисо. Прекара с нас цяла сутрин в лов из антикварните книжарници и в „Портер“ купи стара книга с разкъсани и смачкани страници, за която плати две месечни заплати от времето, когато работеше в консулството в Рангун. Движеше се сред тълпата като непохватен слон и реагираше като дете на всичко, защото светът му изглеждаше като огромна механична играчка, с която се измисляше животът.

Не познавам друг, който повече да отговаря на представата ми за възрожденски папа — изтънчен чревоугодник. Дори против волята си винаги беше начело на масата. Жена му Матилде му слагаше лигавник, който приличаше по-скоро на бръснарска кърпа, но това беше единственият начин да не се окъпе в сос. Същия ден в „Карвалейрас“ той бе изключителен. Изяде цели три лангусти, разкъсваше ги с вещината на хирург, поглъщаше с очи чиниите и на останалите гости, щипваше с удоволствие по малко от всяка, а това заразяваше и увеличаваше апетита — миди от Галисия, омари от Кантабрия, раци от Аликанте, еспардени от Коста Брава. В същото време говореше като французите за други кулинарни специалитети и най-вече за праисторическите морски деликатеси на Чили, които винаги носеше в сърцето си. Изведнъж спря да яде, наостри рачешките си антени и ми каза съвсем тихо:

— Зад мен има някой, който непрекъснато ме гледа.

Погледнах през рамото му и установих, че е вярно. Зад гърба му, през три маси, една дръзка жена със старомодна филцова шапка и мораво шалче дъвчеше бавно, с очи, вперени в него. Веднага я познах. Беше остаряла и надебеляла, но беше тя, със змиевидния си пръстен на показалеца.

Пътуваше от Неапол в парахода заедно със семейство Неруда, но не се бяха виждали на борда. Поканихме я да пие кафе на нашата маса

и насочих разговора към сънищата ѝ, за да изненадаме поета. Той заяви още в началото, че не вярва на предсказанията на сънищата, и не ѝ обърна внимание.

— Само поезията е ясновидка — каза.

След обяда, по време на задължителната разходка по Лас Рамблас, нарочно изостанах с Фрау Фрида, за да се върнем насаме към спомените. Разказа ми, че е продала имотите си в Австрия и живее в Порто, Португалия, в къща, която описа като фалшив замък, разположен на хълм, от който се виждал целият океан чак до Америка. Макар че не го каза, се разбра, че благодарение на сънищата си бе успяла да получи богатството на изключителните си господари във Виена. Не ми направи впечатление, защото винаги съм мислел, че нейните сънища не са нищо друго освен капан, от който живее. Казах ѝ го.

Тя се разсмя неудържимо. „Нахакан както преди“ — заключи. Не продължи, защото другите бяха спрели да изчакат Неруда, който говореше на чилийски жаргон с папагалите на Рамбла де лос Пахарос^[1]. Когато възобновихме разговора, Фрау Фрида смени темата.

— Между другото — рече тя — вече можеш да се върнеш във Виена.

Едва тогава си дадох сметка, че бяха изминали тринайсет години, откакто се бяхме запознали.

— Дори сънищата ти да не предсказват, за нищо на света няма да се върна — признах. — За всеки случай.

В три часа се разделихме с нея, за да придружим Неруда за свещения следобеден сън. Подремна у дома след тържествени приготовления, които донякъде напомняха чайна церемония в Япония. Трябваше да отваряме едни прозорци, да затваряме други, за да се постигне дадена температура и специална светлина, идваща от определена посока, и освен това при абсолютна тишина. Неруда заспа веднага и се събуди след десет минути като децата — в най-неочаквания момент. Появи се в хола отпочинал и с монограма на възглавницата, отпечатан върху бузата.

— Сънувах жената, която сънува — рече той.

Матилде поиска да ѝ разкаже съня.

— Сънувах, че тя ме сънува — отвърна.

— Това е Борхес — казах му.

Той ме погледна разочарован.

— Написано ли е вече?

— Ако не е написано, все ще го напише някой ден — отговорих му. — Ще е някой от неговите лабиринти.

Щом стъпи на борда в шест следобед, Неруда се сбогува с нас, седна на една отдалечена маса и започна с лекота да пише стихове с онази зелена писалка, с която рисуваше цветя, риби и птици в посвещенията на книгите си. След първата сирена потърсихме Фрау Фрида и накрая я намерихме на туристическата палуба тъкмо когато си тръгнахме, без да си кажем сбогом. Тя току-що се бе събудила.

— Сънувах поета — изтърси.

Учуден, помолих да ми разкаже съня си.

— Сънувах, че той ме сънува — обясни тя и стреснатото ми лице я обърка. — Какво има? При толкова много сънища понякога се промъква някой сън, който няма нищо общо с реалния живот.

Не я видях повече, нито се бях сещал за нея до момента, в който узнах за змиевидния пръстен на жената, умряла при нещастieto до хотел „Ривиера“. Не устоях на изкушението да разпитам португалския посланик няколко месеца по-късно на един дипломатически прием. Посланикът заговори за нея с голям ентузиазъм и възхищение. „Не можете да си представите каква изключителна жена беше — ми каза. — Не бихте издържали на изкушението да напишете разказ за нея.“ И продължи в същия тон да излага учудващи подробности, но без да каже нещо, от което да направя окончателен извод.

— По-точно какво правеше? — попитах накрая.

— Нищо — отвърна леко разочарован. — Сънуваше.

Март 1980

[1] Булевард на птиците (исп.). — Б.пр. ↑

„ДОЙДОХ САМО ДА СЕ ОБАДЯ ПО ТЕЛЕФОНА“

Един дъждовен пролетен следобед Мария де ла Лус Сервантес пътуваше сама към Барселона с автомобил под наем, който се повреди сред пустинната част на Лос Монегрос^[1]. Беше мексиканка, двайсет и седем годишна, красива и сериозна, допреди няколко години известна вариететна артистка. Бе омъжена за илюзионист и трябваше да се срещне с него същия ден, след посещениято ѝ при роднини в Сарагоса. След цял час безуспешни опити да спре някоя от колите или камионите, които профучаваха стремително в бурята, шофьорът на един очукан автобус се смили над нея. Предупреди, че не отива далече.

— Няма значение — каза Мария. — Трябва ми само телефон.

Наистина искаше само да съобщи на мъжа си, че няма да се прибере преди седем вечерта. Приличаше на мокро врабче, с ученическо палто, със сандали през април, и от изтощение забрави да вземе ключовете от колата. Жената на шофьора имаше вид на полицаи, но любезно ѝ подаде кърпа, одеяла и направи място. След като се поизбърса, Мария седна, загърна се с одеялото и опита да запали цигара, но кибритът беше мокър. Съседката ѝ подаде огън и също поиска цигара от малкото, останали сухи. Докато пушеха, Мария се изкуши да се оплаче и гласът ѝ отекина над шума на капките и дрънченето на автобуса. Жената я спря с пръст на устните.

— Те спят — прошепна.

Мария погледна през рамо и видя, че автобусът е пълен с жени с неопределена възраст и обществено положение, които спяха, увити в одеяло като нейното. Заразена от тяхното блаженство, тя се сгуши на седалката и се унесе в ромона на дъжда. Когато се събуди, бе вече нощ и пороят бе преминал в тиха суграшица. Нямаше никаква представа колко време е спала, нито в кой край на света се намират. Жената до нея беше напрегната.

— Къде сме? — попита я Мария.

— Пристигнахме — отговори тя.

Автобусът влезе в покрит с плочи двор на голяма мрачна сграда. Приличаше на стар манастир сред гора от огромни дървета. Пътничките, слабо осветени от единствената лампа в двора, останаха неподвижни, докато жената с полицейския вид не ги накара да слязат с прости заповеди като в начално училище. Всички бяха възрастни и се движеха така плахо в сумрака на двора, че приличаха на сенки от някакъв сън. Мария слезе последна и помисли, че са монахини. Започна да се съмнява, когато видя няколко жени в униформи. Те ги посрещаха на вратата на автобуса, покриваха ги през глава с одеялата да не се мокрят и ги подреждаха в индианска нишка. Насочваха ги мълчаливо, с резки ритмични побутвания. Мария се сбогува със съседката си и понечи да върне одеялото, но тя ѝ каза да се наметне, докато прекоси двора, и да го предаде на вратата.

— Дали има телефон? — попита я Мария.

— Разбира се — отвърна жената. — Там ще ви покажат.

Поиска от Мария още една цигара и тя ѝ подаде целия мокър пакет. „Ще изсъхнат по пътя“ — каза. Жената махна с ръка за сбогом от стъпалото и почти извика: „Късмет.“ Автобусът потегли и прекъсна думите ѝ.

Мария се затича към входа на сградата. Една надзирателка се опита енергично да я спре с ръка, но се наложи да извика заповеднически: „Стой, казах!“ Мария погледна изпод одеялото и срещна две ледени очи и един категоричен показалец, който ѝ сочеше редицата. Подчини се. В преддверието на сградата се отдели от групата и попита портиера за телефон. Друга надзирателка я върна, като я потупваше по гърба и говореше мило:

— Оттук, хубавице, тук има телефон.

Мария продължи с останалите по мрачен коридор. Накрая влезе в обща спалня, надзирателките оправиха леглата и започнаха да ги разпределят между дошлите. Една жена, различна от другите, се стори на Мария по-човечна и по-високопоставена. Тя мина по редицата, като сравняваше имената в някакъв списък с тези, които пристигналите носеха на картончета върху гърдите. Когато стигна до Мария, се учуди, че не носи отличителен знак.

— Аз дойдох само да се обадя по телефона — каза Мария.

Обясни припряно, че колата ѝ се повредила на шосето, че мъжът ѝ е илюзионист и я чака в Барселона да изпълнят три ангажимента до

полунощ. Трябва да го предупреди, че няма да пристигне навреме да го придружи. Сигурно е вече седем часът. Той трябва да излезе от къщи след десет минути и тя се страхува, че ще провали всичко, ако закъснее. Началничката я слушаше с подчертано внимание.

— Как се казваш? — попита тя.

Мария ѝ каза името си с въздишка на облекчение, но жената не го намери в списъка, въпреки че провери няколко пъти. Попита разтревожено една от надзирателките. Онази не каза нищо и сви рамене.

— Аз дойдох само да се обадя по телефона — повтори Мария.

— Добре, хубавице — отговори началничката, като я водеше към леглото с прекалено показна нежност, за да е искрена, — ако се държиш добре, ще можеш да говориш по телефона с когото си поискаш. Но не сега, а утре.

Тогава нещо щракна в главата на Мария и тя разбра защо жените от автобуса се движат като по дъното на аквариум. Просто бяха натъпкани с успокоителни и този палат на сенките с дебели каменни стени и ледени стълбища бе всъщност клиника за душевноболни. Уплаши се и хукна навън от спалнята, но преди да стигне вратата, една огромна надзирателка я хвана с лапата си и я прикова към земята с ловко движение. Мария се извърна към нея, парализирана от ужас.

— В името на Божията любов — изстена тя. — Кълна се в майка си, че дойдох само да се обадя по телефона.

Достатъчно беше да види лицето ѝ, за да разбере, че няма смисъл да моли това тъпо чудовище. Наричаха я Херкулина заради изключителната сила. Занимаваше се с тежките случаи и две пациентки бяха умрели, удушени от нейните ръце, силни като лапи на полярна мечка, обучена в изкуството да убива по невнимание. Първия път всичко приключи като доказан нещастен случай. Вторият беше пообъркан. Смъмриха Херкулина и я предупредиха, че ще разследват основно следващата ѝ проява. Говореше се, че е заблудена овца от благородническа фамилия с много имена и че е направила съмнителна кариера от неизяснени нещастни случаи в различни лудници в Испания.

Първата нощ се наложи да инжектират на Мария сънотворно, за да заспи. Преди разсъмване се събуди от страстно желание да пуши и се видя със завързани китки и глезени на железните пръчки на леглото.

Никой не откликна на виковете ѝ. На сутринта, докато мъжът ѝ в Барселона се чудеше къде е, я намериха припаднала в собствените си секрети и се наложи да я закарат в лечебницата.

Когато дойде на себе си, нямаше представа за времето. Но тогава светът бе море от любов, а до леглото ѝ стоеше огромен старец с лека походка и успокояваща усмивка, който умело ѝ върна желанието за живот. Беше директорът на санаториума.

Преди да промълви нещо друго, дори преди да поздрави, Мария му поиска цигара. Той ѝ я подаде запалена и ѝ подари почти пълен пакет. Мария не сдържа хлипането си.

— Използвайте и плачете колкото искате — каза лекарят с приспивен глас. — Няма по-добро лекарство от сълзите.

Мария се довери без свян, както не бе го правила никога пред случайните мъже в досадните минути след любовта. Лекарят я слушаше, галеше косите ѝ, наместваше възглавницата, за да диша по-леко, водеше я из лабиринтите на колебанията ѝ с вещина и обич, непознати за нея дотогава. За първи път в живота си почувства чудото да бъде разбрана от мъж, който я слуша увлечено, без да очаква в замяна да легне с нея. След един дълъг час, напълно разкрила душата си, тя помоли за разрешение да се обади на мъжа си.

Лекарят се изправи с цялото величие на ранга си. „Не още, царице моя — отговори, като я потупа по бузата с нежност, каквато не бе усещала преди. — Всяко нещо с времето си.“ От прага я благослови като епископ и изчезна завинаги.

— Вярвай ми — ѝ каза.

Същия следобед Мария беше записана в приюта с пореден номер, с повърхностна забележка около неясната ѝ поява и със съмнения за самоличността ѝ. В полето се появи заключение, написано със замах от директора: превъзбудена.

Както Мария бе предположила, мъжът ѝ излезе от скромното жилище в квартала Орта с половин час закъснение, за да изпълни трите ангажмента. Тя не бе дошла навреме за първи път през почти двугодишния им добре балансиран свободен брак и той го отдаде на ужасния дъжд, излял се над провинцията в края на седмицата. Преди да тръгне, остави на вратата бележка с графика за вечерта.

На първото тържество с децата, маскирани като кенгура, се отказа от коронния номер с невидимите риби, защото не можеше да го

направи без нейна помощ. Второто място бе домът на една старица на деветдесет и три години в инвалидна количка, която надутото се хвалеше, че всеки от последните си трийсет рождени дни е прекарала с различен илюзионист. Твърде разстроен от закъснението на Мария, той не можа да се съсредоточи дори в най-простите фокуси. Постоянният ангажимент в програмата на едно кафене на булевард Лас Рамблас бе третият за вечерта. Там игра без вдъхновение пред група френски туристи, а те не вярваха на очите си, защото не вярваха в магии. След всяко изпълнение звънеше вкъщи и безнадеждно чакаше Мария да вдигне слушалката. Последния път не можа да потисне предчувствието си, че се е случило нещо лошо.

На връщане с камионетката, пригодена за улични представления, видя отблясъците на пролетта в палмите по Пасео Де Грасия и се ужаси от зловещата мисъл за град без Мария. Последната му надежда угасна, когато завари своята бележка на вратата. От притеснение забрави да нахрани котката.

Едва сега, когато пиша тези редове, си давам сметка, че никога не съм знаел истинското му име, защото в Барселона всички го познаваха с артистичния псевдоним Сатурно Магьосника. Имаше странен характер и бе отчайващо непохватен в постъпките си, но Мария притежаваше усет и привлекателност, достатъчни за двамата. Тя го водеше за ръка из това общество на необясними отношения, където никому не би хрумнало да звъни по телефона след полунощ и да пита за жена си. Сигурно го бе сторил още с пристигането и не искаше да си спомня за това. Тази вечер си позволи да се обади в Сарагоса. Една задрямала бабичка спокойно му отговори, че Мария отпътувала, след като обядвали. Заспа едва на разсъмване само за час. В сън като тиня видя Мария в булчинска рокля на окървавени парцали и се събуди с ужасната увереност, че отново го е оставила сам, в огромния свят, без нея, този път завинаги.

През последните пет години го бе правила три пъти с трима различни мъже, включително с него. Напусна го в град Мексико, на шестия месец, след като се бяха запознали и агонизираха от щастие и луда любов в една слугинска стаичка в квартал Ансурес. Една сутрин Мария не се прибра след нощ на недоказани прегрешения. Остави всичките си вещи, дори венчалния пръстен от предишния си брак, и писмо, в което казваше, че не може да понесе мъките на тази

безразсъдна любов. Сатурно помисли, че се е върнала при първия си мъж — съученик от гимназията, за когото се омъжила тайно, защото била непълнолетна, и когото напуснала след две години без любов заради другиго. Не позна. Беше отишла при родителите си и Сатурно отиде да я прибере оттам, готов на всичко. Започна да я моли, не постави никакви условия, обеща много повече, отколкото бе готов да изпълни, но се сблъска с непреодолимата ѝ решителност. „Има кратка любов и дълга любов — каза му тя и завърши безмилостно: — Тази беше кратка.“ Той се предаде пред нейната безсърдечност. Но сутринта на Все светии се върна в самотната си стая и след почти едногодишна забрава я завари заспала на дивана в хола с венец от портокалови цветчета и дълго тюлено було на младоженка.

Мария му разказа истината. Новият ѝ годеник, вдовец, без деца, с уреден живот и изпълнен с желание да се ожени завинаги според католическата вяра, я оставил да го чака в булчинска рокля пред олтара. Родителите ѝ решили да празнуват въпреки всичко. И тя участвала. Танцувала, пяла с музикантите, пийнала доста и разкъсвана от закъснели угризения, тръгнала посред нощ да търси Сатурно.

Не го заварила вкъщи, но намерила ключовете в саксията в коридора, където ги слагали обикновено. Сега тя се предаде без никакви условия. „Този път докога?“ — попита я той. Тя му отговори със стих от Винисиус де Мораес: „Любовта е вечна, докато е жива.“ Две години по-късно продължаваше да е вечна.

Изглежда, Мария узряваше. Отказа се от мечтата да става актриса и се посвети на мъжа си — и в работата, и в леглото. В края на предишната година бяха ходили в Парпинян на конгрес на илюзионистите и на връщане минаха през Барселона. Толкова им хареса, че останаха осем месеца, чувстваха се чудесно и си купиха апартамент в типичния каталунски квартал Орта, много шумен, без портиер, но с предостатъчно място за пет деца. Това неземно щастие продължи до съботата, когато тя нае кола да отиде при роднините си в Сарагоса и обеща да се върне в понеделник вечерта в седем. До четвъртък сутринта не бе дала признаци на живот.

Следващия понеделник се обадиха по телефона от компанията, застраховала наетия автомобил, и попитаха за Мария. „Не зная нищо — каза Сатурно. — Търсете я в Сарагоса.“ Затвори. Седмица по-късно дойде цивилен полицаи и съобща, че са намерили колата напълно

ограбена при една отбивка близо до Кадис, на деветстотин километра от мястото, където Мария я бе оставила. Агентът се интересува дали тя може да каже нещо повече за кражбата. Сатурно тъкмо хранеше котката, едва го погледна и направо му каза да не си губят времето, защото жена му избягала от къщи неизвестно с кого и къде. Говореше така сериозно, че агентът се почувства неудобно и поиска извинение за въпросите. Случаят бе приключен.

Съмнението, че Мария може да си отиде за втори път, се загнезди у Сатурно на Цветница в Кадакес, където Роса Регас ги бе поканила на яхтата си. Бяхме в „Маритим“, претъпкания мръсен бар на *la gauche divine*^[2] в залеза на франкизма, около една от онези железни маси с железни столове, където едва се побираха шестима, а седяхме двама. Мария запуши втория пакет цигари за деня и остана без кибрит. Мършава мъжка космата ръка с бронзова римска гривна се провря през тълпата на масата и ѝ подаде огън. Тя благодари, без да погледне на кого, но Сатурно Магьосника го видя. Беше юноша, кокалест, голобрад, смъртноблед, с черна коса на опашка до кръста. Витрините на бара едва издържаха урагана на северния пролетен вятър, а той носеше груба памучна блуза и цървули.

Срещнаха го отново чак в края на есента в една кръчма в Ла Барселона, където сервираха морски специалитети. Беше със същите дрехи от грубо платно и с дълга плитка вместо опашка. Поздрави ги като стари приятели, а начинът, по който се целунаха с Мария, събуди подозрението на Сатурно, че се виждат тайно. Няколко дни по-късно случайно намери ново име и телефонен номер, написани от Мария в домашния указател, и с безмилостната прозорливост на ревнивец отгатна техния собственик. Проучването за нахалника окончателно го срази: двама и две годишен, единствен син на богати родители, декоратор на модни витрини, със слава на бисексуален лигльо и утвърден наемен утешител на омъжени жени. Овладея се до вечерта, в която Мария не се прибра. Тогава започна да му звъни по телефона всеки ден, отначало на два-три часа от шест сутринта до следващата сутрин, а после всеки път, когато имаше телефон подръка. Никой не отговаряше и това увеличаваше мъките му.

На четвъртия ден вдигна андалуската, която чистеше къщата. „Господарят не е тук“ — каза тя с вбесяващо безразличие. Сатурно не се сдържа и попита там ли е госпожица Мария.

— Тук не живее никаква Мария — отговори жената. —
Господарят не е женен.

— Зная — подметна той. — Не живее, но ходи понякога, нали?

Жената се ядоса.

— Но кой идиот се обажда?

Сатурно затвори. Прие отрицанието на жената като ново доказателство за това, което за него не бе подозрение, а жестока истина. Изгуби контрол над себе си. Следващите дни звъня по азбучен ред на всички познати в Барселона. Не научи нищо ново и всеки разговор го правеше по-нещастен, защото ревнивите му бълнувания бяха известни сред заклетите бохеми от *la gauche divine* и те отговаряха с шеги, които само разгаряха страданието му. Чак тогава разбра, че е сам в този красив, призрачен и недостъпен град, където никога нямаше да бъде щастлив. На сутринта нахрани котката, хвана се за сърцето да не умре и твърдо реши да забрави Мария.

Минаха два месеца, а Мария още не беше свикнала с живота в санаториума. Хапваше от затворническия порцион колкото да не умре от глад, с приборите, закачени с верига за грубата маса, и с поглед, впит в портрета на генерал Франсиско Франко, който председателстваше зловещата средновековна трапезария. В началото се съпротивляваше срещу тъпото еднообразие на каноническите часове за утрenna, обедна, вечерня и другите църковни служби през по-голямата част от времето. Отказваше да играе на топка във вътрешния двор и да работи в ателието за изкуствени цветя, където група затворнички се трудеха с безумно старание. През третата седмица започна постепенно да се приобщава към живота в манастира. В края на краищата, казваха лекарите, всички започват така и рано или късно влизат в колектива.

Първите дни една надзирателка ѝ продаваше цигари на баснословни цени, но липсата им отново започна да я тормози, щом се свършиха малкото ѝ пари. Залъгваше се с цигари от вестникарска хартия, които някои затворнички свиваха от фасовете, изхвърлени на боклука, защото страстта към цигарите бе станала толкова голяма, колкото желанието ѝ да се обади по телефона. По-късно започна да прави изкуствени цветя и спечелените дребни песети ѝ донесоха кратко облекчение.

Най-тежка беше самотата на нощите. Много затворнички оставаха будни като нея в мрака, но не смееха да мръднат, защото нощната надзирателка бдеше зад вратата, заключена с верига и катинар. Една нощ Мария прошепна отчаяно към леглото на съседката си:

— Къде сме?

Тъжният и ясен глас на жената отвърна:

— На дъното на ада.

— Казват, че тази земя е на маврите — отекна един по-далечен глас в тишината на спалнята. — Сигурно е вярно, защото през лятото, когато има луна, се чува как кучетата лаят към морето.

Веригата издрънча в халките като котва на галеон и вратата се отвори. Жената-цербер, единственото същество, което изглеждаше живо във внезапно настъпилата тишина, започна да се разхожда от единия до другия край на помещението. Мария се уплаши, само тя знаеше защо.

Още първата седмица в санаториума нощната надзирателка без заобикалки я покани да спи с нея в служебната стаичка. Отначало ѝ предложи обикновена сделка: размяна на любов срещу цигари, шоколад или какво да е друго. „Ще имаш всичко — молеше треперееща тя. — Ще бъдеш царица.“ Мария отказа и надзирателката смени подхода. Пъхаше ѝ любовни бележки под възглавницата, в джобовете на халата, на най-неочаквани места. Бяха послания със сърцераздирателна настойчивост, способна да трогне и камък. Мина повече от месец и тя изглеждаше примирена с поражението, когато стана инцидентът в спалнята.

Надзирателката се убеди, че всички затворнички спят, приближи до леглото на Мария и зашепна нежно в ухото ѝ всякакви неприлични думички, като целуваше лицето, вцепенената от ужас шия, замръзналите ръце, изтощените бедра. Накрая реши, че Мария не е парализирана от страх, а от удоволствие, и си позволи да отиде по-далеч. Мария я зашлеви с опакото на ръката и я запрати до съседното легло. Надзирателката се изправи бясна сред крясъците на събудените затворнички.

— Курва! — изкрещя. — Ще гнием заедно в тая кочина, докато полудееш по мен.

Лятото дойде без предупреждение в първия понеделник на юни и наложи спешни мерки, защото разгорещените затворнички започнаха да свалят етаминовите си роби. Мария весело гледаше голите болни, преследвани из помещенията от надзирателките, сякаш играеха на сляпа баба. Опита да се предпази от случайните удари в суматохата и неволно се оказа сама в една изоставена канцелария, чийто телефон звънеше непрекъснато с умоляващ тон. Мария се обади, без да мисли, и чу далечен подигравателен глас, който се забавляваше да имитира телефонната служба за точно време.

— Ще бъде четирийсет и пет часът, деветдесет и две минути и сто и седемдесет секунди.

— Педераст — каза Мария.

Затвори развеселена. Вече излизаше, когато си даде сметка, че изпуска невероятна възможност.

Набра шестте цифри с такова напрежение и бързина, че не беше сигурна дали не е сбъркала номера на дома си. Почака с разтуптяно сърце, чу познатия жадуван и тъжен сигнал, веднъж, два пъти, три пъти, и накрая гласа на мъжа на нейния живот в къщата без нея.

— Ало?

Трябваше да изчака да преглътне сълзите си и топката в гърлото.

— Зайо, скъпи — въздъхна.

Сълзите я задушиха. На другия край на линията за миг настъпи тиха паника и гласът, нажежен от ревност, изплю:

— Курва!

И сухо прекъсна.

Същата вечер в пристъп на ярост Мария откачи в столовата портрета на генералисимуса, захвърли го с все сила във витража на градината и се строполи, обляна в кръв. После ожесточено се нахвърли върху надзирателките, безсилни да я спрат, докато не забележа Херкулина да я гледа с кръстосани ръце, изпълнила отворената врата.

Предаде се. Въпреки това я замъкнаха в отделението за буйни луди, зашеметиха я с маркуч с ледена вода и инжектираха терпентин в краката ѝ. Скована от предизвиканото възпаление, Мария разбра, че е готова на всичко, за да избяга от този ад. Следващата седмица, когато я върнаха в общата спалня, тя се повдигна на пръсти и почука на килията на нощната надзирателка.

Цената, която Мария поиска предварително, бе да изпрати бележка на мъжа си. Надзирателката прие, при условие че бъде запазена тайна. И я посочи безпощадно с пръст.

— Ако някога се разбере, ще умреш.

Следващата събота Сатурно Магьосника отиде в санаториума за луди с цирковата камионетка, готова да приветства завръщането на Мария. Директорът го прие лично в кабинета си, чист и подреден като военен кораб, и разчувстван разказа за положението на жена му. Никой не знаел откъде, кога и как се е появила, защото първото сведение за нея била всъщност официалната регистрация, която той продиктувал при приемането ѝ. Проучването, направено още същия ден, не дало резултати. Ала директорът беше най-заинтригуван как Сатурно е разбрал къде се намира жена му. Сатурно прикри надзирателката.

— Съобщиха ми от застрахователната компания — каза.

Директорът кимна успокоен. „Чудя им се на тези от застраховките как узнават всичко“ — каза той. Разгледа отново досието върху отшелническото си бюро и завърши:

— Сигурно е единствено тежкото ѝ състояние.

Съгласи се да разреши посещение със съответните предпазни мерки, ако Сатурно Магьосника обещае за доброто на жена си да спазва поведението, което му бъде препоръчано. Особено в отношението му към нея, за да избегнат пристъпите на бяс, които били все по-чести и по-опасни.

— Чудно — каза Сатурно. — Винаги е била властна, но се владееше отлично.

Лекарят направи жест на познавач. „Има състояния, скрити в продължение на години, но някой ден се проявяват — каза. — Все пак е цяло щастие, че е попаднала тук, защото сме добри специалисти, когато има нужда от твърда ръка.“ Накрая му обърна внимание върху странната мания на Мария за телефона.

— Не ѝ обръщайте внимание — каза.

— Бъдете спокоен, докторе — отговори Сатурно весело. — Аз съм спец.

Залата за посещения, нещо средно между затвор и изповедалня, бе всъщност старата приемна на манастира. Влизането на Сатурно не предизвика бурен възторг, както двамата може би очакваха. Мария стоеше права в средата на салона до масичка с два стола и с ваза без

цветя. Личеше, че се готви да заминава, облечена в окаяното си червено палто и с мръсни обувки, подхвърлени ѝ от съжаление. В единия ъгъл, почти невидима, стоеше Херкулина със скръстени ръце. Мария не помръдна, когато видя съпруга си да влиза, а по нарязаното от стъклата лице не мина и сянка от вълнение. Целунаха се разсеяно по бузите.

— Как си? — попита той.

— Щастлива, че най-после дойде, зайче — каза тя. — Тук щях да умра.

Нямаше време да седнат. Задавена от сълзи, Мария му заразказва за ужасите в манастира, за жестокостта на надзирателките, за кучешката храна, за безкрайните нощи, които прекарваше, ококорена от страх.

— Не знам колко дни съм тук или месеци, или години, знам само, че всеки ден беше по-лош от предишния — каза тя и въздъхна дълбоко. — Струва ми се, никога вече няма да бъда същата.

— Сега всичко мина — отговори той, като галеше с края на пръстите пресните белези по лицето ѝ. — Ще идвам всяка събота. Дори по-често, ако директорът позволи. Ще видиш, всичко ще се оправя.

Тя впи ужасени очи в неговите. Сатурно прибягна до салонните си номера. С лекомисления тон на големите лъжци сладникаво преиначи твърденията на лекаря. „С две думи — завърши той, — още няколко дни, и ще оздравееш напълно.“ Мария разбра истината.

— За Бога, зайче! — каза уплашено. — Само не ми казвай, че и ти ме мислиш за луда!

— Какво говориш! — отвърна той и се опита да се засмее. — Просто е много по-полезно за всички да останеш още някое време тук. Разбира се, при най-добри условия.

— Но нали ти казах, че дойдох само да се обадя по телефона! — изплака Мария.

Той не знаеше как да реагира на страшната натрапчива идея. Погледна Херкулина. Тя се възползва, за да посочи с ръчния си часовник, че е време за сбогуване. Мария забеляза знака, обърна се и видя Херкулина, готова за неизбежната атака. Увисна на шията на мъжа си и закрепя като истинска луда. Той се освободи от нея с цялата любов, на която беше способен, и я остави на милосърдието на

Херкулина, която скочи на гърба ѝ. Не ѝ даде време да реагира, хвана я с лявата ръка, прекара другата си желязна ръка около врата и изкрещя на Сатурно Магьосника:

— Изчезвайте!

Сатурно избяга ужасен.

Все пак преглътна уплахата от първото посещение и следващата събота отново отиде в санаториума с котката, облечена като него — фланелка на жълти и червени райета като големия Леотардо, цилиндър и широка мантия, с която изглеждаше като че ще полети. Влезе с панаирджийската камионетка в двора на манастира и направи великолепно почти тричасово представление, а болните се забавляваха от балконите с нестройни викове и неуместни ръкопляскания. Бяха всички с изключение на Мария, която отказа не само да приеме мъжа си, но дори да го погледне от балкона. Сатурно се почувства смъртно ранен.

— Това е типична реакция — успокои го директорът. — Ще ѝ мине.

Но не мина никога. След като много пъти опита да се срещне пак с Мария, Сатурно направи и невъзможното да ѝ изпрати писмо, но напразно. Четири пъти му го връщаха неразпечатано и без обяснения. Сатурно се отказа, но продължи да оставя на портиера на болницата пакети с цигари, без дори да знае дали ги предават на Мария, докато действителността го погълна.

Повече не се чу за него, освен че се оженил и се върнал в страната си. Преди да тръгне от Барселона, остави котката полумъртва от глад на една случайна любовница, която обеща също да носи цигари на Мария. Но и тя изчезна. Роса Регас си спомни, че я срещнала в „Корте Инглес“^[3] преди около дванайсет години, в оранжевата роба на някаква източна секта и в напреднала бременност. Разказала ѝ, че носила цигари на Мария винаги когато можела, правила ѝ някои услуги, докато веднъж заварила само развалините на болницата, разрушена като лош спомен от онези тъжни времена. Последния път, когато я видяла, Мария ѝ се сторила нормална, малко напълняла и доволна от спокойствието в манастира. Същия ден ѝ занесла и котката, защото парите, които Сатурно оставил за храна, били свършили.

- [1] Област в Испания, пров. Сарагоса. — Б.пр. ↑
- [2] Божествената левица (фр.). — Б.пр. ↑
- [3] Верига известни магазини в Испания. — Б.пр. ↑

СТРАХ ПРЕЗ АВГУСТ

Пристигнахме в Арецо малко преди обяд и изгубихме повече от два часа да търсим възрожденския замък, който венецуелският писател Мигел Отеро Силва бе купил в това романтично кътче на тосканското поле. Беше една неделя в началото на август, гореща и шумна, и по улиците, пълни с туристи, трудно можеше да се намери някой да ни упъти. След много безуспешни опити се качихме в колата и напуснахме града по алея от кипариси без пътни знаци. Една старица, която пасеше гъски, ни показа къде точно е замъкът. Преди да се сбогуваме, ни попита дали ще спим там, а ние отговорихме, че смятаме само да обядваме.

— Толкова по-добре — каза тя, — защото тази къща е страшна.

Жена ми и аз не вярваме в призраци и се присмяхме на нейното суеверие, но двамата ни синове, на девет и на осем години, грейнаха от щастие при възможността да се запознаят отблизо с някой дух.

Мигел Отеро Силва — добър писател, превъзходен домакин и изкусен кулинар, ни очакваше с незабравим обяд. Тъй като закъсняхме, не ни остана време да разгледаме вътрешността на замъка, преди да седнем на масата, но външният му вид не вдъхваше никакъв ужас, а и най-малкото притеснение изчезваше при гледката към града от отрупаната с цветя тераса. Трудно бе за вярване, че на онзи хълм с къщички, едва побрали своите деветдесет хиляди жители, са се родили толкова гении. Мигел Отеро Силва подхвърли с карибския си хумор, че всички те са от един дол дренки.

— Великият — добави той многозначително — е Лудовико.

Така, без други имена — Лудовико, господарят на изкуствата и на войната, който сам построил замъка на своето нещастие. По време на целия обяд Мигел говори за него, за безграничната му сила, за яростната му любов и за ужасяващата му смърт. Разказа ни как в момент на любовна лудост пробол в леглото жената, която малко преди това бил обладал, а после насъскал собствените си кръвожадни бойни кучета да го разкъсат. Убеждаваше ни сериозно, че в полунощ духът на

Лудовико броди из тъмната къща и търси покой в своето любовно чистилище.

Наистина замъкът беше огромен и мрачен, но посред бял ден, с пълен стомах и доволно сърце, разказът на Мигел можеше да бъде приет само като поредната му шега за забавление на гостите. Следобед подремнахме и обиколихме спокойно осемдесет и двете стаи, подлагани на всякакви промени от различните собственици. Мигел бе направил пълен ремонт на долния етаж и бе построил модерна спалня с мраморен под, инсталация за сауна, физкултурни уреди, както и китната тераса, където бяхме обядвали. Вторият етаж, най-използван през вековете, представляваше върволица от стаи без определен стил, с мебели от различни епохи, изоставени на собствената си съдба. Но в края на коридора една стая времето бе забравило да докосне. Спалнята на Лудовико.

Като магия. Там стоеше леглото със златотканите завеси и чудната покривка с гайтани, втвърдена от изсъхналата кръв на убитата любовница. Виждаха се камината със застинала пепел и последната цепеница, превърнала се в камък, гардеробът с масивни гербове по дръжките и масленият портрет на замисления рицар в златна рамка, рисуван от някой флорентински майстор, нямал щастието да надживее епохата си. Но това, което ме поразя, беше уханието на пресни ягоди, необяснимо защо наситило въздуха на спалнята.

В Тоскана летните дни се точат дълго, а хоризонтът остава на мястото си чак до девет вечерта. Когато свършихме обиколката на замъка, минаваше пет, но Мигел настоя да видим фреските на Пиеро делла Франческа в църквата „Свети Франсиск“, след това пихме кафе със сладки приказки под навесите на площада и когато се върнахме да вземем куфарите си, видяхме, че вечерята е сервирана. Така че останахме да вечеряме.

Докато седяхме под виолетовото небе с една-единствена звезда, децата запалиха факли в кухнята и тръгнаха на експедиция из горните етажи. От масата чувахме техния див конски галоп по стълбите, скърцането на вратите, щастливите им крясъци, с които викаха Лудовико из тъмните стаи. Тяжна беше лошата идея да останем да спим. Мигел Отеро Силва ги подкрепи очарован и ние нямахме гражданската доблест да откажем.

Въпреки моето безпокойство с жена ми спяхме много добре в една стая на първия етаж, а децата — в съседната. И двете помещения бяха обновени и приветливи. Докато се опитвах да заспя, преброих дванайсетте удара на вечно будния стенен часовник в залата и си спомних страховитото предупреждение на жената с гъските. От умора заспахме веднага.

Спахме дълго и дълбоко. След седем ме събуди едно разкошно слънце, което се промъкваше между виещите се растения на прозореца. До мен жена ми плуваше в спокойното море на невинните. „Каква глупост — казах си, — някой още да вярва в духове.“ Тогава ме ужаси уханието на току-що откъснати ягоди, видях камината със студената пепел и последната цепеница, превърната в камък, и портрета на тъжния рицар в златната рамка, който ни гледаше от дълбините на три века. Не се намирахме в стаята на долния етаж, където бяхме легнали миналата нощ, а в спалнята на Лудовико, под корнизата с прашните завеси и в чаршафите на проклетото му легло, напоени с гореща кръв.

Октомври 1980

МАРИЯ ДОС ПРАСЕРЕС

Човекът от погребалното бюро пристигна с такава точност, че Мария дос Прасерес, по хавлия и с ролки на главата, едва успя да си пъхне една червена роза зад ухото, да не изглежда толкова отблъскваща, колкото се чувстваше. Притесни се още повече от вида си, щом отвори вратата и видя не мрачен нотариус, каквито си представяше, че трябва да бъдат търговците на смъртта, а свенлив младеж с карирано сако и вратовръзка на разноцветни птици. Не носеше палто, въпреки че ситният дъждец и косо брулещият вятър почти винаги правеха променливата пролет в Барселона по-неприятна от зимата. Мария дос Прасерес, посрещала през живота си много мъже по всяко време, се почувства засрамена както никога. Наскоро бе навършила седемдесет и шест години и беше убедена, че ще умре преди Коледа, но сега едва не захлопна вратата и не помоли погребалния агент да изчака за миг, докато се облече, за да го посрещне както трябва. После реши, че може да измръзне на неосветената площадка на стълбището, и го покани да влезе.

— Извинете, сигурно приличам на плашило — каза тя, — но живея в Каталония повече от петдесет години и за първи път ми се случва някой да дойде в уречения час.

Говореше съвършен каталонски, в чистия му, малко архаичен вид, макар понякога да се промъкваше мелодичността от забравения ѝ португалски. Беше мулатка, изглеждаше още стройна и жизнена, въпреки възрастта и телените ролки, с гъста коса и хищни жълтеникави очи, в които от доста време не проблясваше и капка съчувствие към мъжете. Агентът, заслепен от дневната светлина, мълчаливо избърса обувките си в ютената изтривалка и целуна ръката ѝ с почтителен поклон.

— Напомняш ми мъжете от моята младост — подхвърли Мария дос Прасерес и гръмко се изсмя. — Седни.

Макар и още нов в службата, той бе достатъчно опитен и не очакваше такава тържествено посрещане в осем сутринта от една

безмилостна старица, която на пръв поглед му заприлича на луда, избягала от Южна Америка. Той остана на крачка от вратата, без да знае какво да каже, а в същото време Мария дос Прасерес разтваряше плюшените завеси на прозорците. Оскъдното априлско слънце едва освети изисканата обстановка на хол, подобен на антикварна витрина. Бе пълен с предмети за ежедневна употреба, без нищо излишно, всички сякаш поставени на точното им място и подбрани с толкова вкус, че трудно би се намерила по-добре подредена къща дори в древната и потайна Барселона.

— Извинете — рече той. — Сбъркал съм вратата.

— Де да беше така — отвърна тя. — Смъртта обаче не бърка.

Погребалният агент разтвори върху масата в столовата огромна схема, нагъната като навигационна карта, разграфена на разноцветни участъци, с много кръстчета и цифри във всеки цвят. Мария дос Прасерес разбра, че това е подробен план на обширното гробище в Монжуик, и с атавистичен ужас си спомни гробището в Манаос, оставено на произвола на проливните октомврийски дъждове, където тапирите газеха във водата между безименни могили и гробници на авантюристи, украсени с флорентински стъклописи. Беше още дете, когато една сутрин прелялата Амазонка се бе превърнала в зловонно тресавище и Мария бе видяла изпочупените ковчези да плуват из двора на къщата, а през процепите им да се подават късове плат и кичури от косите на мъртъвци. Този спомен стана причина да избере за вечния си покой хълма Монжуик, а не добре познатото малко гробище на Сан Хервасио.

— Искам място, до което водите никога не стигат — рече тя.

— Тогава това е, което търсите — посочи търговецът една точка на картата със сгъваемата показалка, която носеше в джоба си като автоматична писалка. — Няма море, което да се качи дотам.

Тя заразглежда внимателно цветната схема, докато откри главния вход, а до него трите съседни гроба, съвсем еднакви и безименни, в които почиваха Буенавентура Дурути и още двама анархистки водачи, убити в Гражданската война. Всяка нощ някой изписваше имената им върху празните каменни плочи. Пишеха ги с молив, с боя, с въглен, с молив за вежди или с лак за нокти, буква по буква, а на сутринта пазачите ги изтриваха, за да остане завинаги тайна кои са били мъртвите под немия мрамор. Мария дос Прасерес бе присъствала на

погребението на Дурути, най-тъжната и многолюдна процесия, която Барселона бе виждала някога, и искаше след смъртта си да бъде близо до него. В пренаселения пантеон нямаше нито едно свободно място. Ето защо се примири с това, което ѝ се предлагаше. „Но при условие, че няма да ме поставят за пет години в някое от онези чекмеджета, където човек сигурно се чувства като в пощенска кутия“ — каза тя. После се сети и добави:

— И най-важното, да ме погребат в хоризонтално положение.

Действително заедно с шумната рекламна кампания за предварителна продажба на гробове се носеше слухът, че заравяли телата изправени, за да пестят място. Погребалният агент сякаш бе научил наизуст многократно повтарян монолог, че подозрението е неоснователно и че това са празни приказки на извратени мозъци от старите погребални служби с цел да zlepоставят новаторските начинания за продажба на парцели на изплащане. Докато говореше, се чува три леки потропвания на вратата и той млъкна разколебан, но Мария дос Прасерес му даде знак да продължи.

— Не се притеснявайте — каза съвсем тихо тя. — Това е Ной.

Погребалният агент подхвана обясненията си отново и Мария дос Прасерес остана доволна от подробностите. Преди да отвори вратата, поиска да обобщи докрай мисълта си, назрявала в сърцето ѝ години наред и развита до най-дребните подробности още от легендарното наводнение в Манаос.

— Искам да кажа — допълни тя, — че търся място, където да ме погребат легнала в земята, без риск от наводнение, ако е възможно, под сянката на някое дърво, заради летните горещини, и откъдето няма да ме изровят след известно време, за да ме изхвърлят на боклука.

Отвори вратата и в къщата нахълта малък, прогизнал от дъжда пудел с опърпан вид, който никак не подхождаше на всичко останало в къщата. Връщаше се след утринната си разходка из квартала и щом влезе, весело заподскача. Покачи се върху масата с лудешки лай и едва не изцапа схемата на гробището с калните си лапи. С един-единствен поглед господарката укроти порива му.

— Ной! — каза тя, без да вика. — *Vaixa d'ací!*^[1]

Животното се сви, погледна я изплашено и две кристални сълзи се стекоха по муцуната му. Мария дос Прасерес се обърна отново към агента, който стоеше смаян.

— Collons!^[2] Та то плаче!

— Защото е объркано, че вижда чужд човек тук, и то по това време — тихо го оправда Мария дос Прасерес. — Обикновено влиза вкъщи по-внимателно от хората. С изключение на теб, както вече установих.

— Но то плаче, по дяволите! — повтори младежът, ала веднага осъзна, че е проявил лошо възпитание, и се изчерви. — Извинете, но такова нещо не може да се види дори на кино.

— Всяко куче може да го прави, стига да е научено — обясни тя. — Всъщност господарите им цял живот възпитават у тях навици, които ги карат да страдат, като например да се хранят в панички или да си вършат нуждите в определени часове и на определено място, вместо да ги учат на естествени неща, които им харесват, например да плачат или да се смеят. Та докъде бяхме стигнали?

Разговорът клонеше към края си. Мария дос Прасерес се видя принудена да се примири със знойните лета на припек, тъй като единствените сенчести места в гробището бяха запазени за висшите управници. Затова пък условията и клаузите на договора бяха задоволителни, а я блазнеше и мисълта да се възползва от отстъпката при предварително заплащане в брой.

Бяха приключили, погребалният агент огледа по-внимателно къщата, докато прибираше документите в чантата си, и тайнствената красота, която тя излъчваше, го разтърси. Погледна отново Мария дос Прасерес, сякаш я виждаше за първи път.

— Мога ли да ви задам един недискретен въпрос? — попита той. Тя го поведе към вратата.

— Разбира се — отвърна. — Стига да не питаш за възрастта ми.

— Харесва ми да гадая професията на хората по вещите в дома им. Но признавам, че в случая не мога да отгатна — каза той. — С какво всъщност се занимавате?

Мария дос Прасерес му отговори, като се заливаше от смях:

— Проститутка съм, синко. Да не би да не ми личи?

Погребалният агент се изчерви.

— Извинете. Много съжалявам.

— По-скоро аз би трябвало да съжалявам — хвана го тя под ръка, за да не удари главата си в горния праг. — И внимавай! Да не си пръснеш кратуната, преди да си ме заровил хубавичко.

След като затвори вратата, тя взе в скута си кученцето и започна да го милва, припявайки с дълбокия си, красив африкански глас заедно с детския хор, който се дочуваше от близкото училище. Преди три месеца беше сънувала, че ще умре, и оттогава се чувстваше още по-привързана към това същество, което споделяше самотата ѝ. Беше предвидила до най-малки подробности разпределението на имуществото след смъртта си и съдбата на тленните си останки, така че можеше да издъхне, без да притеснява никого. Беше се оттеглила по своя воля, със състояние, събирано малко по малко, но без прекалени жертви, и бе избрала за свое последно убежище древното и почетено селище Грасия, вече погълнато от разрасналия се град. Купи порутеното приземно помещение, вмирисано на пушена херинга, чиито разядени от селитрата стени още пазеха белезите на отдавнашна безславна битка. Сградата нямаше портиер и някои стъпала от тъмното влажно стълбище липсваха, макар че всички етажи бяха заети. Мария дос Прасерес ремонтира банята и кухнята, облицова стените с тапети в свежи цветове и постави скосени стъкла и плюшени завеси на прозорците. Накрая донесе изящните мебели и други полезни вещи, украшения и ракли, тапицирани с извезана с брокат коприна, които фашистите бяха плякосали от жилищата, изоставени от републиканците по време на разгрома, а тя ги бе купувала на тайни търгове или с намаление в продължение на доста години. Единствената връзка, запазена от миналото, бе приятелството ѝ с граф Кардона, който продължи да я посещава всеки последен петък от месеца, за да вечерят заедно и заради немощната любов след яденето. Ала дори това приятелство от младини се пазеше в тайна, защото графът паркираше автомобила си с хералдични знаци на разстояние по-голямо, отколкото изискваше благоразумието, и стигаше до апартамента ѝ по тъмните места на улиците, за да предпази и нейната, и собствената си чест. Мария дос Прасерес не познаваше никого от сградата освен семейството в отсрещния апартамент, където отскоро живееше съвсем млада двойка с момиченце на девет години. Колкото и невероятно да изглежда, тя не бе срещала хора по стълбището.

Въпреки това разпределението на наследството ѝ разкри, че много по-силно, отколкото самата подозираше, е свързана с това общество на сурови каталунци, чиято национална чест се коренеше в целомъдрието. Тя беше разпределила всичко, дори най-незначителните

дреболии, между хората, а това бяха най-близките до сърцето и дома ѝ. Накрая не бе съвсем убедена, че е била напълно справедлива, но затова пък беше сигурна, че не е забравила никого, който заслужава. Подготви това свое дело така старателно, че нотариусът от улица Дел Арбол, който претендираше да е видял всичко в този живот, не можа да повярва на ушите си, когато я чу да диктува по памет на средновековен каталунски на писарите подробен списък на имуществото си с точното наименование на всяка вещ и пълния списък на наследниците, с професията, адреса и мястото, което заемат в сърцето ѝ.

След посещението на погребалния агент тя стана един от многобройните неделни посетители на гробището. Като съседите си по гроб, засади цветя, виреещи през четирите сезона, поливаше прясно наболата трева и я подравняваше със специални ножици, докато заприлича на килимите в кметството, и толкова свикна с мястото, че накрая не можеше да разбере защо в началото ѝ се видя толкова печално.

Сърцето ѝ се разтуптя, когато първия път видя близо до портала трите безименни гроба, но дори не спря да ги погледне, защото само на няколко крачки от нея бдеше пазачът. Но третата неделя използва разсеяността му и изпълни още една от своите големи мечти, като с яркото си червило написа върху първата каменна плоча, измита от дъжда: „Дурути“. Оттогава го правеше, щом ѝ се удадеше възможност, понякога на единия от гробовете, друг път върху двата или върху трите, но винаги решително и със сърце, изпълнено със спомени.

Една неделя в края на месец септември тя за първи път присъства на някакво погребение на хълма. Три седмици по-късно, един ветровит, студен следобед в съседство до нейното място погребяха млада булка. В края на годината седем от гробовете се оказаха заети, но кратката зима си отиде, без да я притесни. Не чувстваше неразположение и засилването на жегата и шумът, който я заливаше през отворените прозорци, я завариха с повече сили, за да надвие загадъчните си сънища. Граф Кардона, който прекара най-горещите дни в планината, се върна и я намери по-привлекателна дори от времето на удивителната ѝ петдесетгодишна младост.

След много безуспешни опити Мария дос Прасерес успя да научи Ной да разпознава гроба ѝ на хълма, пренаселен с еднакви гробове. После започна да го учи да ридае над изкопаната дупка, за да

продължи да плаче по навик и след смъртта ѝ. Многократно го води пеша по пътя от къщи до гробището, посочваше му ориентири, за да запомни пътя на автобуса от Лас Рамблас, докато накрая реши, че е достатъчно добре дресиран, и го изпрати да иде сам.

В неделята, когато направи последен опит, в три следобед тя му махна пролетната жилетка, отчасти поради лятната горещина, отчасти да привлече по-малко вниманието, и го пусна на воля. Видя го да се отдалечава по сенчестата страна на тротоара с леко подтичване, със стегнато тъжно задниче под рунтавата опашка, и едва потисна желанието да се разплаче — заради себе си, заради него и за всичките дълги горчиви години на споделени разочарования, когато накрая го зърна да завива към морето на ъгъла на Кайе Майор. Петнайсет минути по-късно тя се качи в автобуса на Лас Рамблас на близкия Пласа де Лесепс, мъчеше се да го проследи с поглед от прозореца, без той за я вижда, и скоро го забеляза сред тълпата деца, наизлезли в неделния ден, съсредоточено да изчаква зеления светофар на пешеходната пътека на Пасео де Грасия.

„Божичко — въздъхна тя. — Колко самотно изглежда.“

Наложи се да го чака почти два часа под жаркото слънце на Монжуик. Поздрави няколко скърбящи, които бе срещала през други, не толкова паметни неделни дни. Разпозна ги с мъка, защото бе минало доста време, откакто ги бе видяла за първи път, вече бяха свалили траурните дрехи, не плачеха и полагаха цветя на гробовете, без да страдат за своите покойници. Малко по-късно, когато всички се разотидоха, тя дочу зловещ рев, който подплаши чайките, и в необятната морска шир съзря бял презокеански кораб с бразилски флаг. С цялата си душа пожела той да ѝ донесе писмо от затвора в Пернамбуко от някого, който бе жертвал живота си за нея. Малко след пет, дванайсет минути преди предвиденото време, на хълма се появи Ной, изплезил език от умора и от горещина, но с вид на тържествуващо дете. В този миг Мария дос Прасерес пропъди ужаса от мисълта, че няма кой да оплаква гроба ѝ.

През следващата есен започна да долавя злокобни знамения, които не успяваше да разгадае, но засилващи горестта в сърцето ѝ. Започна отново да пие кафето си под златистите акации на площад Ел Релох, с палтото с яка от лисичи опашки и шапката, украсена с изкуствени цветя, толкова стара, че отново бе дошла на мода. Сетивата

й се изостриха. В старанието да си обясни собственото мъчително безпокойство тя се вслушваше в бърборенето на продавачките на пици по Лас Рамблас, в шушукането на мъжете от сергиите с книги, които за пръв път от години не разговаряха за футбол, и в дълбокото мълчание на инвалидите от войната, които хвърляха трохи хляб на гълъбите. Навсякъде откриваше ясните белези на смъртта. На Коледа запалиха разноцветните светлини сред акациите, от балконите се носеха музика и ликуващи викове, тълпи туристи, чужди на нашата съдба, превзеха уличните кафенета, но дори в разгара на празника се усещаше същото съдържано напрежение от времето, преди анархистите да завладеят улиците. Мария дос Прасерес, преживяла тази епоха на големи страдания, не успя да превъзмогне безпокойството и за първи път се стресна наред съня си, връхлетяна от чувство на ужас. Една нощ агенти от Държавна сигурност разстреляха точно срещу прозореца ѝ някакъв студент, който бе написал с боя на стената: „Visca Catalunya lliure!“^[3]

„Божичко — каза си тя ужасена. — Сякаш всичко загива заедно с мен.“

Като дете в Манаос бе изживяла подобно тревожно чувство минута преди зазоряване, когато оглушителните шумове на нощта внезапно секваха, водите пресъхваха, времето замираще и амазонската джунгла потъваше в глуха тишина, сравнима единствено с безмълвието на смъртта. Сред това непоносимо напрежение граф Кардона дойде на обичайната вечеря в дома ѝ последния петък на април.

Тези посещения се бяха превърнали в ритуал. Графът пристигаше точно между седем и девет вечерта с бутилка каталунско шампанско, увита във вечерния вестник, за да не бие на очи, и плик с пълнени трюфели. Мария дос Прасерес му приготвяше канелони гратине и крехко пилешко в собствен сос, любимите ястия на знатните каталунци от доброто старо време, и купа, пълна с пресни плодове. Докато тя готвеше, графът слушаше стари записи на арии от италиански опери, отпиваше от чашата си порто на малки глътки, което свършваше заедно с музиката.

След дългата вечеря на сладки приказки по навик апатично правеха любов, която оставяше и у двамата утайка на нещастие. Преди да си тръгне, вечно притеснен от настъпването на полунощ, графът оставяше двацет и пет песети под пепелника в спалнята. Това беше

цената на Мария дос Прасерес, когато се запознаха в един долнопробен хотел на Ел Паралело, и бе единственото, което ръждата на времето бе пощадила.

Никой от двамата не си бе задавал въпроса на какво се основава тяхното приятелство. Мария дос Прасерес му дължеше някои дребни услуги. Той ѝ даваше мъдри съвети какво да прави със спестяванията си, беше ѝ разкрил истинската стойност на нейните реликви и я бе научил да ги подрежда по такъв начин, та да не личи, че са крадени. Ала най-вече той ѝ посочи пътя към почтената старост в квартал Грасия, когато в бордея, в който бе прекарала целия си живот, я обявиха за прекалено изхабена за съвременния вкус и поискаха да я изпратят в една къща за пенсионирани проститутки, където срещу пет песети тайно учеха децата да правят любов. Тя беше разказала на графа как майка ѝ я бе продала на четиринайсетгодишна възраст на пристанището в Манаос и как капитанът на някакъв турски параход се бе забавлявал безжалостно с нея по време на пътуването през Атлантическия океан, а после я бе изоставил без пари, без да знае езика, без близки и познати в потъналата в светлини улица Ел Паралело. И двамата съзнаваха, че нямат нищо общо помежду си и че се чувстват по-самотни, когато са заедно, но никой не се бе осмелил да помрачи очарованието на навика. Трябваше да преживеят заедно национална катастрофа, за да си дадат сметка колко дълбоко и с каква нежност се бяха ненавиждали в продължение на толкова години.

Беше истински пожар. Граф Кардона слушаше любовния дует от „La Voñete“^[4], който пееха Лиция Албанезе и Бениамино Джили, когато внезапно долови случайна новина от радиото, което Мария дос Прасерес бе пуснала в кухнята. Той се приближи на пръсти да чуе по-добре. Генерал Франсиско Франко, вечният диктатор на Испания, беше поел отговорността да реши съдбата на трима баскски сепаратисти и безпощадно ги бе осъдил на смърт. Графът въздъхна облекчено.

— Значи ще ги разстрелят веднага — каза той. — Каудильо е сериозен човек.

Мария дос Прасерес втренчи в него смразяващите си очи на кралска кобра и забеляза безстрастните клепки зад златните рамки, хищните зъби и хибридните ръце на звяр, свикнал на влага и тъмнина. Такъв, какъвто беше.

— Моля се на Бога това да не стане — предупреди тя, — защото, ако застрелят дори един от тях, ще ти сипя отрова в супата.

Графът се стресна.

— А защо?

— Защото аз пък съм сериозна проститутка.

Граф Кардона не стъпи повече у тях и Мария дос Прасерес беше сигурна, че последният период от живота ѝ е настъпил. Доскоро се възмущаваше, когато ѝ правеха място в автобуса, когато се опитваха да ѝ помогнат да пресече улицата или я хващаха под ръка да изкачи стълбите, но накрая не само прие всичко това, а дори започна да го желае като противна необходимост. Тогава си поръча надгробна плоча без име и дата и започна да спи с отключена врата, за да може Ной да излезе и да извести, ако тя умре, докато спи.

Една неделя, на връщане от гробището, тя се сблъска на площадката на стълбището с момичето, което живееше в отсрещния апартамент. Повървя с него известно време, бърбрейки с простодушното на старица, докато го наблюдаваше как си играе с Ной, като че бяха стари приятели. На Пласа дел Диаманте, както бе намислила предварително, го покани на сладолед.

— Обичаш ли кучета? — попита тя.

— Обожавам ги — отговори момичето.

Тогава Мария дос Прасерес ѝ направи дълго подготвяното предложение.

— Ако някога се случи нещо с мен, погрижи се за Ной — каза ѝ. — Само го пускай навън в неделя и не се безпокой за нищо. Той знае какво да прави.

Момичето се зарадва. Мария дос Прасерес се върна вкъщи тържествуваща, с чувството, че е осъществила мечта, зряла години в сърцето ѝ. Тази мечта не се осъществи, но не поради старческата умора, нито поради забавянето на смъртта. Не бе осуетена и по нейно желание. Съдбата реши всичко в една ледена ноемврийска вечер, когато излизаше от гробището и внезапно я застигна буря. Беше написала имената на трите надгробни плочи и вървеше пеша към автобусната спирка, мокра до кости от поройния дъжд. Едва успя да се подслони под някакви колони в пуст квартал, сякаш от друг град, с порутени подземия, прашни фабрики и огромни товарни коли, които правеха грохота на бурята още по-страшен. Докато се мъчеше да

стопли с тялото си подгизналото кученце, Мария дос Прасерес виждаше как край нея преминават претъпканите автобуси, свободните таксита със зелени светлини, но никой не обръщаше внимание на отчаяните ѝ ръкомахания. Когато всичко изглеждаше безнадеждно, изведнъж стана чудо. Един великолепен тъмносив автомобил мина почти безшумно по наводнената улица, закова на ъгъла и се върна назад до мястото, където стоеше тя. Стъклата се плъзнаха надолу като задвижени от магически полъх и шофьорът предложи услугите си да я закара.

— Отивам много далече — призна откровено Мария дос Прасерес, — но ще ми направите голяма услуга, ако поне малко ме приближите дотам.

— Закъде сте? — настоя той.

— За Грасия — отговори тя.

Вратата плавно се отвори.

— На път ми е — каза той. — Качете се.

В колата лъхаше на болница, дъждът се виждаше като въображаема пелена, градът сякаш сменяше цветовете си и тя се почувства в непознат и щастлив свят, където всичко бе предопределено. Шофьорът си проправяше път през обърканото движение с невероятна лекота, в която имаше нещо магическо.

Мария дос Прасерес беше смутена не само от мизерния си вид, а и от състоянието на нещастното кученце, което дремеше в скута ѝ.

— Това е презокеански кораб. — Тя чувстваше, че трябва да каже нещо интересно. — Не съм виждала подобен дори в сънищата си.

— Всъщност единственият му недостатък е, че не е мой — подхвърли мъжът на развален каталунски, замълча за миг и добави на испански: — Цял живот не би ми стигнал да го купя.

— Представям си — въздъхна тя.

Погледна го крадешком на зелената светлина на таблото и забеляза, че е почти юноша, с къдрава коса и класически римски профил. Реши, че не е красив, но притежава особен чар, че извехтялото сако от евтина кожа му стои много добре и че майка му сигурно е много щастлива, когато го усеща да се прибира вкъщи. Само селските му ръце подсказваха, че едва ли е собственик на автомобила.

През целия път не си проговориха повече, но Мария дос Прасерес усещаше, че той тайно я наблюдава, и отново съжали, че е

още жива на тази възраст. Почувства се грозна и жалка с домашната кърпа, която небрежно бе вързала на главата си, когато започна да вали, и с окаляното си есенно палто, което не бе се сетила да смени, защото мислеше за смъртта.

Когато пристигнаха, в квартал Грасия започваше да се прояснява. Беше нощ и уличните лампи бяха запалени. Мария дос Прасерес помоли шофьора да я остави на близкия ъгъл, но той настоя да я закара до дома ѝ и не само го направи, а се качи на тротоара, за да може тя да слезе, без да измокри краката си. Тя пусна кученцето, опита се да излезе от колата с толкова достойнство, колкото тялото ѝ позволяваше, и когато се обърна да поблагодари, срещна един мъжки поглед, от който дъхът ѝ секна. Издържа го за миг, без да схване много ясно кой какво очаква, нито от кого. Тогава той я попита с решителен тон:

— Да се кача ли?

Мария дос Прасерес се почувства унижена.

— Благодаря ви, че ме докарахте — рече тя, — но няма да позволя да се подигравате с мен.

— Нямам намерение да се подигравам с никого — отговори той на испански напълно сериозно. — А най-малкото с жена като вас.

Мария дос Прасерес бе познавала много мъже като него, бе спасявала от самоубийство мнозина по-смели от този, но никога през дългия си живот не се бе страхувала толкова да вземе решение. Той настоя, без гласът му да трепне:

— Да се кача ли?

Тя се отдалечи, без да затвори вратата на колата, и отговори на испански, за да е сигурна, че е била разбрана:

— Правете каквото искате.

Влезе във входа, едва осветен от косите отблясъци от улицата, и заизкачва стъпалата с разтреперани колене, задушавана от ужас, какъвто си представяше, че може да изпита само когато умира. Спря пред вратата, трескаво затърси ключовете в джоба си и дочу от улицата затръшването на двете врати на колата. Ной, който я бе изпреварил, понечи да залае. „Млък!“ — заповяда му тя с агонизиращ шепот. Миг след това долови първите стъпки по стъпалата и се уплаши, че сърцето ѝ ще се пръсне. За част от секундата отново видя пророческия сън, който преди три години бе променил живота ѝ, и разбра, че го бе изтълкувала погрешно.

„Господи! — каза си тя учудено. — Значи това не е била смъртта.“

Накрая улучи ключалката, чуваше отекващите стъпки в тъмнината, долавяше ускореното дишане на някого, който се приближаваше, уплашен като нея в мрака, и тогава разбра, че си е заслужавало да чака толкова много години и да страда толкова в тъмнината, макар и само за да изживее този миг.

Май 1979

[1] Слез оттам! (катал.) — Б.пр. ↑

[2] По дяволите! (катал.) — Б.пр. ↑

[3] Да живее свободна Каталуня! (катал.) — Б.пр. ↑

[4] „Бохеми“ (фр.). — Б.пр. ↑

СЕДЕМНАЙСЕТ ОТРОВЕНИ АНГЛИЧАНИ

Първото, което направи впечатление на госпожа Пруденсия Линеро, когато влязоха в пристанището на Неапол, бе, че миришеше като пристанището на Риоача. Разбира се, не го сподели с никого, защото нямаше кой да я разбере в стария презокеански кораб, претъпкан с италианци от Буенос Айрес, които се връщаха в родината си след войната, но вече не се чувстваше толкова самотна, изплашена и откъсната от света на своите седемдесет и две години и след тежкото осемнайсетдневно плаване, разделило я с близките и с дома ѝ.

Още призори бяха видели светлините на сушата. Пътниците станаха по-рано от обикновено, облечени в нови дрехи, със свити сърца пред неизвестността на пристигането, и тази последна неделя на борда се превърна в единствена от цялото пътуване. Госпожа Пруденсия Линеро беше сред малкото присъстващи на литургията. За разлика от предишните дни, когато ходеше из кораба облечена почти в траур, за слизането на брега си бе сложила кафява роба от грубо ленено платно, с колана на свети Франсиск на кръста, и кожени сандали, с които не приличаше на поклонница само защото бяха прекалено нови. Плащаше предварително — беше обещала на Господ, че ще носи дългите монашески одежди до смъртта си, ако ѝ окаже милостта да отиде в Рим да види Негово светейшество, и смяташе, че вече я е получила. В края на службата запали свещ на Светия дух за смелостта, която ѝ бе вдъхнал да понесе бурите в Карибско море, и каза по една молитва за всяко от деветте си деца и четиринайсетте внуци, които в този момент я сънуваха във ветровитата нощ на Риоача.

Когато се качи на палубата след закуска, животът на кораба бе променен. Багажът бе струпан в салона за танци сред всевъзможни предмети, купувани от италианците из приказните пазарчета на Антилите, а върху тезгяха на бара имаше един макак от Пернамбуко, затворен в клетка с железни орнаменти. Беше сияйно августовско утро. Прекрасна неделя от ония лета след края на войната, в които светлината бе като откровение, а огромният кораб се плъзгаше плавно

с болезнени стонове по гладката повърхност на морето. Мрачната крепост на херцозите Д'Анжу започваше едва-едва да се откроява на хоризонта, но пътниците по палубата вярваха, че разпознават близки места, сочеха напосоки, без да са сигурни, и викаха радостно на южняшки диалекти. Госпожа Пруденсия Линеро, която по време на пътуването си бе спечелила много приятели, бе се грижила за децата, докато родителите ходеха на танци, и дори бе зашила едно копче на униформата на капитана, изведнъж ги видя чужди и различни. Запознанствата и човешката топлина, които ѝ бяха помогнали да преодолее първоначалната носталгия в тропическата лениост, сега бяха изчезнали. Клетвите във вечна любов, давани в открито море, се стопиха с приближаването на пристанището. Госпожа Пруденсия Линеро не познаваше изменчивата природа на италианците и си помисли, че злото не се таи в чуждите сърца, а в нейното, защото само тя отиваше там, откъдето останалите се връщаха. Сигурно с всяко пътуване е така, помисли тя, почувствала се за първи път болезнено чужда, докато наблюдаваше от палубата останките от унищожени светове на дъното на морето. Внезапно едно много красиво момиче близо до нея я стресна с ужасения си писък:

— Мamma mia!^[1] — извика тя и посочи дъното. — Погледнете там!

Беше някакъв удавник. Госпожа Пруденсия Линеро видя трупа му, поклащан от вълните, плешив мъж на зряла възраст, с неестествено жив вид и с отворени лъчезарни очи с цвета на утринно небе. Беше в официален костюм, с брокатена жилетка, лачени обувки и свежа гардения на ревера. В дясната си ръка стискаше малко пакетче, увито в луксозна хартия, а бледите му вкочанени пръсти се бяха сгърчили, вкопчени във фльонгата на панделката, единственото, което бе успял да хване в момента на смъртта.

— Трябва да е паднал от някоя сватба — подхвърли един офицер от кораба. — През лятото става често из тези води.

Беше мимолетен призрак, защото бяха влезли в залива, и други неща, не така зловещи, отвлякоха вниманието на пътниците. Госпожа Пруденсия Линеро продължи да мисли за нещастния удавник, чието сако се люлееше в дирята на кораба.

Щом навлязоха в залива, насреща им изскочи грохнал влекач и ги поведе между множеството останки от бойни кораби, разбити през

войната. Колкото повече навлизаха сред ръждясалите отломъци, водата ставаше по-мръсна от петната мазут, а жегата по-непоносима от горещината в Риоача в два следобед. На другия край на прохода неочаквано изплува целият град, осветен от лъчите на обедното слънце, изпълнен с химерични дворци и стари шарени къщурки, сгушени в гънките на хълмовете. Тогава от размътеното дъно се надигна нетърпима воня, в която госпожа Пруденсия Линеро разпозна смрадта от изгнили раци в двора на къщата ѝ.

Докато траеше маневрата, пътниците с радостни възклицания разпознаваха близките си сред тълпата на кея. Повечето от тях бяха повяхващи красавици с пищни гърди, пристегнати в траурни дрехи, заобиколени от рояци невероятно красиви деца и дребни пъргави съпрузи от безсмъртната порода мъже, които четат вестника след жените си и се обличат като прилежни писари независимо от горещината.

Сред тази пъстра празнична суматоха някакъв старец с жалък вид и просешко палто вадеше от джобовете си пълни шепи малки пиленца. Изведнъж те изпълниха целия кей, писукаха лудо навсякъде и само защото бяха вълшебни, много от тях продължаваха да тичат живи, след като безчувствената към чудесата тълпа бе минала през тях. Фокусникът беше оставил шапката си на земята, но никой не му хвърли от борда дори дребна монета милостиня.

Очарована от приказния спектакъл, сякаш изпълнен в нейна чест, понеже само тя благодари, госпожа Пруденсия Линеро не забеляза кога спуснаха трапа и лавина от хора заля кораба с вой и стръв като при пиратски абордаж. Заше метена от ликуващите и от тежката воня на развален лук от потните им прегръдки, блъскана от ордата носачи, които яростно се бутаха да докопат повече багаж, се почувства заплашена от същата безславна смърт като пиленцата на кея. Тогава седна върху дървения си сандък с боядисани железни ъгли и остана безстрашна, като шепнеше безкрайни молитви за спасение от изкушенията и опасностите в земята на неверниците. Там я намери капитанът, самотна след отминалото бедствие в опустелия салон.

— Забранено е да се стои тук по това време — обърна се той учтиво към нея. — Мога ли да ви помогна с нещо?

— Трябва да изчакам консула — отговори тя.

Така беше. Два дни, преди да отпътува, големият ѝ син бе изпратил телеграма до консула в Неапол, негов приятел, и го помоли да ѝ помогне във формалностите, за да продължи към Рим. Бе му съобщил името на кораба, часа на пристигането и бе пояснил, че може да я познае по монашеските дрехи на Франсисканския орден, които тя щеше да носи при слизането. Показа се толкова твърда в намеренията си, че капитанът ѝ позволи да изчака още малко, въпреки че вече приближаваше часът за обяд на екипажа, столовете бяха обърнати върху масите и моряците миеха палубата с кофи вода. Наложиха се да местят няколко пъти сандъка ѝ, за да не го намокрят, но тя невъзмутимо сменяше мястото си, без да престава да се моли, докато накрая я изведоха от салона за танци и седна под палещите лъчи на слънцето сред спасителните лодки. Капитанът я завари така малко преди два часа следобед, цялата плувнала в пот в скафандъра си на послушничка, да ниже безутешно безкрайни молби към Бога, покрусена и печална, едва сдържаща сълзите си.

— Безсмислено е да продължавате с молитвите — каза ѝ този път хладно той. — Дори Господ излиза в отпуск през август.

Обясни ѝ, че по това време на годината половин Италия е по плажовете, особено в неделя. Поради естеството на работата си може би консултът не бе в отпуск, но със сигурност нямаше да е в кабинета си преди понеделник. Единственото разумно нещо бе да отиде на хотел, спокойно да си почине през нощта и на другия ден да се обади в консулството по телефона, чийто номер сигурно можеше да намери в указателя. Госпожа Пруденсия Линеро бе принудена да се съгласи с него и капитанът ѝ помогна да мине през митническите власти и да обмени пари. После я качи в едно такси и помоли да я отведат в някой приемлив хотел.

Разнебитената кола, в миналото очевидно служила за катафалка, заподскача по пустите улици. Госпожа Пруденсия Линеро за миг помисли, че двамата с шофьора са единствените живи същества в този град на призраци, висящи по жиците наред улицата, но прецени също, че човек, който бърбори толкова много и така разпалено, не би имал време да навреди на една нещастна и самотна жена, преодоляла всички опасности на океана само за да види папата.

В дъното на лабиринта от улици проблясваше морето. Таксито продължи с друсане покрай горещата и пуста плажна ивица, пълна с

множество ярко боядисани хотелчета. Не спря пред никое от тях, а се запъти право към най-невзрачното, разположено в обществена градина с големи палми и зелени пейки. Шофьорът остави багажа на сенчестия тротоар и увери подозрителната госпожа Пруденсия Линеро, че това е най-почтеният хотел в Неапол.

Любезен и красив пиколо нарами сандъка и я взе под грижите си. Заведе я до импровизиран асансьор с метални решетки в празното пространство на стълбището и заплашително запя с пълен глас някаква ария на Пучини. Сградата бе стара, позакърпена, на девет етажа и на всеки от тях имаше различен хотел. Госпожа Пруденсия Линеро за миг помисли, че халюцинира, затворена в клетка за кокошки, която се издига бавно в средата на кънтящото мраморно стълбище, и че стряска хората по скъсани долни гащи в най-интимните им колебания и кисели оригвания. На третия етаж асансьорът се разклати и спря, носачът прекъсна пеенето, дръпна ромбовидната решетка и с галантен поклон посочи на госпожа Пруденсия Линеро временния ѝ дом.

Тя видя посърнал юноша зад дървен тезгях във фоайе с цветни витражи и растения в медни саксии. Хареса го от пръв поглед, защото имаше ангелски къдрици като малкия ѝ внук. Хареса ѝ името на хотела, гравирано върху бронзова табела, хареса ѝ миризмата на карболова киселина, хареса висящата папрат, тишината и златистите лилии на тапетите. Излезе от асансьора и сърцето ѝ се сви. Група английски туристи по къси панталони и летни сандали дремеха в дълга редица удобни кресла. Бяха седемнайсет на брой, насядали симетрично, сякаш един и същи образ се повтаряше многократно в галерия от огледала. Госпожа Пруденсия Линеро ги погледна разсеяно и видя само дълга редица от розови колене, които приличаха на късове свинско месо, окачени на куки в месарница. Вместо да тръгне към рецепцията, стреснато отстъпи назад и влезе обратно в асансьора.

— Да отидем на друг етаж — каза тя.

— Само на този има трапезария, signora^[2] — отговори носачът.

— Няма значение — настоя тя.

Пиколото сви примирено рамене, затвори асансьора и довърши арията си, докато се изкачваха на петия етаж. Тук всичко бе по-небрежно, притежателката бе цъфтяща леля, която говореше лош испански, а фотьойлите във фоайето бяха празни. Трапезария наистина нямаше, но имаше уговорка близката гостилница да обслужва

клиентите на хотела с намаление. Госпожа Пруденсия Линеро реши да остане една нощ, убедена от красноречието и чара на съдържателката, а се почувства и някак облекчена от факта, че във фойето няма спящи англичани с розови колене.

Спалнята беше със спуснати щори в два часа следобед и в полумрака се чувстваше горска прохлада и тишина, подходяща човек да си поплаче. Щом остана сама, госпожа Пруденсия Линеро пусна двете резета и за първи път от сутринта уринира оскъдно и мъчително, което ѝ помогна да си възвърне самочувствието, загубено по време на пътуването. Свали сандалите и колана, изтегна се на лявата страна на спалнята, прекалено широка и самотна за нея, като остави съдържаните сълзи да бликнат от другия извор.

Не само че за пръв път напусна Риоача, но това беше един от малкото случаи, в които изобщо излизаше от дома си, откакто децата ѝ си създадоха семейства и я напуснаха, а тя остана само с две босоноги индианки да се грижи за безчувственото тяло на съпруга си. Половината от живота ѝ премина в спалнята с онова, което бе останало от единствения мъж, когото бе обичала и който прекара в летаргия близо трийсет години, проснат върху дюшек от кози кожи в ложето на младежката им страст.

Миналия октомври болният отвори очи в неочакван проблясък на разум, разпозна хората около себе си и помоли да извикат фотограф. Доведоха стареца от парка, с огромния фотоапарат с черно покривало и магнезиева светкавица за домашни снимки. Той сам поръчваше снимките: „Една за Пруденсия, заради любовта и щастието, които ми даде в живота“ — каза. Снимаха я първа. „Сега още две за любимите ми дъщери Пруденсита и Наталия“ — продължаваше той. Направиха ги. „Още две за синовете ми, гордост за семейството с тяхната обич и благоразумие“ — нареждаше. И така, докато хартията свърши и се наложи фотографът да отиде вкъщи, за да вземе още. В четири следобед в стаята вече не се дишаше от магнезиевия дим и от струпалите се роднини, приятели и познати, дошли да получат своите снимки, инвалидът започна да губи сили в леглото, сбогува се с всички и им помаха с ръка, сякаш отпътува от света на борда на някакъв кораб.

Смъртта му не донесе на вдовицата очакваното от всички облекчение. Напротив, беше така покрусена, че децата ѝ се събраха да

видят с какво могат да я утешат. Тя им отговори, че единственото, което иска, е да отиде в Рим да види папата.

— Ще ида сама в монашеските дрехи на свети Франсиск — предупреди тя. — Дала съм обет.

Единственото удоволствие, което ѝ остана от годините на бдение, бе удоволствието да плаче. На кораба делеше каютата с две монахини, които слязоха в Марсилия, и прекарваше дълго време в банята, за да се наплаче без свидетели. Хотелската стая в Неапол бе единственото подходящо място да се наплаче на воля, откакто бе напуснала Риоача. И би плакала до следващия ден, до тръгването на влака за Рим, ако не беше съдържателката, която в седем часа почука на вратата, за да я предупреди, че ако не отиде навреме в гостилницата, ще остане без вечеря.

Служителят от хотела я придружи. Свеж вятър подухваше от морето и на плажа се виждаха няколко души, които се къпеха под слабите лъчи на залязващото слънце. Госпожа Пруденсия Линеро последва служителя по стръмните тесни улички, едва сега започнали да се пробуждат от неделния следобеден сън, и неочаквано се намери на сянка под навес с наредени маси за хранене с карирани червени покривки и консервни кутии вместо вази с хартиени цветя. Единствените посетители в този ранен час бяха самите сервитьори и един беден свещеник, който дъвчеше хляб и лук в един отдалечен ъгъл. Когато влезе, усети върху себе си погледите на всички, привлечени от кафеникавите ѝ монашески дрехи, но не се смути, защото осъзнаваше, че присмехът на околните е част от покаянието. Сервитьорката събуди състраданието ѝ, защото беше руса и хубава, говореше напевно и тя реши, че сигурно след войната в Италия е много лошо, щом такова момиче трябва да работи в кръчма. Въпреки всичко се почувства добре във ведрата атмосфера под навеса, а мирисът на яхния с дафинов лист от кухнята възбуди глада ѝ, потиснат от тревогите на деня. За първи път от много време нямаше желание да плаче.

Въпреки това не успя да се нахрани добре — беше ѝ трудно да се разбере с русата келнерка, макар симпатична и търпелива, а и единственото месо, което предлагаша, бяха пойни птички, каквито в Риоача отглеждаха в клетки. Свещеникът, който се хранеше в ъгъла, накрая ѝ стана преводач и се опита да ѝ обясни, че Европа все още

търпи последиците от войната и е истинско чудо да има дори диви птички за ядене. Но тя отказа.

— Все едно да изям собственото си дете — рече тя.

Трябваше да се задоволи със супа от фиде, порция варени тиквички със сланина и парче хляб, твърдо като камък. Докато се хранеше, свещеникът се приближи и я помоли да го почерпи с чаша кафе. Беше югославянин, но бе живял в Боливия като мисионер и говореше тежък и изразителен испански. Видя ѝ се обикновен човек, но бе доста окаян, ръцете му бяха отблъскващи, с изпочупени мръсни нокти и така непоносимо дъхаше на лук, сякаш винаги миришеше така. Въпреки всичко се бе посветил в служба на Бога и за нея бе удоволствие да срещне разбиране у някого толкова далеч от дома.

Разговаряха бавно, чужди на натрапчивата шумотевица, която ги обграждаше все повече с прииждането на клиентите. Госпожа Пруденсия Линеро вече си бе изградила категорична представа за Италия. Не ѝ харесваше. И не защото хората бяха малко нахални, което бе достатъчно, нито затова, че ядяха птички, което вече беше прекалено, а заради лошия навик да оставят удавниците на произвола на съдбата.

Свещеникът освен кафето си бе поръчал за нейна сметка и чаша ггарра^[3] и се мъчеше да я убеди, че лесно дава оценки с лека ръка. По време на войната била създадена много ефикасна служба, която да издирва, да установява самоличността и да погребва в свещената земя многобройните удавници, плувачи на разсъмване в Неаполския залив.

— От векове — заключи свещеникът — италианците са осъзнали, че човек има само един живот и се мъчат да го изживеят колкото е възможно по-добре. Това ги е направило пресметливи и непостоянни, но ги е излекувало от жестокостта.

— Корабът дори не спря — настояваше тя.

— Те уведомяват властите на пристанището по радиото — обясни свещеникът. — Сигурно вече са го прибрали и погребали с Божията воля.

Спорът помрачи настроението и на двамата. Госпожа Пруденсия Линеро бе свършила да вечеря и едва тогава забеляза, че всички маси са заети. В съседство безмълвно се хранеха полуголи туристи, сред които и няколко влюбени двойки, които се целуваха, вместо да ядат. На масите в дъното до бара се бяха настанили хора от квартала и играеха

на зарове, пиеха някакво безвкусно вино. Госпожа Пруденсия Линеро осъзна единствената причина, довела я в тази отблъскваща страна.

— Смятате ли, че ще бъде трудно да видя папата? — попита тя.

Свещеникът ѝ отговори, че през лятото няма нищо по-лесно. Папата бе на почивка в Кастелгандолфо, но всяка сряда следобед даваше публична аудиенция на поклонници от цял свят. Таксата бе съвсем дребна: двайсет лири.

— А колко взима светият отец да изповяда някого? — попита тя.

— Папата не изповядва никого — възмути се свещеникът — освен кралете, разбира се.

— Не виждам защо да откаже тази милост на една бедна жена, дошла от толкова далече — настоя тя.

— Дори някои крале, въпреки че са крале, не са го дочакали — рече свещеникът. — Но кажете, сигурно е някакъв ужасен грях, щом сте дошли сама от толкова далече единствено да се изповядате пред светия отец.

Пруденсия Линеро се замисли за миг и свещеникът за първи път я видя да се усмихва.

— Пресвета Дево Марийо! — възкликна тя. — Стига ми да го зърна. — И добави с въздишка, изтръгната сякаш от дълбините на душата ѝ. — Това е мечтата на живота ми!

В действителност все още бе уплашена, тъжна и единственото ѝ желание бе да си тръгне веднага не само от това място, а и от Италия. Свещеникът, вероятно решил, че тя е безнадежден случай, ѝ пожела късмет и отиде на друга маса да си изпроси кафе.

Когато излезе от кръчмата, тя намери града променен. Изненада се от слънцето, все още на хоризонта в девет вечерта, и се стъписа от шумната тълпа, заляла улиците, привлечена от свежия бриз. Не можеше да се диша от пушека и трясъка на побеснелите мотопеди. Караха ги голи до кръста мъже, прегърнати от красивите си жени, проправяха си път, подскачаха и се провираха сред окачените свински бутове и сергииите с дини.

Настроението беше празнично, но на госпожа Пруденсия Линеро ѝ се стори като катастрофа. Изгуби се. Изведнъж се озова на някаква мрачна уличка с посърнали жени, седнали пред вратите на почти еднакви къщи, чиито червени мигащи светлини я накараха да потръпне от ужас. Добре облечен мъж с масивен златен пръстен и диамантена

игла на вратовръзката вървя след нея известно време, като ѝ говореше на италиански, а после на английски и на френски. Като не получи отговор, извади от джоба си пакет пощенски картички, показа ѝ една и само бегъл поглед ѝ бе достатъчен да изпита чувството, че минава през ада.

Побягна ужасена и в края на улицата пред нея отново блесна морският залез и усети гнилата миризма, като на пристанището в Риоача. Сърцето ѝ се успокои. Разпозна лъскавите хотели по пустото крайбрежие, зловещите таксита, диаманта на първата звезда на огромното небе. В края на залива видя на кея самотния кораб, с който бе пристигнала, огромен, с осветена палуба, и почувства, че той вече няма нищо общо с нейния живот. Сви вляво, но не можа да продължи, защото улицата бе задръстена от тълпа зяпачи, едва удържани от полицейска кола. Цяла редица линейки чакаше с отворени врати пред сградата на нейния хотел.

Като надничаше зад гърбовете на любопитните, госпожа Пруденсия Линеро отново видя английските туристи. Извеждаха ги един по един на носилки, всички бяха безжизнени и достолепни и продължаваха да изглеждат еднакви — образ, повторен многократно, с униформените си вечерни костюми: фланелен панталон, вратовръзка на диагонални райета и тъмно сако с емблемата на Trinity College^[4], избродирана на горния джоб. Съседите, надвесени от балконите, и зяпачите, изпълнили улицата, ги брояха в хор като на стадион, докато ги изкарваха. Бяха седемнайсет. Сложиха ги в линейките по двама и ги откараха с оглушителен вой като при военна тревога.

Изтощена от толкова ужаси, госпожа Пруденсия Линеро се качи в асансьора, натъпкан с гости от другите хотели, които говореха на неразбираеми езици. Започнаха да слизат на всички етажи, с изключение на третия, където вратите бяха отворени, всички лампи светеха, но нямаше никого нито на рецепцията, нито в креслата във фойето, където бе видяла розовите колене на седемнайсетте заспали англичани. Съдържателката на петия етаж коментираше възбудено нещастieto.

— Всички са мъртви — каза тя на госпожа Пруденсия Линеро на испански. — Отровили се със супа от стриди на вечеря. Представете си! Стриди през август!

Подаде ѝ ключа от стаята, обърна ѝ гръб и продължи да обяснява на другите клиенти на своя диалект: „Понеже тук няма столова, всеки, който си легне, осъмва жив!“

Като едва сдържаше сълзите си, госпожа Пруденсия Линеро пусна резетата на вратата. После избута до нея писалището и фотьойла и накрая сложи сандъка, като непреодолима барикада срещу ужаса в тази страна, където се случваха толкова неща едновременно. После облече вдовишката си нощница, легна по гръб на спалнята и отправи седемнайсет молитви за вечния покой на душите на седемнайсетте отровени англичани.

Април 1980

[1] Майчице! (ит.) — Б.пр. ↑

[2] Госпожа (ит.). — Б.пр. ↑

[3] Гроздова ракия (ит.). — Б.пр. ↑

[4] Колежът „Света Троица“ (англ.). — Б.пр. ↑

ТРАМОНТАНА

Видях го само веднъж в „Бокачо“ — модно заведение в Барселона, броени часове преди нелепата му смърт. Група млади шведи го бяха обсадили, като се опитваха да го отмъкнат със себе си в два часа през нощта, за да завършат веселбата в Кадакес. Бяха единайсет на брой и беше трудно да се различат, защото мъжете и жените изглеждаха еднакви — красиви, с тесни ханшове и дълги златисти коси. Той нямаше повече от двайсет години. Главата му бе покрита с непокорни къдри, кожата на лицето му беше мургава и гладка като на повечето карибски жители, научени от майките си да избягват слънцето, а дълбоките му арабски очи можеха да подлудят не само шведките, а може би и някои от шведите. Бяха го сложили да седне върху тезгяха като говореща кукла и докато пляскаха с ръце и пееха модерни песни, се мъчеха да го убедят да тръгне с тях. Обхванат от паника, той им обясняваше причините за своя отказ. Някой се намеси и изкрещя да го оставят на мира, но един от шведите се изрепчи, като се заливаше от смях.

— Той си е наш — кресна. — Намерихме го в кофата за боклук.

Бях влязъл с приятели малко преди това след последния концерт на Давид Ойстрах в Двореца на музиката и настръхнах от наглостта на шведите.

Още повече, че доводите на момчето бяха свещени. Имал подписан договор да пее антилски песни в известен бар и живеел в Кадакес до предното лято, когато връхлетял трамонтана. Успял да се измъкне на втория ден, решен никога повече да не стъпва там независимо с трамонтана или не, убеден, че ако някой ден се върне, го очаква смърт. Това бе типично карибско суеверие, което не можеше да бъде разбрано от банда рационално мислещи северняци, разгорещени от лятото и от силното отлежало каталунско вино, разбунило в главите им налудничави идеи.

Само аз можех да го разбера. Кадакес бе едно от най-красивите и запазени селца на Коста Брава. Донякъде, защото пътят, който водеше

към него, бе тесен, виеше се по ръба на бездънна пропаст и човек трябваше да е много смел, за да кара с повече от петдесет километра в час. Старите къщи бяха бели и ниски, в традиционния стил на рибарските селища по Средиземноморието. Новите бяха построени от прочути архитекти, съумели да запазят самобитната хармония. През лятото, когато жегата сякаш извираше от африканските пустини отсреща, Кадакес се превръщаше във вавилонско стълпотворение, туристи от цяла Европа три месеца в годината си поделяха рая с местните жители и с пришълците, имали щастието да купят къщи на добра цена, когато това все още е било възможно. Все пак пролет и есен, сезоните, когато Кадакес бе най-посещаван, всеки със страх мислеше за трамонтана, роден в сурова и твърда земя, който според местните жители и според някои упреквани писатели довявал със себе си семената на безумието.

Петнайсет години бях един от редовните му посетители до момента, в който трамонтана беляза и нашия живот. Усетих го още преди да дойде, един неделен следобед, обзет от необяснимо предчувствие, че нещо ще се случи. Без причина се почувствах отпаднал и тъжен и имах усещането, че децата ми, които тогава нямаха още десет години, ме следят из къщата с враждебен поглед. Малко след това портиерът внесе сандък с инструменти и морски въжета, за да укрепи вратите и прозорците, и дори не се изненада от моето състояние.

— Това е трамонтана — каза той. — До час ще бъде тук.

Беше стар морски вълк, запазил от службата си непромокаемата куртка, шапката, револвера и спечената от морската сол кожа. В свободното време той играеше петанка^[1] на площада с ветераните от много изгубени войни и пийваше по чашка с туристите в кръчмите по плажа, защото притежаваше дарбата да се разбира на всички езици със своя боен каталунски. Хвалеше се, че познава всички пристанища по света, но нито един град на сушата. „Дори Париж във Франция, все едно какъв е“ — казваше, защото не се доверяваше на никакво превозно средство освен по море.

Последните години бе остарял изведнъж и не излизаше. Прекарваше голямата част от времето в портиерската си бърлога, вечно самотен, както беше живял. Приготвяше сам храната си в една консервна кутия на спиртник, но това му бе достатъчно, за да

ощастливява всички ни с деликатесите на луксозната кухня. От зори се грижеше за наемателите на къщата, етаж по етаж, и беше един от най-услужливите хора, които някога съм виждал, с вродената щедрост и суровата нежност на каталунеца. Говореше малко, но беше пряк и точен. Когато нямаше какво да прави, прекарваше часове в попълване на фишове за тото, които обикновено не пускаше.

Докато укрепваше вратите и прозорците срещу приближаващото бедствие, започна да разказва за трамонтана, все едно говореше за някаква омразна жена, без която обаче животът му би бил безсмислен. Изненада ме, че един моряк може да говори с подобна почит за сухоземен вятър.

— Това е, защото е доста стар — рече той.

Сякаш делеше годините не на дни и на месеци, а на това колко пъти е идвал трамонтана. „Миналата година, около три дни след второто идване на трамонтана, имах стомашна криза“ — ми каза веднъж. Това обясняваше убеждението му, че след трамонтана човек остарява с няколко години. Бе завладян дотам, че ни внуши да чакаме със страстно желание пагубния трамонтана.

Не се наложи да чакаме дълго. Портиерът едва бе излязъл, когато доловихме леко свистене, което постепенно стана пронизително и силно, докато накрая прерасна в оглушителен тътен, разтърсващ земята. Тогава нахлу вятърът. Първо с редки пориви, после по-често, докато накрая застина без предупреждение, без отпускане, силно, жестоко, свръхестествено. Апартаментът ни, за разлика от обичайното за Карибието, гледаше към планината сигурно заради странния вкус на старите каталунци, които обичат морето, но без да го виждат. Вятърът блъскаше върху ни и искаше да скъса въжетата на прозорците.

И, най-вече, времето продължаваше да е неповторимо красиво, със златно слънце и безкрайно небе. Затова реших да изляза на улицата с децата да погледаме морето. Те бяха израснали всред мексикански земетресения и карибски урагани и такъв вятър въобще не ни плашеше. Минахме на пръсти край масичката на портиера и го видяхме неподвижен пред паница фасул с наденица да гледа вятъра през прозореца. Не забеляза, че излизаме.

Направихме няколко крачки покрай къщата, но стигнахме до незащитения ъгъл и бяхме принудени да се вкопчим в един телеграфен стълб, за да не бъдем пометени от силния вятър. Останахме така, с

поглед в морето — неподвижно и прозрачно сред природното бедствие, докато портиерът с няколко съседни не дойде да ни прибере. Тогава се убедихме, че най-разумно бе да си стоим вкъщи, докогато поиска Бог. А никой нямаше и представа докога ще иска.

След два дни имахме чувството, че този страховит вятър не е природно явление, а лично предизвикателство, насочено само и единствено срещу определен човек. Портиерът ни посещаваше по няколко пъти на ден, загрижен за душевното ни състояние, и носеше пресни плодове и сладки за децата. Във вторник по обяд ни поднесе чудото на каталунската кухня, приготвено в неговата консервена кутия — заек с охлюви. Беше празник в ужаса.

В сряда имаше само вятър и това бе най-дългият ден в живота ми. Трябва да е било в онази тъмнина преди разсъмване, защото след полунощ всички се събудихме едновременно, поразени от пълната тишина, която можеше да бъде само тишината на смъртта. Не потрепваха дори листата на дърветата откъм планината. Излязохме на улицата и преди още да светне в стаята на портиера, се наслаждавахме на утринното небе с всички запалени звезди и на лъскавото море. Макар че нямаше пет, много туристи с радостно облекчение бяха вече по камъните на брега и започваха да подготвят платноходките си след трите дни наказание.

На излизане не обърнахме внимание, че в портиерната не свети. Когато се върнахме, въздухът бе вече прозрачен като морето, но в стаичката още бе тъмно. Озадачен, почуках два пъти, никой не отговори и бутнах вратата. Май децата го видяха преди мен и нададоха ужасен вик. Старият портиер, с всички моряшки отличия върху ревера на куртката, висеше на централната греда и още се полюшваше от последния лъх на трамонтана.

Когато се съвзехме, вече тъжни, че отсега сме решили никога да не се връщаме, напуснахме селото по-рано. Улиците пак бяха пълни с туристи, музика звучеше на площада на ветераните, които с явно нежелание целеха топчетата. През прашните стъкла на бар „Маритим“ забелязахме няколко оцелели приятели, които пак започваха живота си в сияйната пролет на трамонтана. Другото беше минало.

Онази печална нощ в „Бокачо“ никой не разбираше по-добре от мен ужаса на някой, който отказва да се върне в Кадакес, сигурен, че там ще умре, но шведите бяха решили и в крайна сметка насила

повлякоха със себе си момчето със самочувствието на европейци, решили да избият суеверията от главата на африканското магаре. Той риташе с крака във въздуха, но го натикаха в камионетка, пълна с пияници, сред ръкоплясканията и свирканията на раздвоената публика и поеа среднощ дългия път към Кадакес.

На следващата сутрин ме събуди телефонът. Бях забравил да пусна пердетата, като се върнах от гуляя. Нямах представа колко е часът, ала спалнята преливаше от лятно великолепие. Събуди ме разтревожен глас, който отначало не познах.

— Спомняш ли си момчето, с което снощи тръгнаха към Кадакес?

Нямах нужда от повече. Само не бе както си представях, а по-страшно. Момчето, ужасено, че трябва да се върне, използвало, когато не го гледали, и скочило от камионетката в пропастта, за да избяга от сигурна смърт.

Януари 1982

[1] Местна игра с каменни топчета и пръчки. — Б.пр. ↑

ЩАСТЛИВОТО ЛЯТО НА ГОСПОЖА ФОРБЕС

Следобед се върнахме у дома и на рамката на вратата намерихме закована огромна черна и лъскава змиорка, която напомняше циганска магия, с още живи очи и със зъби като трион в разчекнатите челюсти. Тогава бях близо деветгодишен и изпитах такъв неописуем ужас пред зловещата гледка, че изгубих ума и дума. Брат ми, с две години по-малък от мен, захвърли кислородните бутилки, маските и плавниците и хукна да бяга, като надаваше неистови писъци. Госпожа Форбес го чу от каменната стълба, виеща се по крайбрежните скали от пристана до къщата, и дотърча при нас задъхана и пребледняла, но щом зърна разпънатата на кръст твар, веднага разбра причината за нашия страх. Тя често казваше, че когато две деца са заедно, и двете носят отговорност за това, което прави всяко от тях, смъмри двама ни за крясъците на брат ми и продължи да ни укорява, че сме изгубили самообладание. Говореше ни на немски, а не на английски, както изискваше договорът за възпитателка, сигурно също от уплаха, макар че упорито отказваше да го признае. Веднага щом се овладя, отново заговори на своя грубоват английски и си възвърна даскалската мания.

— Това е *muraena helena*^[1] — каза тя. — Наричат я така, защото е била свещено животно за древните гърци.

Оресте, местното момче, което ни учеше да се гмуркаме надълбоко, неочаквано изникна иззад каперсовите храсти^[2]. Беше вдигнал маската си на челото, носеше миниатюрен бански и кожен колан с шест затъкнати ножа, различни по форма и големина, защото смяташе, че единственият начин за подводен риболов е ръкопашният бой. Беше двайсетгодишен, прекарваше в морските дълбини повече време, отколкото на сушата, и сам приличаше на морско създание с вечно изцапаното си с машинно масло тяло. Когато го видя за първи път, госпожа Форбес сподели с родителите ми, че не можела да си представи по-красиво човешко същество. Но хубостта му не го спаси

— той също бе принуден да изтърпи едно конско на италиански затова, че бе закачил мурената на вратата без друго възможно обяснение, освен да изплаши децата. После госпожа Форбес му нареди да я откове с дължимото към митичните същества уважение и ни отпрати да се облечем за вечеря.

Не се двоумихме, стараехме се да не допуснем и най-малката грешка, защото след двуседмичния строг режим на госпожа Форбес бяхме разбрали, че няма нищо по-трудно от това да живееш. Докато се къпехме в полутъмната баня, усетих, че брат ми продължава да мисли за мурената. „Очите ѝ бяха като човешки“, подхвърли той. И аз мислех така, но се помъчих да го разубедя и до края на къпането успях да сменя темата. Когато излязох изпод душа, той ме помоли да остана с него.

— Още е светло — казах.

Дръпнах пердетата. Беше средата на август и през прозореца се виждаше знойната дъгообразна равнина, простираща се чак до другия край на острова, а слънцето сякаш бе спряло на небосклона.

— Не е затова — каза брат ми. — Страх ме е, че ще ме хване страх.

Когато седнахме на масата, той изглеждаше спокоен и беше изпълнил всичко с толкова старание, че заслужи специална похвала от госпожа Форбес и още две точки за добро поведение през седмицата. На мен пък отне две от петте точки, които бях спечелил, защото в последния момент прекалих с бързането и влетях в трапезарията задъхан. Петдесет спечелени точки даваха право на двойна порция десерт, но никой от двамата ни не бе успял да заслужи повече от петнайсет. Беше жалко наистина, тъй като никога след това не ядохме нещо по-вкусно от пудинга на госпожа Форбес.

Преди вечеря се молехме прави пред празните чинии. Госпожа Форбес не бе католичка, но съгласно договора трябваше да ни кара да четем молитви шест пъти дневно и за да изпълни задължението си, бе научила нашите. После тримата седяхме, затаили дъх, докато тя подлагаше на щателна проверка дори най-дребните подробности от поведението ни и позвъняваше едва когато преценеше, че всичко е безупречно. Тогава влизаше Фулвия Фламиня, готвачката, с вечната си през онова омразно лято супа от фиде.

В началото бяхме сами с родителите си и вечерята бе истински празник. Фулвия Фламинейа ни сервираше, кудкудякаше около масата с таланта да създава безредие, което развеселяваше живота ни, а накрая сядаше с нас, като хапваше по нещичко от всяка чиния. Но откакто госпожа Форбес пое съдбата ни в свои ръце, тя ни сервираше, потънала в такова мрачно мълчание, че можехме да чуем къкренето на супата в тенджерата. Вечеряхме, с гръб, прилепен към облегалката на стола, и сдъвквахме хапките по десет пъти от едната и десет пъти от другата страна, втрени в желязната повехнала жена, която рецитираше наизуст лекция за добри обноски. Беше като неделната служба, но без утехата на песнопенията.

В деня, когато намерихме мурената, закачена на вратата, госпожа Форбес ни говори дълго за родината. Фулвия Фламинейа, сякаш плуваща в разреждения от нравоученията въздух, сервира супата, а след нея — филе от риба на скара, което ухаеше чудесно. Още тогава предпочитам рибата пред всичко друго за ядене, което ходи по земята или лети в небето, и това ми напомни за нашата къща в Гуакамаял. Олекна ми на сърцето. Брат ми бутна чинията, без дори да опита.

— Не ми харесва — каза.

Госпожа Форбес прекъсна лекцията си.

— Как можеш да кажеш дали ти харесва — попита тя, — като дори не си я опитал?

Отправи предупредителен поглед към готвачката, но вече беше прекалено късно.

— Мурената е най-вкусната риба, *figlio mio* — добави Фулвия Фламинейа. — Опитай, и ще видиш.

Госпожа Форбес не се смути. Разказа ни с присъщото си коравосърдечие, че в древността мурената била царско блюдо и че войниците си оспорвали жлъчните сокове, понеже придавали свръхестествена смелост. Повтори, както хиляди пъти преди това, че добрият вкус не е вродено качество, нито пък може да се възпита в коя да е възраст, а се изгражда още от детството. Тъй че нямало уважителна причина да не ядем. Аз бях опитал мурената, преди да разбера какво е, и у мен се загнезди странно противоречие — имаше приятен, малко тъжен вкус, но образът на змиорката, прикована към горния праг на вратата, бе по-силен от апетита ми. Брат ми направи върховно усилие и лапна една хапка, но не можа да я понесе и повърна.

— Иди в банята — нареди му госпожа Форбес невъзмутимо. — Измий се добре и се върни на масата.

Съжалих го искрено, защото знаех какво му струва да прекоси цялата къща по здрач и да остане сам в банята, докато се мие. Той се върна много бързо, с чиста риза, блед, едва забележимо потръпващ, и понесе с достойнство строгата проверка за чистота. Тогава госпожа Форбес откъсна едно парче от мурената и заповяда да продължим. Напъхах си в устата втора хапка. Брат ми дори не посегна към приборите.

— Няма да ям — каза той.

Беше толкова категоричен, че госпожа Форбес го преглътна.

— Добре. Но няма да получиш десерт.

Облекчението на брат ми вдъхна смелост у мен. Поставих приборите в чинията, както госпожа Форбес ни бе научила да правим, след като свършим, и се обадох:

— И аз няма да ям десерт.

— И телевизия няма да гледате — добави тя.

— Няма да гледаме — потвърдих.

Госпожа Форбес остави салфетката на масата и тримата се изправихме за молитва. После ни отпрати в спалнята и предупреди, че докато се навечеря, трябва да сме заспали.

Всичките ни точки бяха отнети и чак след като съберем нови двайсет, можехме пак да се наслаждаваме на нейните сладки с крем, на ваниловите ѝ торти и на хрупкавите ѝ бисквити със сливи, по-вкусни от които не опитахме до края на живота си.

Рано или късно трябваше да стигнем до този разрыв. Цяла година бяхме очаквали с нетърпение волното лято на остров Пантелария в Южна Сицилия и то действително беше такава през първия месец, когато родителите ни бяха с нас. Още помня като сън слънчевата равнина с вулканични скали, вечното море и варосаната къща, от чиито прозорци през тихите нощи се виждаха светлините на фаровете на африканския бряг. С баща ми изследвахме спящите морски дълбини около острова, открихме няколко жълти мини, потопени през последната война. Извадихме една гръцка амфора, висока почти метър, украсена с вкаменени гирлянди, с остатък от някакво отровно вино на дъното, и се къпахме в горещ залив с толкова гъсти води, че почти можеше да се ходи по тях. Но за нас най-важното откритие бе Фулвия

Фламинейка. Приличаше на щастлив епископ и вечно я сподиряха сънливи котки, пречеха ѝ да върви, но тя твърдеше, че не ги търпи от любов, а за да не я изядат плъховете. Вечер, когато родителите ни гледаха програмата за възрастни по телевизията, Фулвия Фламинейка ни водеше у тях, на по-малко от сто метра от нашата къща, учеше ни на древния неразбираем език на местните жители, на техните песни и ни разкриваше риданието на туниските ветрове. Съпругът ѝ беше прекалено млад за нея. През лятото работеше по хотелите в другия край на острова и се връщаше вкъщи само за спане. Оресте живееше с родителите си малко по-далече и вечер неизменно се появяваше с връзки прясно уловена риба, с кошници с омари и ги закачваше в кухнята, за да може съпругът на Фулвия Фламинейка да ги продаде на следващия ден в хотелите. После отново слагаше на челото си водолазния фенер и ни водеше на лов за планински плъхове, големи като зайци, които дебнеха за остатъците от кухните. Понякога се връщаше вкъщи, след като родителите ни бяха легнали, и с мъка успявахме да заспим от шума на плъховете по двора, които се боричкаха за огризките. Но дори това неудобство бе като магическо допълнение към щастливото ни лято.

Идеята за немска възпитателка можеше да хрумне само на баща ми, писател от Карибието, по-скоро суетен, отколкото талантлив. Заслепен от изтълялата слава на Европа, вечно мечтаеше да заслужи прошка заради произхода си както в книгите, така и в живота, и си бе наумил да изкорени у нас всички следи от собственото си минало. Майка ми бе все така скромна, както по времето, когато е била учителка в планините на Гуахира, и никога не можеше да допусне, че намеренията на мъжа ѝ са далеч от гениално прозрение. Дълбоко в сърцето си едва ли някой от двамата се бе запитал какъв ли ще бъде животът ни с тази фелдфебелка от Дортмунд, която се стараеше да ни втълпи насила закостенелите норми на европейското общество, докато те, заедно с четирийсет известни писатели, заминаха за пет седмици на културна обиколка из островите на Егейско море.

Госпожа Форбес пристигна последната събота на юли с редовния рейс на корабчето от Палермо. Още щом я видяхме, си дадохме сметка, че празникът е свършил. Беше с войнишки ботуши и рокля със затворени ревери въпреки жегата, а косата ѝ беше подстригана по мъжки под меката шапка. Вонеше на маймунска пикня. „Така миришат

всички европейци, особено през лятото — каза ни татко. — Това е ароматът на цивилизацията.“ Въпреки строгата си външност госпожа Форбес бе нещастно създание, което сигурно би пробудило у нас известно съчувствие, ако бяхме по-големи или ако тя бе проявила поне капка нежност. Животът ни се промени.

Шестте часа на плажа, които от началото на лятото бяха станали ежедневна тренировка на въображението, се сведоха до един-единствен, скучен и досаден. Докато бяхме с родителите си, разполагахме с цялото си време да плуваме с Оресте, удивени от изкуството и смелостта му да се справя с октоподите в естествената им мътна среда от мастило и кръв, въоръжен само с бойните си ножове. Той продължи да идва както винаги в единайсет часа с малката си моторница, но госпожа Форбес не му позволяваше да остава с нас нито минута след урока по подводно плуване. Забрани да ходим вечер у Фулвия Фламиниа, което смяташе за излишна интимност с прислугата, и бяхме принудени да посветим на литературни разбори на Шекспир времето, което преди прекарвахме приятно в лов на плъхове. Свикнали да крадем манго от градините и да замеряме с камъни кучетата по нажежените улици на Гуакамаял, за нас бе невъзможно да си представим по-жестоко мъчение от този живот на принцове.

Много скоро си дадохме сметка, че госпожа Форбес не бе толкова строга към себе си, колкото с нас, и това бе първата пукнатина в авторитета ѝ. В началото оставаше на плажа под пьстрия чадър, облечена с военните си доспехи, и четеше Шилерови балади, докато Оресте ни учеше да се гмуркаме, а след това в продължение на часове ни изнасяше нравоучителни беседи за добро държание в обществото чак до обедната почивка.

Един ден помоли Оресте да я закара с моторната лодка до магазините за туристи в хотелите и се върна с нов цял черен бански, преливащ като тюленова кожа, но нито веднъж не се потопи във водата. Докато ние плувахме, се печеше на плажа и бършеше потта си с хавлиена кърпа, без да се полее на душа, и на третия ден се зачерви като рак, а уханието на нейната цивилизованост стана непоносимо.

Нощем се разтоварваше. Още в началото усещахме, че някой ходи из тъмната къща и ръкомаха в мрака. Накрая брат ми бе обладан от натрапчивата мисъл, че са духовете на удавниците, за които толкова ни бе говорила Фулвия Фламиниа. Скоро открихме, че е госпожа

Форбес, изживяваща нощем терзанията на всяка самотна жена, което денем тя самата би порицала. Веднъж я изненадахме на разсъмване, облечена в колежанската си нощница, да приготвя в кухнята чудесните си сладки, оваляна в брашно до ушите. Пиеше порто и бе така замаяна, че другата госпожа Форбес би ѝ вдигнала грандиозен скандал. Тогава разбрахме, че като си легнем, вместо да се прибере в спалнята си, тайно излиза да поплува или остава до много късно в хола, гледа без звук по телевизията филмите, забранени за малолетни, поглъща цели торти и изпива по цяла бутилка от специалното вино, което баща ми така ревниво пазеше за особени случаи. Обратно на собствените си проповеди за въздържание и приличие се тъпчеше неуморно с някаква дива страст. После я чувахме да си говори сама в стаята, чувахме я да рецитира на мелодичния си немски цели пасажи от „Die Jungfrau von Orleans“^[3], чувахме я да пее, чувахме я да риде безутешно в леглото до разсъмване, а после се появяваше на закуска с подутти от плач очи, все по-мрачна и по-властна. Двамата с брат ми бяхме нещастни както никога след това, но аз бях готов да я изтърпя докрай, защото знаех, че нейната воля винаги ще се наложи над нашата. Брат ми се противопостави с цялата непокорност на характера си и щастливото лято се превърна за нас в ад. Случката с мурената беше върхът. Същата онази нощ, докато чувахме от леглата си безкрайното сноване на госпожа Форбес в заспалата къща, брат ми внезапно изля огромната ненавист, която разяждаше душата му.

— Ще я убия — каза той.

Изненада ме не толкова неговата решителност, а че от вечерята насам и аз мислех същото. Но се опитах да го разубедея.

— Ще ти отрежат главата — отговорих.

— В Сицилия няма гилотина — възрази той. — А и няма да знаят кой го е направил.

Замислих се за амфората, извадена от дъното, в която все още стоеше утайката от смъртоносното вино. Баща ми я бе запазил, защото искаше да я подложи на подробен анализ и да разкрие естеството на отровата, тъй като смяташе, че не се дължи само на годините. Щеше да е много лесно да я използваме срещу госпожа Форбес и всички да помислят, че е злополука или самоубийство. Сутринта, когато тя капна, изтощена от безсънната нощ, сипахме вино от амфората в една от

специалните бутилки на баща ни. Бяхме дочули, че такава доза е достатъчна да убие и кон.

Закусихме в кухнята точно в девет. Госпожа Форбес лично ни сервира сладките хлебчета, които Фулвия Фламиниа оставяше много рано сутринта върху котлона. Два дни след като бяхме подменили виното, по време на закуска брат ми разочарован посочи с поглед, че бутилката с отровното питие стои непокътната на бюфета. Беше петък и бутилката остана недокосната до края на седмицата. Но вторник през нощта госпожа Форбес изпи половината, докато гледаше порнографски филми по телевизията.

В сряда се появи на закуска, точна както винаги.

Лицето ѝ изразяваше обичайната умора от лошо прекараната нощ. Очите ѝ, винаги трескави зад дебелите стъкла на очилата, станаха още по-неспокойни, когато откри писмо с немски марки в панерчето с хлебчетата. Прочете го, докато пиеше кафе, макар многократно да бе заявявала, че така не се прави, и лицето ѝ се озаряваше от написаното. После откъсна марките от плика и ги сложи в панерчето при останалите хлебчета за колекцията на съпруга на Фулвия Фламиниа. Макар че започна лошо, този ден тя бе с нас, изследвахме морските дълбини и се гмуркахме в прозрачната вода, докато въздухът в бутилките започна да свършва. Върнахме се вкъщи без поредната лекция за добро държане. През целия ден госпожа Форбес бе в приповдигнато настроение, а на вечеря изглеждаше по-оживена от всякога. Но брат ми не успя да превъзмогне униинето си. Щом получихме заповед да започнем, той отмести супата от фиде с предизвикателен жест.

— Повръща ми се вече от тази вода с червеи — каза той.

Сякаш на масата падна бомба. Госпожа Форбес пребледня, стисна устни, докато димът от експлозията започна да се разсейва, и стъклата на очилата ѝ се замъглиха от сълзи. После ги свали, изтри ги със салфетката и преди да стане, я остави върху масата с горчивината на безславната капитулация.

— Правете каквото знаете — каза. — Аз бях дотук.

Затвори се в стаята си още в седем. Преди полунощ, когато предполагаше, че вече спим, я зърнахме да минава с нощницата на пансионерка, понесла към спалнята половин шоколадов сладкиш и бутилката с повече от четири пръста отровно вино. Потръпнах от жал.

— Бедната госпожа Форбес — казах.

Брат ми беше разтревожен.

— Тежко ни, ако не умре тази нощ — отговори той.

На зазоряване тя продължи да си говори сама, декламираше Шилер на висок глас, обзета от трескаво безумие, и накрая нададе пронизителен вик, който огласи цялата къща. После въздиша дълго и дълбоко и се строполи с тъжно, протяжно свистене като на корабна сирена. Събудихме се, измъчени от напрежението на безсънието, слънчевите лъчи проникваха през щорите на прозорците, но къщата бе като затънала в блато. Тогава разбрахме, че приближава десет, а госпожа Форбес не ни бе събудила както обикновено. Не бяхме чули нито водата в тоалетната в осем, нито кранчето на мивката, нито шума от щорите, нито налчетата на ботушите, нито трите убийствени удара по вратата с длан на търговец на роби. Брат ми прилепи ухо до стената, затаи дъх да долови и най-малкия признак на живот в съседната стая и накрая облекчено въздъхна.

— Готово — каза той. — Чува се само морето.

Пригответихме си закуска малко преди единайсет, спуснахме се към плажа с по две кислородни бутилки за всеки и две резервни, преди Фулвия Фламиниа да пристигне с котешкото си обкръжение, за да почисти къщата. Оресте вече бе на пристана и чистеше една трикилограмова златоперка, която тъкмо бе уловил. Казахме му, че сме чакали госпожа Форбес до единайсет и тъй като продължава да спи, сме решили да слезем сами на брега. Разказахме му, че предната нощ бе избухнала в плач на масата и сигурно е предпочела да остане в леглото след лошия сън. Както очаквахме, Оресте не обърна особено внимание на обясненията ни и заедно с нас се гмурка в морските дълбини повече от час. После ни посъветва да се приберем за обяд и замина с моторницата си да продаде рибата в някой хотел. Махахме му от каменните стълби, докато изчезна зад скалистия бряг, за да помисли, че се прибираме вкъщи. Тогава сложихме кислородните бутилки и продължихме да плуваме, без да питаме никого.

Денят беше облачен и от хоризонта се чуваше гръмотевичен тътен, но морето, гладко и прозрачно, излъчваше собствено сияние. Плувахме чак до линията на фара на Пантелария, после стотина метра надясно и се гмуркахме там, където в началото на лятото бяхме открили бойните мини. Бяха там — шест на брой, боядисани в

яркожълто, с отчетливи серийни номера, легнали на вулканичното дъно в безупречен ред, който не можеше да бъде случаен. Продължихме да плуваме около фара и да търсим потъналия град, за който Фулвия Фламиниа дълго и в захлас ни бе разказвала, но не го намерихме. Два часа по-късно, убедени, че няма други тайни за откриване, изплувахме на повърхността с последната глътка кислород.

Докато бяхме във водата, се бе разразила лятна буря, морето бе развълнувано и ята хищни птици кръжаха с диви крясъци над множеството умиращи риби на плажа. Сякаш наблюдавахме раждането на здрача и животът без госпожа Форбес беше прекрасен. Когато с последни сили изкачихме каменните стълби пред къщата, видяхме много хора и две полицейски коли и чак тогава осъзнахме какво сме направили. Брат ми се разтрепери и понечи да се върне.

— Няма да вляза — каза.

Но аз изпитах смътното усещане, че стига да видим трупа, ще бъдем вън от всякакво съмнение.

— Успокой се — окуражих го. — Дишай дълбоко и мисли само едно — ние не знаем нищо.

Не ни обърнаха внимание. Оставихме на входа кислородните апарати, маските и плавниците и влязохме през страничния коридор, където двама мъже пушеха, седнали на пода до едно походно легло. Тогава забелязахме, че пред задната врата имаше линейка и няколко военни с пушки. В хола съседките се молеха на диалект, седнали на столове до стената, а мъжете им, скупчени на двора, говореха за всичко друго, но не и за смъртта. Стиснах по-силно ръката на брат ми, скована и ледена, и влязохме в къщата през задния вход. Вратата на спалнята ни беше отворена и стаята изглеждаше както я бяхме оставили сутринта. В спалнята на госпожа Форбес, в съседство, въоръжен карабинер охраняваше входа, но вратата зееше. Едва бяхме надникнали вътре със свити сърца, когато Фулвия Фламиниа изскочи като мълния от кухнята и затръшна вратата с ужасен вик:

— За Бога, figlioli^[4], не гледайте!

Но бе късно. До края на живота си нямаше да забравим това, което видяхме за онзи кратък миг. Двама цивилни измерваха разстоянието от леглото до стената, а трети правеше снимки с фотоапарат с черно покривало като на фотографите в парковете. Госпожа Форбес не беше върху разхвърляното легло. Беше гола,

просната на земята на една страна сред локва засъхнала кръв, заляла пода, а цялото ѝ тяло бе надупчено с нож. Имаше двайсет и седем смъртоносни рани и броят и жестокостта им показваха, че са били нанесени с яростта на пламенната любов и че госпожа Форбес ги бе приела със същата страст, без дори да извика, без да плаче, рецитирайки Шилер с ясения си войнишки глас, със съзнанието, че това е неумолимата цена за нейното щастливо лято.

1976

[1] Мурена — хищна риба, обитаваща Атлантическия океан и Средиземно море (лат.). — Б.р. ↑

[2] Саррагис — ниски храсти, чиито плодове се употребяват като подправка; разпространени са в Испания, Балеарските острови и тропическите страни (лат.). — Б.пр. ↑

[3] „Орлеанската дева“ (нем.). — Б.пр. ↑

[4] Дечица (ит.). — Б.пр. ↑

СВЕТЛИНАТА Е КАТО ВОДАТА

За Коледа децата пак поискаха лодка с гребла.

— Добре — съгласи се баща им. — Щом се върнем в Картахена, ще купим.

Деветгодишният Тото и седемгодишният Жоел бяха категорични.

— Не — възразиха те в един глас. — Трябва ни тук и сега.

— Не забравяйте — каза майка им, — че тук единствената пълноводна река тече от душа.

Родителите бяха прави. В къщата в Картахена де Индиас имаха двор с кей над залива и пристан за две яхти, а в Мадрид живееха натъпкани на петия етаж на Пасео де ла Кастеляна 47. Накрая и двамата отстъпиха. Бяха обещали да им купят гребна лодка със секстант и компас при условие, че завършат трети клас с отличие, а те го бяха постигнали. Баща им купи всичко, без да каже на жена си, най-големия противник на безразборното харчене за развлечения. Беше прекрасна лодка от алуминий, с ватерлиния, очертана със златен бронз.

— Лодката е в гаража — обяви бащата на обяд. — Проблемът е, че не можем да я качим нито в асансьора, нито по стълбите. И в гаража едва влезе.

Въпреки всичко в събота следобед децата извикаха свои съученици да им помогнат. Успяха да качат лодката по стълбището и я домъкнаха чак до килера.

— Моите поздравления — каза бащата. — И сега какво?

— Сега нищо — отвърнаха децата. — Просто искахме лодката да е при нас и ето я тук.

В сряда вечер както винаги родителите им отидоха на кино. Двете деца останаха пълновластни господари на къщата. Затвориха всички врати и прозорци и счупиха крушката на една лампа в хола. От нея заструи лъч светлина, златиста и бистра като вода. Те я оставиха да се лее, докато равнището в къщата достигна четири педи. Тогава изгасиха лампата, извадиха лодката и плаваха до насита сред островите.

Това приказно изживяване беше последица от моето лекомислие на един семинар за поетиката в битата. Тото ме попита как така светлината се пуска само с натискане на един бутон и аз отговорих, без да се замисля.

— Светлината е като водата — обясних му. — Отваряш крана и тя потича.

Така те плаваха всяка сряда вечер и работеха все по-добре със секстанта и компаса, а когато родителите им се връщаха от кино, ги намираха заспали сладко като ангелчета. След няколко месеца двамата пак бяха жадни за нещо ново. Този път поискаха екипи за подводен риболов. С всичко необходимо — маски, плавници, кислородни апарати и пневматични харпуни.

— Че държите в килера една безполезна лодка, как да е — каза баща им, — но отгоре на това да искате и леководолазни костюми, вече минава границата.

— А ако спечелим златната гардения^[1] за първия срок? — подхвърли Жоел.

— А, не! — избухна майка им. — Стига!

Мъжът ѝ промърмори, че е прекалено строга.

— Тези деца не помръдват пръст, когато става дума за задължения — каза тя, — но за всяка прищявка са способни да спечелят и мястото на учителя си.

В крайна сметка родителите не казаха нито „да“, нито „не“. Тото и Жоел обаче, които предишните две години бяха на опашката, през юли спечелиха златни гардении и публична похвала от директора.

Без да молят повече, същия ден вечерта те намериха в спалнята красиво опаковани леководолазни костюми. Следващата сряда двамата родители гледаха „Последно танго в Париж“, а те напълниха апартамента над три метра, гмуркаха се като кротки акули под легла и мебели и измъкнаха от дълбините на светлината вещи, останали скрити в тъмнината години наред.

При класирането на края на годината братчетата получиха похвала и бяха обявени за пример пред цялото училище. Връчиха им и дипломи за отличие. Този път не се наложи да молят за нищо, родителите им сами ги попитаха. Те благоразумно поискаха само да организират вкъщи тържество, за да се повеселят със съучениците си от класа.

Насаме с жена си бащата грееше от щастие.

— Това е доказателство за зрялост — каза той.

— Чул те Господ — отвърна майката.

Същата сряда, докато родителите гледаха „Битка в Алжир“, хората по Ла Кастеляна видяха водопад от светлина, който извираше от стара сграда, закътана сред дърветата. Светлината течеше от балконите, стичаше се на вълни от фасадата, изливаше се на големия булевард като златист порой и озаряваше града чак до Ел Гуадарама.

Извикани спешно, пожарникарите разбиха вратата на петия етаж и намериха апартамента да прелива от светлина. Диванът и фотьойлите, тапицирани с леопардова кожа, плаваха в хола на различна височина сред бутилките от бара и рояла, а покривката му от Манила се полюшваше като златна медуза във водата. Домакинските съдове поетично се рееха на собствените си криле под небето на кухнята. Инструментите на военния оркестър, с които децата свиреха и танцуваха, се носеха свободно по вълните. Само цветните рибки от аквариума на мама плуваха живи и щастливи из свободното светлинно пространство. В банята плаваха четките за зъби на цялото семейство, презервативите на татко, бурканчетата с крем и изкуственото чене на мама, а телевизорът в спалнята се носеше на една страна, все още включен на последния епизод от среднощния сериал, забранен за деца.

В дъното на коридора, между две течения, Тото седеше в задната част на лодката, стискаше здраво греблата, с маска на лицето и без въздух в кислородната бутилка, търсеше пристанищния фар. Жоел седеше на кърмата със секстанта и все не намираше пътеводната звезда. Из цялата къща плуваха всичките трийсет и седем техни съученици, застинали завинаги, докато пикаят в саксията със здравец, докато пеят химна на училището с променен текст, който осмива директора, или докато отпиват тайно чашка от брeндито на татко. Светеха всички лампи едновременно, къщата се бе препълнила и целият четвърти клас от основното училище на Сан Хулиан Ел Оспиталарио се бе издавил на петия етаж на Пасео де ла Кастеляна 47. В Испания, Мадрид, древен град със знойни лета и ледени ветрове, без море и без река, чиито сухоземни жители никога не са владели науката да плават в светлината.

Декември 1978

[1] Отличие за добър успех. — Б.пр. ↑

СЛЕДАТА ОТ КРЪВТА ТИ ПО СНЕГА

Привечер стигнаха границата и Нена Даконте забеляза, че пръстът ѝ с венчалната халка продължава да кърви. Митничарят, с наметало от груба вълна върху лъскавата триъгълна шапка, прегледа паспортите на светлината на карбидната лампа, като едва се държеше на крака под напора на пиренейския вятър. Двата дипломатически паспорта бяха редовни, но той вдигна лампата, за да се увери, че снимките отговарят на лицата. Нена Даконте беше почти дете, с очи на щастлива птичка и медената ѝ кожа излъчваше карибски зной в зловещата януарска вечер, а тя тръпнеше, потънала във визиново палто, по-скъпо от едногодишната заплата на целия граничен гарнизон. Колата караше мъжът ѝ Били Санчес де Авила — една година по-млад от нея, почти толкова красив, със сако на шотландско каре и спортен каскет. За разлика от жена си беше висок, атлетичен и имаше железните челюсти на кротък наемен убиец. Но най-силно биеше на очи сребристият автомобил, който лъхаше на див звяр. Подобен не бе пресичал тази бедняшка граница. На задната седалка бяха натрупани съвсем нови куфари и много неотворени пакети с подаръци. Виждаше се и тенор-саксофонът, голямата страст в живота на Нена Даконте, преди да бъде покосена от безпощадната любов на своя млад ваканционен приятел.

Когато митничарят върна подпечатаните паспорти, Били Санчес попита къде могат да намерят аптека да се погрижат за пръста на жена му и той извика срещу вятъра да попитат в Ендая, от френската страна. В Ендая митничарите бяха насядали по ризи около масата в задушната, добре осветена стъклена караулка, играеха карти, топяха залци хляб в купички с вино и стигаше да зърнат размерите и модела на колата, за да им направят знак да минат спокойно във Франция. Били Санчес натисна няколко пъти клаксона, но те не разбраха, че ги вика, а един отвори прозореца и изкрещя по-яростно и от вятъра:

— Merde! Allez-vous-en!^[1]

Тогава Нена Даконте слезе от автомобила, сгушена в палтото си, и попита на съвършен френски къде има аптека. С пълна уста с хляб митничарят отговори по навик, че това не е негова работа, особено в такава буря, и тресна прозореца. После се вгледа внимателно в момичето, което смучеше наранения си пръст, обвито в сиянието на естествения визон, и, изглежда, я взе за вълшебно видение в ужасната нощ, защото тутакси смени тона. Обясни ѝ, че най-близкият град е Биариц, но посред зима и при този зъл вятър сигурно няма да намерят отворена аптека преди Байона, малко по-нататък по пътя.

— Нещо сериозно ли е? — попита той.

— Не, дреболия! — усмихна се Нена Даконте и му показва ръката с диамантения пръстен, където на върха на пръста едва се забелязваше раничката от розата. — Убодох се.

Преди да стигнат Байона, отново заваля сняг. Нямахше още седем, но улиците бяха пуссти, вратите на къщите — залостени заради свирепата буря, лутаха се дълго, за да открият аптека, и решиха да продължат. Това зарадва Били Санчес. Имаше ненаситна страст към редките модели коли, баща със силно развито чувство за вина и излишни средства да му угажда, а и никога не бе карал нещо, което да се сравни с този бентли-кабриолет — техен сватбен подарък. Беше така опиянен от шофирането, че колкото повече караше, толкова по-малко усещаше умора. Можеше да стигне още тази нощ чак до Бурдеос, където бе запазил апартамент в хотел „Сплендид“ за първата брачна нощ, и не съществуваха насрещни ветрове, нито снегове, които да му попречат. За разлика от него Нена Даконте се чувстваше изтощена, особено през последния отрязък на пътя от Мадрид, който напомняше козя пътека, брулена от градушка. Отминаха Байона, тя уви кърпичка около пръста си, стегна я добре, за да спре течащата кръв, и заспа дълбоко. Били Санчес забеляза това едва към полунощ, когато снегът престана, вятърът внезапно утихна между боровете и ледени звезди обсипаха цялото небе. Бе минал край задрямалите светлини на Бурдеос, спря само на една крайпътна бензиностанция да зареди, понеже още чувстваше сили да вземе разстоянието до Париж на един дъх. Запленен от голямата си играчка за 25 000 лири стерлинги, дори не се запита дали същото щастие изпитва и слънчевото същество до него, с напоена с кръв превръзка на пръста, в невинен сън, прекосяван за първи път от тръпки на несигурност.

Бяха се оженили три дни преди това, на десет хиляди километра оттам, в Картахена де Индиас, за учудване на неговите родители, за разочарование на нейните и с личната благословия на архиепископа.

Само те двамата познаваха зараждането и разбираха истинския смисъл на тази неочаквана любов. Тя бе започнала три месеца преди сватбата, една неделя край морето, когато компанията на Били Санчес нападна и превзе женските съблекални в курорта Марбея. Нена Даконте, едва навършила осемнайсет години, тъкмо се бе върнала от пансиона „Шантлени“ в Сент Блез, Швейцария, говореше без акцент четири езика, владееше до съвършенство тенор-саксофона и това беше първият ѝ неделен ден на плажа след пристигането. Бе съвсем гола и се канеше да си сложи банския костюм, когато избухна паниката, крясъците на нападателите в съседните кабинки огласиха въздуха, ала тя не разбра какво става до момента, в който резето на вратата ѝ се разби на трески и пред нея застана най-красивият хулиган на света. Носеше само пъстър бански, имитация на леопардова кожа, а тялото му беше гладко, гъвкаво, със златистия загар на хората от морето. Дясната ръка с метална гривна на римски гладиатор стискаше навита желязна верига, която служеше за смъртоносно оръжие, а на гърдите медальон без образ на светец потрепваше безшумно с ритъма на сърцето. Бяха съученици от основното училище, изпотрошили купища съдове по рождените дни, защото и двамата принадлежаха към провинциалната аристокрация, която управляваше съдбата на града още от времето на колонията, но не се бяха виждали толкова години, че отначало не се познаха. Нена Даконте стоеше права, неподвижна, без да стори нещо да прикрие голотата си. Тогава Били Санчес извърши ритуала на мъжествеността — свали леопардовите бански и показа своя внушителен напрегнат звяр. Тя го изгледа открито и невъзмутимо.

— Виждала съм и по-големи, и по-твърди — изрече тя, овладявайки ужаса си. — Затова помисли добре какво ще правиш, тъй като с мен трябва да си по-покорен от негър.

В действителност Нена Даконте не само беше девствена, а дотогава дори не бе виждала гол мъж, но предизвикателството постигна необходимото. Били Санчес се сети единствено да удари бясно по стената с навитата на ръката верига и си счупи кокалчетата. Тя го закара с колата си в болницата, помагаше му при възстановяването и всичко свърши с това, че двамата се научиха да се

любят прекрасно. Прекарваха задушните юнски вечери на вътрешната тераса в къщата, където бяха умрели шест поколения от благородната фамилия на Нена Даконте, тя свиреше модни мелодии на саксофона, а той, с гипсирана ръка, я съзерцаваше от ъгъла в неспирно възхищение. Къщата имаше множество широки прозорци към мръсния залив, беше една от най-големите и старинни сгради в квартала Ла Манга и без съмнение най-грозната. Но терасата с шахматно наредени плочи, където Нена Даконте свиреше на саксофон, истинска благодат в следобедната жега, гледаше към двор с дебели сенки от мангови и бананови дървета, под които имаше гроб с безименна плоча, по-стара и от къщата, и от фамилната памет. И най-невежите в музиката смятаха, че звуците на саксофона са неуместни в такава знатна къща. „Тръби като корабна сирена“ — беше рекла бабата на Нена Даконте, когато го чу за първи път. Майка ѝ напразно я караше да свири по друг начин, а не както правеше — запретнала за удобство полата си до бедрата, с разтворени колене и с чувственост, която тя намираше за излишна в музиката. „Не ме интересува на какъв инструмент свириш — казваше ѝ, — стига да свириш с прибори крака.“ Именно чувството за сбогуване с кораб и това любовно ожесточение помогнаха на Нена Даконте да разчупи защитната черупка от натрупана горчилка на Били Санчес. Потомък на две знатни фамилии, той си бе спечелил и поддържаше тъжната слава на грубиян, под която тя откри една нежна, плаха и самотна душа. Докато ръката му заздравяваше, успяха да се опознаят дотам, че той самият се изненада от лекотата, с която любовта им разцъфтя една дъждовна вечер, когато останаха сами в къщата и тя го заведе в моминското си легло. Всеки ден по едно и също време, в продължение на почти две седмици, лудуваха голи под удивените погледи от портретите на мъже с военни доспехи и на ненаситни старици, техни предшественици в рая на това историческо ложе. Дори в почивките между две любовни игри оставаха голи при отворени прозорци и вдишваха ветреца с дъх на корабни отпадъци и мириса на разложено, заслушани в тишината без саксофона, във всекидневните шумове на двора, в монотонното крякане на жабока под банановите дръвчета, в капката, падаща върху безименния гроб, в естествените стъпки на живота, които преди не бяха имали време да познаят.

Когато родителите на Нена Даконте се върнаха, бяха толкова напреднали в любовта, че тя изпълваше целия им свят, любеха се по всяко време, навсякъде и всеки път се стремяха да получат повече от предишния. В началото го правеха до изнемога в спортните коли, с които бащата на Били Санчес се опитваше да изкупи чувството си за вина. После, когато в колите стана прекалено лесно, се вмъкваша нощем в съблекалните на плажа в Марбея, където съдбата ги бе срещнала за първи път, а по време на ноемврийския карнавал ходеха маскирани в стаите под наем в стария робски квартал Гетсемани, покровителствани от сводниците, които допреди няколко месеца трябваше да понасят Били Санчес и бандата му с веригите. Нена Даконте се отдаде на тайната си любов със същата безумна преданост, която преди прахосваше по саксофона, и накрая нейният опитомен хулиган разбра какво е искала да му каже, когато настояваше да се държи като негър. Били Санчес винаги ѝ отвърщаше с равностойна обич и радост. Вече женени, докато стюардесите спяха над Атлантическия океан, те изпълниха любовния си дълг с цената на тежка борба в тясната тоалетна на самолета, умиращи по-скоро от смях, отколкото от удоволствие. Тогава, двайсет и четири часа след сватбата, само те знаеха, че Нена Даконте е бременна във втория месец.

Когато пристигнаха в Мадрид, далеч не се чувстваха като преситени любовници, но имаха достатъчно основания да се държат като истински младоженци. Родителите им бяха помислили за всичко. Преди да слязат от самолета, служител от протокола се качи в първа класа да поднесе на Нена Даконте палтото от бял визон на лъскави черни ивици, сватбен подарък от неговите родители. На Били Санчес той донесе шуба, последна мода за зимния сезон, заедно с ключовете на някаква кола — изненада, която ги очакваше на летището.

Дипломатическа мисия на тяхната страна ги посрещна в официалния салон. Посланикът и съпругата му бяха стари приятели със семействата на двамата, а той бе и лекарят, акуширал самата Нена Даконте. Поднесе ѝ букет рози, толкова красиви и свежи, че дори капките роса по тях изглеждаха изкуствени. Тя поздрави двамата със закачлива целувка, смутена от малко прибързаната си женитба, и пое розите. Докато ги взимаше, си убоде пръста на едно трънче от стъбълцата, но очарователно излезе от неудобството.

— Направих го нарочно — каза тя, — за да забележите пръстена ми.

Цялата мисия искрено се възхити от блясъка на пръстена, който сигурно струваше цяло състояние не толкова заради качествата на диамантите, а защото беше старинен и много запазен. Никой обаче не забеляза, че пръстът започна да кърви. Вниманието на всички се насочи към новия автомобил. Посланикът остроумно бе поръчал да го закарат на аерогарата и да го опаковат в целофан с огромна златиста панделка. Били Санчес не оцени неговата изобретателност. Бе толкова нетърпелив да разгледа колата, че разкъса обвивката с един замах и остана без дъх. Беше бентли последен модел, с подвижен покрив и тапицерия от естествена кожа. Небето беше като пепеляв похлупак, от Гуадарама вееше режещ леден вятър и времето не бе никак приятно, но Били Санчес не усещаше студа. Той задържа дипломатите на открития паркинг, докато не разгледа колата до най-малките подробности, без да осъзнава, че мръзнат от любезност. После посланикът седна до него да му показва пътя до официалната резиденция, където бяха подготвили обяд. Сочеше му най-известните забележителности на града, но той изглеждаше погълнат единствено от магията на колата.

За първи път излизаше от страната. Бе минал през всичките частни и държавни колежи, повтаряше една и съща година и накрая всичко му омръзна. Първото впечатление от един град, различен от неговия, сивеещите жилищни блокове със запалени лампи посред бял ден, голите дървета, чуждото море, всичко го изпълваше с нарастващо чувство на безпомощност и той се мъчеше да го преодолее в сърцето си. Но малко по-късно, без да си дава сметка, попадна в първата клопка на забравата. Неусетно се бе разразила първата буря за сезона и когато излязоха от дома на посланика да продължат пътуването си за Франция, намериха града затрупан от искрящ сняг. Тогава Били Санчес забрави за колата, започна да креци възторжено, да си посипва главата с шепи сняг и се затъркаля наред улицата пред всички, както беше облечен.

Нена Даконте разбра, че пръстът ѝ кърви, чак на излизане от Мадрид, в кристалната вечер след бурята. Изненада се, тъй като акомпанира със саксофона си на съпругата на посланика, която обичаше да пее италиански оперни арии след официалните обеда, а почти не бе обърнала внимание на раничката. По-късно показваше на

мъжа си най-прекия път към границата, смучеше несъзнателно пръста си, щом прокръвеше, и едва когато стигнаха Пиренеите, се сети да потърси аптека. После потъна в сън, премаляла от умората, натрупана през последните дни. Внезапно се стресна, отвори очи с кошмарното усещане, че колата се движи по вода, и за дълго забрави за кърпичката, омотана около пръста. Погледна часовника на светещото табло, видя, че минава три, пресметна наум и едва тогава разбра, че са минали, без да спират, през Бурдеос, Ангулем и Поатие, а сега минаваха през бента на Лоара, залят от прилива. Лунната светлина се процеждаше през мъглата и обгръщаше силуетите на замъците сред дърветата в призрачно вълшебство. Нена Даконте познаваше добре областта и изчисли, че до Париж остават около три часа път, а Били Санчес продължаваше храбро да шофира.

— Ти си луд! — каза тя. — Караш повече от единайсет часа, без да си ял.

Поддържаше го опиянението от новата кола. В самолета бе спал малко и неспокойно, но се чувстваше бодър и достатъчно силен да стигне до Париж на зазоряване.

— Още съм сит от обяда в посолството — отвърна той. И без никаква видима връзка добави: — В края на краищата в Картагена сега излизат от киното. Трябва да е около десет.

След всичко това Нена Даконте се боеше той да не задреме на волана. Отвори един от многобройните пакети, които им бяха подарили в Мадрид, и протегна ръка да пхне в устата му парченце захаросан портокал. Той извърна глава.

— Истинските мъже не ядат сладко — каза.

Малко преди Орлеан мъглата се разсея и огромна кръгла луна огря заснежените ниви, но движението стана по-трудно заради големите камиони със зеленчуци и цистерните с вино, пътуващи към Париж. Нена Даконте на драго сърце би сменила мъжа си на волана, но не посмя дори да му предложи, защото още първия път, когато излязоха заедно, я бе предупредил, че няма нищо по-обидно за един мъж, от това да остави жена му да го вози. Чувстваше се бодра от почти петчасовия спокоен сън и бе доволна, че не бяха спрели в някой хотел из вътрешността на Франция, която тя познаваше от честите пътувания с родителите си още като дете. „Няма по-красива гледка в света от тази — казваше тя, — но можеш да умреш от жажда, без

някой да ти даде безплатно чаша вода.“ Убедена в това, преди тръгване сложи в ръчната си чанта сапун и руло тоалетна хартия, защото в хотелите на Франция никога нямаше сапун, а в тоалетните слагаха стари вестници, нарязани на квадратни листчета и окачени на кука. В момента съжаляваше само, че бяха пропилили цяла нощ, без да се любят. Отговорът на мъжа ѝ дойде незабавно:

— Тъкмо си мислех, че сигурно ще е страхотно да го направим на снега — каза той. — Още тук, ако искаш.

Нена Даконте го прие сериозно. Покрай пътя снегът, огрян от луната, изглеждаше рохкав и примамлив, но с приближаването на парижките покрайнини движението ставаше все по-натоварено, виждаха се осветени фабрики и множество работници на велосипеди. Ако не беше зима, щеше вече да е съвсем светло.

— По-добре да изчакаме до Париж — отговори Нена Даконте. — На топличко, в легло с чисти чаршафи, като женените.

— За първи път ми отказваш — отбеляза той.

— Естествено — вметна тя. — За първи път сме женени.

Малко преди зазоряване в едно крайпътно заведение измиха лицата си, посетиха тоалетната и пиха кафе с топли croissants^[2] на бара заедно с шофьорите на камиони, които закусуваха с чаша червено вино. В тоалетната Нена Даконте забеляза, че по бузата и полата има петна от кръв, но не се опита да ги изпере. Хвърли в кошчето за боклук напоената с кръв кърпичка, премести венчалния пръстен на лявата ръка и добре изми убодения си пръст с вода и сапун. Раничката едва личеше. Веднага щом се върнаха в колата, отново започна да кърви и Нена Даконте извади ръката си през прозореца, сигурна, че леденият вятър над нивите има целебни свойства. И това не помогна, но тя все още не се тревожеше. „Ако някой иска да ни намери, ще бъде много лесно — изчурулика тя чаровно. — Само трябва да върви по следата от кръвта ми по снега.“ После се замисли какво е казала и лицето ѝ грейна в първите лъчи на утрото.

— Представи си само — добави — кървава следа от Мадрид до Париж. Не ти ли харесва за песен?

Нямаше време да се върне към тази мисъл. В покрайнините на Париж пръстът ѝ се превърна в непресъхващ извор и тя почувства, че силите наистина я напускат. Беше опитала да спре кръвта с тоалетната хартия от чантата си, но едва превързваше пръста, и трябваше веднага

да изхвърля окървавените парчета през прозореца. Малко по малко дрехите ѝ, палтото и седалките в колата се просмукаха с кръв. Били Санчес се уплаши сериозно и настоя да потърсят аптека, но тя вече знаеше, че това не е работа за аптекар.

— Почти стигнахме до Орлеанската врата — каза тя. — Карай направо, по булевард Генерал Лъоклерк, той е най-широк, с много дървета. После ще ти кажа накъде.

Бе най-трудната част от пътя. Булевард Генерал Лъоклерк беше адско стълпотворение от коли и мотоциклети, задръстили двете посоки, и огромни камиони се мъчеха да стигнат до пазарите в центъра. Били Санчес се изнерви от безсмислената олелия на клаксоните, нахвърли се с хамалски ругатни върху няколко шофьори и дори понечи да изскочи от колата да се бие с един от тях, но Нена Даконте го убеди, че макар французите да са най-големите грубияни в света, никога не се бият — ново доказателство за здравия ѝ разум, защото тъкмо в този момент полагаше неимоверни усилия да не загуби съзнание.

Трябваше им повече от час да се измъкнат от кръстовището на Леон дьо Белфор. Кафенетата и магазините бяха осветени, сякаш бе нощ, нещо обикновено за Париж през януари, облачен, мръсен, с непрестанен дъждец, който така и не преминава в сняг. По булевард Данфер-Рошро бе по-спокойно и след няколко пресечки Нена Даконте накара мъжа си да завие вдясно и да спре пред задния вход на огромна и мрачна болница.

Трябваше да ѝ помогне да излезе от колата, но тя запази самообладание и ясно съзнание. Докато чакаха дежурния лекар, отговори на обичайните въпроси на медицинската сестра за самоличността и заболяванията в семейството, легнала на количката. Били Санчес взе чантата ѝ, като я държеше за лявата ръка, на която бе преместила венчалния пръстен, и усети, че е отпусната и студена, а устните ѝ бяха побледнели. Остана до нея, хванал ръката ѝ в своята, дежурният лекар дойде и набързо огледа убодения пръст. Беше съвсем млад, с лице с цвят на стара мед и обръсната глава. Нена Даконте не му обърна внимание, а отправи към мъжа си вяла усмивка.

— Не се плаши — каза му тя с вечното си чувство за хумор. — Най-много този канибал да ми отреже ръката, за да я изяде.

Лекарят приключи прегледа и ги изненада с правилния си испански, макар да бе оцветен със странен азиатски акцент.

— Не е точно така — каза. — Този канибал би предпочел да умре, отколкото да отреже такава прелестна ръка.

Те се смутиха, но лекарят любезно ги успокои. Нареди да откарат количката и Били Санчес понечи да я последва, стиснал ръката на жена си. Лекарят го спря.

— Вие не — каза. — Ще я закарат в интензивното.

Нена Даконте пак се усмихна на мъжа си и му маха за сбогом, докато количката изчезна в дъното на коридора. Лекарят остана да проучи данните, записани от сестрата на картон. Били Санчес се обади:

— Докторе — каза той, — тя е бременна.

— Откога?

— Втори месец.

Лекарят не му отдаде значението, което Били Санчес очакваше. „Добре направихте, че ми казахте“ — рече той и тръгна след количката. Били Санчес остана като закован в тъжната стая, с миризмата от потта на болните. Остана, без да знае какво да прави, с поглед, вперен в празния коридор, по който бяха откарали Нена Даконте, после седна на дървената пейка до други чакащи. Не знаеше колко време е прекарал в това състояние, но когато реши да излезе от болницата, отново бе нощ и дъждът продължаваше да ръми, а той все така не знаеше какво да прави със себе си, смазан от тежестта на живота.

Нена Даконте бе постъпила в девет и трийсет сутринта на седми януари, вторник, както успях да установя след години в архивите на болницата. Тази първа нощ Били Санчес спа в колата, паркирана срещу задния вход, а много рано на другия ден изяде шест варени яйца и изпи две чаши кафе с мляко в най-близкото бистро, тъй като не се беше хранил нормално, откакто бе напуснал Мадрид. После отново отиде в спешното отделение да види Нена Даконте, но му казаха, че трябва, да мине през официалния вход. Най-после с помощта на един служител, родом от Астуриас, успя да се разбере с портиера, който потвърди, че Нена Даконте наистина е записана в регистъра на болницата, но посещения са разрешени само във вторник, от девет до четири. Значи след шест дни. Помъчи се да открие лекаря, който

говореше испански, и го описа като негър с бръсната глава, но никой не повярва на мъглявите му обяснения.

Успокоен от съобщението, че Нена Даконте е записана в регистъра, той се върна при колата си. Там един полицай го накара да паркира две преки по-нататък, в съвсем тясна уличка, и то откъм нечетните номера. На отсрещната страна имаше ремонтирана сграда с надпис „Хотел Никол“. Беше само с една звезда, със съвсем малко фойе, с диван и старо пиано, но собственикът с напевен глас успяваше да се разбере с клиентите на всякакви езици, стига да имаха с какво да платят. Били Санчес се настани заедно с единайсетте си куфара и девет кашона с подаръци в единствената свободна стая, триъгълна мансарда на деветия етаж, до която се стигаше с последен дъх по спираловидно стълбище, вонящо на варен карфиол. Стените бяха облепени с грозни тапети, а през единствения прозорец едва-едва се процеждаше мътната светлина от вътрешния двор. Имаше двойно легло, голям гардероб, стол, подвижно биде, леген и кана за миене и единственото възможно положение в стаята бе легнал в леглото. Всичко бе бедно, старо и жалко, но чисто и със здравословния дъх на дезинфекциращи препарати.

Остатъкът от живота не би стигнал на Били Санчес да проникне в загадките на този свят на скъперничеството. Никога не разбра тайната на осветлението на стълбището, което загасваше, преди да стигне стаята си, нито пък можа да открие как да го запали отново. Загуби половин предобед да установи, че на площадката на всеки етаж има малка тоалетна с казанче, и вече бе решил да я използва на тъмно, когато случайно откри, че лампата светва при пускането на резето от вътрешната страна, да не би някой да я забрави запалена. За банята в дъното на коридора, където се мъчеше да се къпе два пъти на ден както вкъщи, се плащаше допълнително в брой, а топлата вода беше под контрола на администрацията и свършваше на третата минута. Все пак Били Санчес прояви достатъчно трезв разсъдък и си даде сметка, че този ред, толкова различен от неговия начин на живот, е за предпочитане пред лошото януарско време на открито. Освен това се чувстваше толкова объркан и самотен, че не разбираше как е могъл някога да живее без закрилата на Нена Даконте.

В сряда сутринта се качи в стаята си, хвърли се по очи на леглото, без да сваля палтото си, не преставаше да мисли за

прелестното създание, което продължаваше да се обезкървява в отсрещната сграда, много скоро потъна в дълбок сън и когато се събуди, часовникът показваше пет, но той не можа да определи дали е ден или нощ, нито кой ден от седмицата е, нито в кой град с прозорци, блъскани от вятъра и дъжда, се намира. Остана буден в леглото, все така с мисълта за Нена Даконте, докато видя, че всъщност се зазорява. Отиде да закуси в същото кафене от предния ден и там разбра, че е четвъртък. В болницата светеше, дъждът бе спрял и той се облегна на ствола на един кестен срещу главния вход, през който влизаха и излизаха лекари и медицински сестри в бели престилки, с надеждата, че ще види лекаря азиатец, приел Нена Даконте. Не го видя нито тогава, нито следобед, когато бе принуден да се откаже от чакането, защото започна да измръзва. В седем часа изпи още едно кафе с мляко и изяде две твърдо сварени яйца, които сам си взе от бара, въпреки че четирийсет и осем часа бе ял все това в същото заведение. Когато се върна в хотела да си легне, видя, че колата му е останала единствена до тротоара, всички останали бяха паркирани от другата страна, а под чистачките намери квитанция за глоба. Портиерът на хотел „Никол“ с усилие му обясни, че на нечетните дати от месеца е разрешено да се паркира откъм нечетните номера, а в останалите дни — на отсрещната страна. Такива хитри уловки бяха неразбираеми за един от най-чистокръвните Санчес де Авила, който само преди две години беше нахълтал в кварталното кино със служебния автомобил на кмета, разрушавайки всичко пред ужасените погледи на полицаите. Изпадна в още по-голямо недоумение, когато портиерът го посъветва да плати глобата, вместо да мести колата по това време, тъй като в полунощ трябва да я връща отново. Сутринта за пръв път мисълта му не беше заета само с Нена Даконте. Въртеше се в леглото, без да може да заспи, и си спомни за празните нощи в заведенията на общинския пазар в Картахена дел Карибе. Спомни си миризмата на пържена риба и кокосов ориз в кръчмите на кея, където акостираха кораби от Аруба. Спомни си родния дом със стени, покрити с теменуги, където сега бе едва седем часът вечерта на предишния ден, и си представи своя баща в копринена пижама да чете вестник на прохладната тераса.

Спомни си за майка си, която никога не се знаеше къде ходи, майка му, апетитна и бърлива, с официален костюм и роза зад ухото, задушавана от жегата в тесните пищни дрехи. Една вечер, едва

седемгодишен, неочаквано бе нахлул в стаята и я бе заварил гола в леглото с един от случайните ѝ любовници. Тази случка, за която никога не се спомена, установи между тях съзаклятничество, по-полезно и от любовта. Но той не бе осмислил нито онази, нито много други ужасни случки от самотния си живот на единствено дете до тази нощ, когато се въртеше в леглото на тъжната мансарда в Париж, без да има с кого да сподели нещастиято, безумно ядосан на самия себе си, понеже не можеше да победи желанието да заплаче.

Безсънната нощ се оказа полезна. В петък сутринта стана, измъчен, но твърдо решен да определи по-нататъшния си живот. Решително счупи ключалката на куфара, за да си смени дрехите, понеже всички ключове бяха останали в чантата на Нена Даконте заедно с по-голямата част от парите и телефонния бележник, в който можеше да намери номера на някой познат в Париж. Когато влезе отново в близкото кафене, си даде сметка, че бе научил да поздравява на френски и да си поръчва сандвич с шунка и кафе с мляко. Знаеше, че не може да си поръча масло или яйца, защото никога нямаше да успее да го произнесе, но там винаги сервираха масло с хляба, а варените яйца бяха сложени на бара и можеха да се взимат без поръчка. А и на третия ден персоналът вече бе свикнал с него и му помагаше да се разберат. В петък на обяд се мъчеше да подреди мислите си и си поръча телешко филе с пържени картофи и бутилка вино. Почувства се много добре, поръча си втора бутилка, изпи я до половината и прекоси улицата с твърдото намерение да влезе в болницата, ако трябва и със сила. Не знаеше къде да търси Нена Даконте, но в паметта му се беше запечатал спасителният образ на лекаря азиатец и бе сигурен, че ще го открие. Не влезе през главния, а през задния вход, защото му се стори по-слабо охраняван, но не стигна по-далеч от коридора, където Нена Даконте му бе махнала с ръка за сбогом. Докато минаваше край него, един санитар, с опръскана с кръв престилка, попита нещо, но той не му обърна внимание. Онзи го последва, упорито заповтаря на френски същия въпрос и накрая го дръпна за ръката така силно, че го закова на място. Били Санчес се опита да се освободи и тръсна ръка с движение на побойник. Тогава санитарят го напсува на майка на френски, майсторски изви ръката му на гърба, без да спира да сипе псувни, почти го занесе до вратата, бесен от болка, и го изхвърли на улицата като чувал с картофи.

Наранен от обидата, тази вечер Били Санчес започна да помъдрява. Реши да се обърне към своя посланик, както би сторила Нена Даконте. Портиерът на хотела бе много услужлив независимо от мрачния си вид, проявяваше безгранично търпение към чужденците, намери в указателя телефонния номер и адреса на посолството и му го записа върху една картичка. От другата страна на линията се обади подчертано любезна жена, по чийто безизразен и забавен говор Били Санчес веднага позна, че е от Андите. Той се представи с пълното си име, убеден, че ще направи впечатление с известните фамилии, но гласът в слушалката не се промени. Чу я да изпява по навик, че господин посланикът в момента не е в кабинета си и че го очакват едва на следващия ден, но в никакъв случай не би го приел без предварително определен час, и то само по специален случай. Били Санчес разбра, че и това не е пътят, по който ще се добере до Нена Даконте, и благодари за сведенията със същия мил тон, с какъвто му ги бяха дали. После взе такси и отиде в посолството.

Беше на улица Елизе 22, в един от най-тихите квартали на Париж, но както сам ми разказа години по-късно в Картагена де Индиас, Били Санчес забеляза само, че за първи път от пристигането му слънцето бе ярко като в Карибието и че Айфеловата кула се издигаше над града на фона на лазурното небе. Служителят, който го прие вместо посланика, имаше вид на човек, току-що прекарал тежка болест, не само заради черните дрехи, стегнатата яка и траурната вратовръзка, но и поради забавените движения и немощния глас. Разбра нетърпението на Били Санчес, но му напомни със същата учтивост, че се намира в цивилизована страна, чиито строги правила се основават на най-древните и мъдри принципи за разлика от варварска Америка, където е достатъчно да подкупиш портиера, за да влезеш в коя да е болница. „Не, драги младежо“ — каза той. Не оставаше нищо друго, освен да послуша гласа на разума и да изчака до вторник.

— В края на краищата остават само четири дни — завърши той. — Междувременно идете в Лувъра. Заслужава да се види.

Били Санчес излезе на площад Конкорд, без да знае какво да прави. Видя Айфеловата кула над покривите, стори му се толкова близо, че опита да стигне до нея пеша по крайбрежния булевард, но бързо разбра, че е много по-далече, отколкото изглежда, и колкото по-

упорито я търсеше, толкова тя се отдалечаваше. Седна на една пейка на брега на Сена и се замисли за Нена Даконте. Гледаше как шлеповете минават по мостовете и му заприличаха на плуващи къщи с червени покриви, с прозорци с цветя по первазите и с въжета с простряно пране. Дълго наблюдава някакъв неподвижен рибар, с непомръдваща въдица и корда във водата, и накрая се измори да чака нещо да се раздвижи. Беше започнало да се смрачава, затова реши да вземе такси и да се върне в хотела. Едва тогава се сети, че не знае името и адреса и няма никаква представа къде се намира болницата.

Обзет от паника, влезе в първото попаднало му кафене, поръча си коняк и се опита да подреди мислите си. Забеляза, че многобройните огледала по стените умножават образа му и го отразяват от различен ъгъл, видя се изплашен и самотен и за първи път в живота си се замисли за реалността на смъртта. На втората чаша се почувства по-добре и му хрумна спасителната идея да се върне в посолството. Потърси картичката в джоба да си спомни името на улицата и откри напечатани на гърба името и адреса на хотела. Стана му много неприятно от случилото се и останалите дни излизаше от стаята само да се нахрани или да премести колата на съответната страна на улицата. Ситният мръсен дъждец не спря да вали цели три дни, като онази сутрин, когато пристигнаха. Били Санчес, който не бе прочел нито една книга през живота си, изпита желание да има подръка четиво за скучните часове сам в леглото, ала книгите, които откри в куфарите на жена си, не бяха на испански. Продължи да чака вторника, приковал поглед в пауните, щамповани по тапетите, с неизменната мисъл за Нена Даконте. В понеделник подреди малко стаята, защото си помисли какво ли би казала, ако я види в такъв безпорядък, и чак тогава откри по визоновото палто петна от засъхнала кръв. Цял следобед си игра да го чисти с тоалетен сапун, който намери в ръчната чанта, докато не го направи каквото им го бяха донесли в самолета в Мадрид.

Във вторник утрото беше мрачно и мразовито, но не валеше. Били Санчес стана в шест и зачака пред вратата на болницата заедно с тълпа роднини и близки на болните, натоварени с пакети и букети цветя. Влезе с другите, понесъл на ръка визоновото палто, без да пита и без да има представа къде е Нена Даконте, воден единствено от увереността, че ще открие лекаря азиатец. Мина през големия

вътрешен двор с диви цветя и птички, а от двете страни бяха отделенията с болните: жените — вдясно, а мъжете — вляво. Влезе в женското отделение заедно с посетителите. Видя дълга редица от пациентки, седнали в леглата с дрипавите си болнични нощници на ярката светлина от прозорците, и дори му мина мисълта, че гледката е по-жизнерадостна, отколкото можеше да предположи отвън. Стигна до края на коридора, върна се да огледа отново и накрая се убеди, че Нена Даконте не е сред тях. Излезе пак, като надничаше през прозорците на мъжките стаи, и му се стори, че разпознава лекаря, когото търси.

Наистина беше той. С група лекари и медицински сестри преглеждаха някакъв болен. Били Санчес влезе в стаята, отстрани една от сестрите и се изправи пред азиатца, наведен над пациента. Извика го. Лекарят вдигна към него печалните си очи, замисли се за миг и го позна.

— Къде се дяхахте, по дяволите? — попита той.

Били Санчес остана като втрещен.

— В хотела — отвърна. — Тук, зад ъгъла.

И тогава разбра. Нена Даконте починала от загуба на кръв в седем часа и десет минути вечерта на девети януари, четвъртък, след седемдесет часа напразни усилия на най-квалифицираните специалисти във Франция. До последния си миг била спокойна, с бистър ум, наредила да потърсят мъжа ѝ в хотел „Плаза Атене“, където имали запазена стая, и съобщила всичко необходимо да се свържат с родителите ѝ. Посолството било информирано в петък със светкавична телеграма, а родителите на Нена Даконте вече пътували със самолет за Париж. Посланикът лично се заел с уреждането на подробностите по балсамирането и погребението и държал непрекъснато връзка с Префектурата на полицията, натоварена с издирването на Били Санчес. Спешно съобщение било излъчвано периодично по радиото и телевизията от петък вечерта до късно в неделя и през тези четирийсет часа той бил най-търсеният човек във Франция. Снимката му, намерена в чантата на Нена Даконте, била разлепена навсякъде. Открили три автомобила бентли-кабриолет същия модел, но никой от тях не бил неговият.

Родителите на Нена Даконте пристигнали в събота по обед, останали на бдение край тялото в параклиса на болницата и до края се надявали да открият Били Санчес. Съобщили и на неговите родители и

те били готови да вземат самолета за Париж, но накрая се отказали заради някакво недоразумение с телеграмите. Опели я в неделя, в два следобед, на двеста метра от мръсната хотелска стая, където Били Санчес агонизираше от самота, жаден за любовта на Нена Даконте. Години по-късно служителят, който го приел в посолството, ми каза, че получил телеграмата в канцеларията си един час след излизането на Били Санчес и го търсил из малките барчета във Фобур Сент Оноре. Призна ми, че не му обърнал необходимото внимание, защото не можел да си представи, че този загорял младеж, омаян от натрупаните впечатления в Париж и облечен с неугледно палто от агнешка кожа, може да е от толкова знатен произход. Същия неделен ден вечерта, когато той едва се сдържаше да не заплаче от ярост, родителите на Нена Даконте се отказали да го търсят и отнесли балсамираното тяло в метален ковчег. Онези, които успели да я зърнат, години наред говореха, че не са виждали по-голяма красавица нито жива, нито мъртва. Когато Били Санчес влезе в болницата във вторник сутринта, вече я били погребали в тъжното гробище в Ла Манга, на няколко метра от къщата, където двамата бяха открили първите кълнове на щастието. Лекарят азиатец, който съобщи на Били Санчес за трагедията, му предложи успокоителни хапчета в приемната на болницата, но той отказа. Тръгна, без да се сбогува, без да благодари, с мисълта, че има нужда само да намери веднага някого и да го смаже от бой с веригата, за да се освободи от мъката. Излезе от болницата и не забеляза, че от небето се сипе сняг без кървава следа, че чистите нежни снежинки приличат на гълъбови перца, а във въздуха на Париж витае нещо празнично, защото това бе първият голям сняг през последните десет години.

1976

[1] По дяволите! Махайте се! (фр.) — Б.пр. ↑

[2] Вид кифлички (фр.). — Б.пр. ↑

Издание:

Габриел Гарсия Маркес. Дванайсет странстващи разказа
Колумбийска, първо издание

Превод от испански: Майя Илиева, Боряна Цонева

Редактор: Лъчезар Минчев

Художествено оформление: Филип Малеев

Фотограф: Марио Маринов

Технически редактор: Езекил Лападатов

Коректор: Петя Калевска

Дадена за набор октомври 1993 г.

Подписана за печат ноември 1993 г.

Излязла от печат декември 1993 г.

Формат 84X108/32

Печатни коли 13. Издателски коли 10,92 Шрифт Таймс

Издателство „Лъчезар Минчев“, София, 1993 г.

Печат, брошура и подвързия: ДФ „Полиграфически комбинат“,

София

ISBN: 954-412-015-7

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.